

Univerzita Pardubice

Fakulta filozofická

Rodina Stříbrných v Bulharsku

Emil Minčev

Bakalářská práce

2011

Prohlašuji:

Tuto práci jsem vypracoval samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využil, jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Byl jsem seznámen s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., autorský zákon, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v Univerzitní knihovně Univerzity Pardubice.

V Pardubicích dne 28. 03. 2011

Emil Minčev

Anotace

This Bachelor's thesis is dedicated to the family of Stříbrný in Bulgaria – Václav Stříbrný (1853 – 1933), famous agriculturist, who had great impact on the modernization of Bulgarian agriculture after the liberation of Bulgaria from Ottoman rule in 1876 by taking the job of agriculture teacher in the first agriculture school in Bulgaria – in the village of Sadovo.

Václav V. Stříbrný was his eldest son, who continued the work of his father, as an agriculture teacher and developing the fruit orchards close to Pleven.

Ludvík V. Stříbrný was the youngest son of Václav Stříbrný. He was awarded army doctor, who anticipated in four major conflicts – the two Balkan wars and both World war.

Key words: Agriculture, Fruit Growing, Stříbrný, Czechs in Bulgaria, Bulgaria, Sadovo, Botanical work, Flora Bulgarica, Lidice.

Tato práce se věnuje rodině Stříbrných v Bulharsku – Václavu Stříbrnému (1853 – 1933), známému zemědělci, který se svým působením v první zemědělské škole v Bulharsku ve vesnici Sadovo zasloužil o modernizaci bulharského zemědělství po osvobození Bulharska od osmanské nadvlády v roce 1876.

Václav V. Stříbrný byl jeho nejstarší syn. Pokračoval v práci svého otce jako učitel zemědělství v Plevenu a rozšiřoval ovocnářské zahrady v blízkosti města.

Ludvík V. Stříbrný byl nejmladším synem Václava Stříbrného. Byl mnohokrát vyznamenán za svou lékařskou práci a jako vojenský lékař se zúčastnil čtyř velkých válek – dvou balkánských a dvou světových.

Klíčová slova: zemědělství, ovocnářství, Stříbrný, Češi v Bulharsku, Bulharsko, Sadovo, botanická práce, Flora Bulgarica, Lidice.

OBSAH

Úvod	1
1. Václav Stříbrný (1853–1933).....	5
1.1 Dětství a život v Českých zemích	5
1.2. Vývoj osvobozeného Bulharska. Sanstefanský mír. Berlínský kongres.....	6
1.3. Východní Rumélie. Příchod Václava Stříbrného do Bulharska. Škola v Sadovu.....	7
1.4. Sjednocení Bulharska. Vývoj zemědělské školy v Sadovu po sjednocení. Seznámení Václava Stříbrného s Josefem Velenovským a jeho botanická práce.....	11
1.5. Integrace nových zemědělských odrůd do bulharského zemědělství.....	14
1.6. Raná knižní a didaktická tvorba Václava Stříbrného	14
1.7. První zemědělsko-průmyslová výstava v Plovdivu a účast zemědělské školy v Sadovu.....	15
1.8. Vznik první zkušební stanice v Bulharsku. Kongres ovocnářství v Sofii a referát Václava Stříbrného.....	17
1.9. Pozdní botanická činnost. Publikační činnost a společenské úkoly Václava Stříbrného.....	18
1.10. Balkánské války a 1. světová válka na Balkáně.....	19
1.11. Dopad válek na zemědělskou školu v Sadovu. Poválečný vývoj školy. Odchod Václava Stříbrného do důchodu.....	23
1.12. Život Václava Stříbrného po odchodu do důchodu. Pozdní knižní tvorba Václava Stříbrného.....	25
2. Václav V. Stříbrný (1887 - 1961).....	28
2.1. Raný život a vzdělání	28
2.2. Účast Václava V. Stříbrného v balkánských válkách a první světové válce.....	29
2.3. Meziválečná činnost Václava V. Stříbrného	30
2.4. Bulharsko ve druhé světové válce	30
2.5. Tragédie rodu Stříbrných v Čechách.....	31
2.6. Knižní a didaktická tvorba Václava V. Stříbrného.....	33
2.7. Pozdní činnost Václava V. Stříbrného	39
3. Ludvík V. Stříbrný (1893 – 1972).....	40
3.1. Raný život a vzdělání	40
3.2. Studium v Německu. Balkánské války a první světová válka. Německá sanitární mise.	41

3.3. Konec první světové války. Absolvování medicínské univerzity v Berlíně.	
Činnost Ludvíka Stříbrného v meziválečných letech.....	44
3.4. Práce Ludvíka Stříbrného za Druhé Světové války.....	45
3.5. Činnost Ludvíka Stříbrného po Druhé Světové válce.....	47
3.6. Knižní a didaktická tvorba Ludvíka Stříbrného	49
Závěr.....	51
Obrazová příloha	53
Zdroje obrazových příloh:	75
Seznam použité literatury a pramenů:	78
Resumé.....	83

Úvod

Inspiraci k sepsání této práce jsem našel na výstavě plovdivské pobočky Československého klubu T. G. Masaryka v Bulharsku, která se věnovala Čechům v Bulharsku. Jako člen pobočky jsem se zúčastnil přípravy výstavy, při níž mě zaujal osud Václava Stříbrného. Později jsem se zúčastnil historické konference *Личността в историята*, přičemž jsem si jako téma svého příspěvku vybral V. Stříbrného. Při vyhledávání materiálů jsem našel množství článků, ale žádný z nich neshrnoval jeho celoživotní dílo. Proto jsem se rozhodl, že napíši práci, která se pokusí přinést nové poznatky o životě Václava Stříbrného. Postupně jsem nacházel informace o jeho synech a připojil jsem je ke spisu.

Práce je zaměřena na dějiny rodu Stříbrných. Zabývá se Václavem Stříbrným, který přijel do Bulharska v roce 1883 a působil na zemědělské škole v Sadovu, jeho nejstarším synem Václavem V. Stříbrným, který rovněž působil v oboru svého otce na zemědělské škole v Plevenu, a jeho nejmladším synem Ludvíkem V. Stříbrným, jenž působil jako lékař po dobu čtyř válek.

Předkládaná práce je rozdělena do tří kapitol, které jsou věnovány jednotlivým příslušníkům rodu Stříbrných v Čechách ve vymezeném období. Rozčlenění kapitol je pojato chronologicky – první kapitola se věnuje historii Václava Stříbrného, druhá a třetí kapitola pojednává o životě jeho nejstaršího syna Václava V. Stříbrného a nejmladšího syna Ludvíka. Celkem měl Václav Stříbrný pět synů, o zbylých třech se nedochovaly žádné informace.

Václav Stříbrný (1853–1933) byl významným botanikem a učitelem, který v Bulharsku zavedl nové metody pěstování ovocných stromků a rostlin na zemědělských statcích. Dále do Bulharska přinesl nové druhy rostlin a zasloužil se o rozsáhlejší pěstování některých již dříve známých druhů. Jeho pedagogické působení v zemědělské škole v Sadovu bylo velice významné – učil v první zemědělské škole ve Východní Rumélii, jedné z nejvýznamnějších zemědělských škol v Bulharsku. Didaktická tvorba, kterou zanechal pro další generace, byla obohacena zkušenostmi místních zemědělců, ovocnářů a včelařů. Díky práci Václava Stříbrného a jeho kolegů došlo k přeměně bulharského zemědělství ze zastaralého typu z dob osmanských na nový, moderní evropský typ zemědělství. Následky transformace byly dalekosáhlé a přímo ovlivnily vývoj dějin Bulharska. O Václavu Stříbrném bylo sepsáno hodně publikací. Některé se zabývaly jeho učitelskou praxí, jiné byly zaměřeny na botanickou činnost Václava Stříbrného.

Václav V. Stříbrný¹ (1887–1961) byl prvním synem Václava Stříbrného. Pokračoval v činnosti svého otce. Dlouhodobě působil v zemědělské škole v Plevenu, jako zkušený ovocnář vyučoval v severním Bulharsku. Jeho žáci se později zasloužili o rozkvět tohoto ovocnářského kraje. Ve své didaktické práci dokonce překonal otce, protože vydal velké množství učebnic a příruček, které přímo ovlivňovaly bulharské ovocnářství, zemědělství a parkovnictví. O Václavu V. Stříbrném bylo napsáno několik publikací, které však pojímaly jeho činnost pouze z hlediska učitelského. Ve své práci jsem se snažil popsat jeho život komplexně – od učitelství v Plevenu a na dalších školách až po období světové války.

Ludvík V. Stříbrný (1893 – 1972) byl nejmladším synem Václava Stříbrného. Vystudoval medicínu a jako lékař působil na frontách čtyř válek. Kromě toho pracoval jako učitel a později také jako soukromý lékař. Jeho didaktická tvorba byla taktéž rozsáhlá, psal učebnice pro střední a vojenské školy, o medicíně v armádě vydal speciální publikaci. V době bombardování Sofie za druhé světové války se stal nakrátko ředitelem sofijské nemocnice, kterou znovu postavil a zajistil tak péči o raněné obyvatele hlavního města Bulharska.

O Ludvíku V. Stříbrném nevyšly žádné publikace. Sám sepsal svou vlastní autobiografii, kterou však před svou smrtí nestačil vydat. V dnešní době se jeho autobiografie nachází v Sofijském státním archivu v Bulharsku v rozsahu více než 300 stran. Tuto autobiografii spolu s dalšími poznámkami doktora Ludvíka Stříbrného jsem použil jako podklad pro sepsání poslední kapitoly této práce.

Cílem této práce bylo podat komplexní informace o třech příslušnících rodu Stříbrných v Bulharsku, protože autoři různých článků a publikací se doposud zabývali vždy jen oborem, ve kterém sami působili. Jednalo se např. o publikace botanika Stefana Staneva, který svou pozornost věnoval botanické činnosti Václava Stříbrného, avšak jeho učitelskou a didaktickou činnost nechával v pozadí. Do svého díla jsem zakomponoval i poznatky, které o obou Václavech Stříbrných ještě nebyly známé a dosud nebyly tak podrobně zpracovány.

Abych vytvořil celkový obraz rodinných dějin ze života Václava Stříbrného a jeho dvou synů, využíval jsem při psaní informací z dobových článků, archivních pramenů i nových publikací. Kompletace práce se neobešla bez rozporných údajů v datech. Přednost jsem vždy dával informacím z naučných publikací před těmi z článků v dobovém tisku. Správnost dat jsem si vždy ověřoval v několika publikacích.

¹ V bulharské literatuře se o Václavu V. Stříbrném hovoří jako o Venceslavovi. Ve své práci jsem toto jméno považoval za nesprávnou bulharskou interpretaci jména Václav, protože jsem v archivu v Sofii našel článek, který psal svému bratru Ludvík, a oslovoval ho „Václave“, ne „Venceslave“. Viz: Státní archiv v Sofii, Fond 1543K, archivní jednotka 11, s. 3 – 5.

Zdrojem informací pro tuto práci mi byla Národní knihovna v Plovdivu. Díky pomoci paní Slávky Šopové mi byl umožněn přístup k dobovým pramenům: novinám, časopisům a publikacím. Kromě zdrojů z Národní knihovny v Plovdivu jsem použil také prameny z archivu v Sofii. Tamní byrokratický postup mi však neumožnil získat všechny informace, které zde byly k dispozici. Dalším pramenem pro sepsání mé práce byly knihy a články Stefana Staneva o Václavu Stříbrném, kniha Javora Miluševa *Чешки профили в общественото развитие на следосвобожденска България*, ve které jsem našel krátkou informaci o Václavu Stříbrném a jeho nejstarším synovi. Další informace jsem čerpal z knihy *Чужденци – просветни дейци в България*, v níž byl uveřejněn článek o Václavu V. Stříbrném od Ivana Topuzova a Ivana Divarova. Ve svém spise jsem použil i data z jubilejního sborníku, věnovaného 75. výročí založení zemědělské školy v Sadovu, *75 години Садовско земеделско училище – юбилеен сборник*. Nalezl jsem v něm mnoho informací o škole a navíc dva články o Václavu Stříbrném, které napsali I. Stranský a G. Bačurov. Použil jsem i články o Václavu Stříbrném v dvojjazyčných novinách *Чехословашки обзор / Československý obzor*, které vydával spolek *Čech* v Sofii.

Cílem podkapitol bylo uvést čtenáře do dějin Bulharska, do doby, ve které žili a působili Václav Stříbrný a jeho synové. Informace jsem čerpal z několika knih v češtině, zejména: *Dějiny Bulharska* prof. Jana Rychlíka a *Válka na Balkáně* Miroslava Tejchmana. Z bulharských knih o dějinách bulharského státu jsem použil *История на България 681 – 1944 Том втори*, kterou zpracoval autorský kolektiv pod vedení A. Panteva, dále pak *Кратка история на българския народ*, zpracovaná autorským kolektivem vedeným V. Vladovem.

Podklady pro podkapitoly, týkající se českých dějin, jsem našel v několika knihách, například: *Lidice, příběh české vsi* od Eduarda Stehlíka, *Dějiny země koruny české*, svazek II., zpracovaný autorským kolektivem, *Úder z Londýna: Atentát na Obergruppenführera SS Reinharda Heydricha*, kniha C. Mac Donalda a *Zde stávaly Lidice* V. Knopky.

Tato bakalářská práce poskytuje nové informace z dějin rodu Stříbrných v Bulharsku, které dosud nebyly zpracované. Navázal na dějiny rodu Stříbrných v Čechách, které se v průběhu práce ukázaly jako nezanedbatelné pro budoucí historický výzkum.

V příloze této práce je obrázkový a statistický materiál, který byl nalezen v knihách a člancích o jednotlivých příslušnících rodiny Stříbrných v archivu v Plovdivu a v dalších zdrojích.

Část své práce jsem prezentoval na historické konferenci *Личността в историята* (*Osobnost v dějinách*)², která se uskutečnila ve dnech 22. – 23. dubna 2010 ve Staré Zagoře v Bulharsku, s čímž mi pomohla paní Slávka Šopová z plovdivské Národní knihovny Ivana Vazova. Část mé práce byla publikována ve sborníku historické konference ve Staré Zagoře. Stejnou část práce jsem také přeložil do češtiny a byla schválena k tisku ve sborníku Studentského historického klubu Univerzity Pardubice, vydaného v listopadu 2010 za podpory Fakulty Filozofické Univerzity Pardubice.

² Oficiální program konference *Личността в историята*, která se konala s podporou regionálního historického muzeu ve Staré Zagoře, Ústavu pro historii u Bulharské akademie nauk a obec Stara Zagora je možno vidět zde: URL: http://museum.starazagora.net/events/person_conf.htm [cit. 2011-3-3]. ШОПОВА, Славка - МИНЧЕВ, Емил. Вацлав Стрибърни – един чех в България отдаден на науката и природата. In: *Сборник от Национална конференция "Личността в историята" 22-23 април 2010г.*, Стара Загора 2010. (v tisku).

1. Václav Stříbrný (1853–1933)

1.1 Dětství a život v Českých zemích

Početná, ale chudá rodina Stříbrných žila v Lidicích u Prahy. Dne 15. dubna 1853 se v ní narodil syn Václav. Již jako malý chlapec projevoval zájem o zemědělství. Protože byla rodina chudá, začal Václav již v šesti letech pracovat v zahradě, aby pomohl s obstaráváním obživy pro svou rodinu.³

Ve věku dvanácti let začal pracovat v zahradách Jeho Veličenstva Ferdinanda IV. u Prahy.⁴ Po dobu čtyř let zde vykonával hlavně práce na údržbě parku. Za své úsilí byl oceněn hrabětem Kynským, který ho v roce 1873 najal jako pomocného zahradníka do svých zahrad. Dvacetiletý Václav toužil po postu hlavního zahradníka.⁵ Aby zlepšil své teoretické i praktické znalosti v zahradnictví, začal v té době navštěvovat nedělní kurzy v průmyslové škole v Praze. Díky dlouholeté praxi v zahradách mu výuka nedělala problémy a závěrečné zkoušky zvládl velmi úspěšně.⁶

Krátce po ukončení tohoto studia byl najat jako vedoucí stavby nového parku a ovocné zahrady pro hraběte Čerpína Marcína. Park a zahrada byly postaveny v Benešově. Řízení stavby těchto objektů bylo první velkou zkouškou zahradnického a ovocnářského umění Václava Stříbrného. Zkoušku zvládl s výborným výsledkem.⁷

Díky své dlouholeté práci a studiu v Praze rozšířil své praktické i teoretické znalosti v zahradnictví a stal se zkušeným zahradníkem, známým v celé tehdejší aristokracii. V roce 1880 byl přijat ke studiu do Pomologického ústavu v Tróji u Prahy. Peníze, které si vydělal v předešlých letech, mu umožnily více se zaměřit na studium nových metod v zahradnictví a získání vysokého vzdělání. Začal navštěvovat lekce botaniky v univerzitní botanické zahradě v Praze, které vedl známý profesor Karel Augustin.⁸

³ СТАНЕВ, Стефан. *Малко познати имена от българската ботаника*. София, 2001, ISBN 954-430-756-7, 954-642-111-1, с. 27.

⁴ ПАВЛОВ, В., М. *Апостоли на българското земеделие, част първа*. София, 1939, с. 30.

⁵ БАЧУРОВ, Г. Вацлав Стрибърни (1853–1933) – Първият наш учител по овощарство. In: *75 години Садовско земеделско училище – юбилеен сборник*, 1959, с. 26.

⁶ ДИВАРОВ, И. Вацлав Стрибърни (125 години от рождението му). In: *Селскостопанска наука* бр. 3, 1978, с. 79.

⁷ СТАНЕВ, Стефан. *Малко познати имена от българската ботаника*. София, 2001, ISBN 954-430-756-7, 954-642-111-1, с. 27.

⁸ Диваров, И. *Вацлав Стрибърни (125 години от рождението му)*. In: *Селскостопанска наука* бр. 3, 1978, с. 79.

Za dva roky dokončil studium s vynikajícím vysvědčením, ale přesto se rozhodl studovat dál, tentokrát pomocné zahradnictví u pražského prof. Benedikta Zaezela. Po skončení kurzu působil jako vedoucí parků, ovocných a zeleninových zahrad hraběte Hrubého až do roku 1883.⁹

Ač byl na samém vrcholu své kariéry zahradníka, touha po poznání nových rostlin a způsobu vedení zahrad ho přiměla opustit české země a vydat se do Bulharska.

1.2. Vývoj osvobozeného Bulharska. Sanstefanský mír. Berlínský kongres.

V době, kdy bylo Bulharsko osvobozeno od turecké nadvlády, hledalo způsob, jak rychle dohnat vývoj ostatních evropských států. Dle Sanstefanské mírové dohody z 3. března 1878 se stalo Bulharsko svobodným státem a bulharský národ byl z velké části spokojen s novými hranicemi.¹⁰

V nově vytvořeném státě se začal horečně budovat průmysl, zemědělství, investovalo se do rozvoje školství a veřejných institucí, které nebyly za turecké nadvlády dotovány a teď nedostačovaly k podpoře samostatně existujícího státu. Západní mocnosti však pohlížely na nový bulharský stát s nedůvěrou a jeho velkou rozlohu na Balkáně považovaly za ohrožení svých zájmů a zájmů ostatních balkánských států.¹¹

Strach z možnosti nového konfliktu na Balkáně, který by proti sobě postavil evropské mocnosti, donutil německého kancléře Otta von Bismarcka, aby svolal v Berlíně kongres, jenž by vyřešil potenciální hrozbu rozšíření ruského vlivu na Balkáně.¹²

Kongres zasedal od 13. června do 13. července 1878 a vyřešil tento problém zmenšením území nového státu a jeho rozdělením na dva státní útvary – severní se jménem Bulharské knížectví a východní, nazývané Východní Rumélie.¹³

Bulharské knížectví zůstalo nezávislé. Východní Rumélie byla autonomní provincie pod politickou a vojenskou nadvládou Osmanské říše. Hlavním městem Východní Rumélie se stal Plovdiv.¹⁴

⁹ ПЕТКОВ, С. † Вацлав Стрибърни. In: *Мир* бр. 9842, 2.05.1933, с. 2.

¹⁰ ЛАЗАРОВ, И., ТЮТЮНДЖИЕВ, И., ПАВЛОВ, П., ПАЛАНГУРСКИ, М. *Кратка история на българския народ*. Велико Търново, 2004, ISBN 954-638-122-5, с. 221.

¹¹ Тамtéž, с. 222.

¹² Více o postoji Bismarcka k balkánskému problému a o příčinách svolání Berlínského kongresu v: MOMMSEN, Wilhelm. *Bismarck*. Olomouc, 1995, ISBN 80-7198-057-9, s. 102 – 114.

¹³ Viz obrázku č. 1 a 2. RYCHLÍK, Jan. *Dějiny Bulharska*. Praha, 2002, ISBN 80-7106-497-1, s. 216.

¹⁴ Мара Вýchodní Rumélie viz obrázek číslo 2. САЗДОВ, Д., ПОПОВ, Р., СПАСОВ, Л. *История на България 681–1944*. Том втори, София, 2003, ISBN 954-638-122-5, с. 45.

1.3. Východní Rumélie. Příchod Václava Stříbrného do Bulharska. Škola v Sadovu.

Přestože začal ihned platit starý osmanský feudální systém, započatý zrychlený rozvoj nebyl pozastaven, pouze zpomalen.¹⁵ Východní Rumélie, stejně jako Bulharské knížectví, zvaly různé odborníky z Evropy, kteří vyučovali na bulharských školách budoucí vedoucí pracovníky. Ti pak zaujali vůdčí postavení ve společnosti.¹⁶

Stejně jako byli zváni zahraniční odborníci do Bulharska, tak i Bulhaři byli posíláni na studia do zahraničí. V roce 1893 působilo v Bulharsku 905 Čechů. V letech 1870 až 1920 vystudovalo zemědělskou školu v Táboře 89 Bulharů.¹⁷

Takové pozvání, jako i mnoho jiných Čechů, dostal Václav Stříbrný v roce 1883. Vládě Východní Rumélie ho doporučil prof. E. Lambel. Stříbrný byl pozván, aby vyučoval zemědělské kádry pro potřeby novodobého bulharského zemědělství v plánované zemědělské škole ve vsi Sadovo blízko Plovdivu (viz obrázek č. 4). Václav Stříbrný pozvánku přijal. Opustil České země a přijel do Bulharska v roce 1883.¹⁸

Škola v Sadovu byla tehdy ještě ve výstavbě. Nacházela se na území bývalého tureckého čiflíku,¹⁹ patřící před osvobozením bohatému Turkovi z Plovdivu, jménem Junus Efendi. Rozloha čiflíku o 220 hektarech byla využita pro budování školních budov a různých zahrad potřebných k výuce.²⁰

Výstavba školních budov, která začala již roku 1882, byla vedena dle plánu dalšího Čecha, Ignáta Buriána.²¹ Přesto až do března 1883, kdy dorazil Václav Stříbrný, nebyly dostaveny místnosti pro ubytování vyučujících.²² Proto si musel Václav sám postavit malý dřevěný domek, v němž se ubytoval na prvních několik měsíců. I tak začal pracovat na školních zahradách téměř ihned po svém příjezdu.²³

Dimitar M. Naumov (viz obrázek č. 8 a 11) provedl slavnostní otevření školy 1. května 1883.²⁴ Zakládání školy řídil od samého začátku dle svého návrhu, který byl přijat

¹⁵ Tamtéž, s. 24.

¹⁶ МИЛУШЕВ, Явор. *Чешки профили в общественото развитие на следосвобожденска България*. София, 2009, ISBN 978-954-322-359-8, с. 27.

¹⁷ ДИВАРОВ, И. Вацлав Стрибърни (125 години от рождението му). In: *Селскостопанска наука* бр. 3, 1978 г., с. 79.

¹⁸ ПЕТКОВ, С. + Вацлав Стрибърни. In: *Мир* бр. 9842, 2.05.1933, с. 2.

¹⁹ Čiflík – turecký velkostatek.

²⁰ ПАНАЙОТОВ, Георги П. Създаване и развитие на Садовското земеделско училище. In: *75 години Садовско земеделско училище – юбилеен сборник*, 1959, с. 5.

²¹ МИЛУШЕВ, Явор. *Чешки профили в общественото развитие на следосвобожденска България*. София, 2009, ISBN 978-954-322-359-8, с. 51.

²² БАЧУРОВ, Г. Вацлав Стрибърни (1853–1933) – Първият наш учител по овощарство. In: *75 години Садовско земеделско училище – юбилеен сборник*, 1959, с. 27.

²³ СТРАНСКИ, И. † Вацлав Стрибърни. In: *Зора* бр. 4179, 12.04.1933, с. 6.

²⁴ КАТЕРОВА, К., ПЕЕВ, Д. Живот, посветен на хората и науката. In: *Природа и знание* бр. 2, 1972, с. 35.

už 18. dubna 1881.²⁵ Naumov věděl, jak je důležité tímto způsobem proměnit bulharský venkov. Sám studoval zemědělství od roku 1870 v českých zemích, Rakousku, Německu a Švýcarsku. Od 1. ledna 1883 začal vydávat noviny *Земледелец* (*Zemědělec*), na jejichž stránkách propagoval školu v Sadovu. Tyto noviny byly určeny hlavně obyčejným rolníkům.²⁶

V době otevření školy v Sadovu byla přístupná hlavní budova (viz obrázek č. 6 a 7) a přičiněním Václava Stříbrného i sazenicová, ovocná a zeleninová zahrada. Slavnostní akce se zúčastnili i představitelé Ruska, Francie a Itálie, jejichž jména se nepodařilo dopátrat, dále pak hlavní guvernér provincie Východní Rumélie Alexandr Bogoridi.²⁷

Tato škola se stala první zemědělskou školou v rámci obou bulharských zemí. Měla za cíl přeměnit bulharské zemědělství podle modelu evropského. Stala se centrem rozvoje novodobého bulharského zemědělství. Kurz výuky byl tříletý. Vyučovaly se zde kromě obecných předmětů jako bulharština a matematika, také různé předměty zaměřené na pěstování ovocných stromků a zeleniny i na chování domácích zvířat. V akademickém roce 1885/1886 byly předměty rozděleny na tři kurzy. Praktická výuka probíhala zpravidla v odpoledních hodinách, každý vyučující si ji plánoval zvlášť. Třídy měly povinně 11 až 17 hodin teoretických předmětů týdně.²⁸

Program školy (viz obrázek č. 10) byl vypracován dle návrhu zakladatele školy, D. Naumova. Škola měla zeleninovou a ovocnářskou zahradu, vinice, park (viz obrázky č. 12, 14, 28) chovaly se včely a domácí zvířata. Část z nich věnoval škole v roce 1882 ruský car.²⁹

Při otevření školy tvořili pedagogický personál: Ivan Chr. Bojadžijev – ředitel, Ignát Burián – zástupce ředitele, Ilija Ignatov – účetní, Marin Statelov – mechanik, Václav Stříbrný – zahradník. V následujícím roce 1884 byli přijati jako vyučující ještě Dimitar Achlanla – učitel a G. Vinický – učitel veterinářství.³⁰

V letech 1883–1885 spadala škola pod oddělení Ředitelství zemědělství, obchodu a obecných budov Východní Rumélie. Školní rok začínal 1. února a končil 20. prosince.

²⁵ ПАНАЙОТОВ, Георги П. Създаване и развитие на Садовското земеделско училище. In: *75 години Садовско земеделско училище – юбилеен сборник*, 1959, с. 5.

²⁶ БАЧУРОВ, Георги. Димитър Наумов – основател на садовското земеделско училище. In: *75 години Садовско земеделско училище – юбилеен сборник*, 1959, с. 21–22.

²⁷ ТОПУЗОВ, Иван, САРАФОВ, Иван. *Първите стъпки на земеделска просвета в България*. Пловдив, 1971, с. 143.

²⁸ ПАНАЙОТОВ, Георги П. Създаване и развитие на Садовското земеделско училище. In: *75 години Садовско земеделско училище – юбилеен сборник*, 1959, с. 7–8.

²⁹ БАЧУРОВ, Георги. Димитър Наумов – основател на садовското земеделско училище. In: *75 години Садовско земеделско училище – юбилеен сборник*, 1959, с. 23–24.

³⁰ Viz obrázek č. 15. ПАНАЙОТОВ, Георги П. Създаване и развитие на Садовското земеделско училище. In: *75 години Садовско земеделско училище – юбилеен сборник*, 1959, с. 9.

Studium v sadovské škole stálo 12 tureckých lir ročně.³¹ V prvních deseti letech existence školy bylo zapsáno 254 žáků, ale první ročník absolvovalo pouze 151.³²

Václav Stříbrný působil jako vedoucí praktické výuky v zahradě školy,³³ učil ovocnářství, zemědělství, botaniku a včelařství ve druhém ročníku.³⁴ Ve volném čase budoval spolu s Francouzem Alfredem Šerondem první sortimentní zahradu v Bulharsku, která byla hotová již na podzim roku 1883. V ní se pěstovalo 14 druhů ovocných stromků a 352 odrůd ovoce na ploše 40 dekarů (10 dekarů = 1 hektar).³⁵

Jako průkopník v ovocnářství, včelařství, zelinářství, květinářství, lesnictví a zakládání parků vyučoval Václav Stříbrný své žáky v praktických a teoretických předmětech. Přednášel nové metody práce. Ve včelařství poprvé zavedl rozdělený úl, v zahradnictví se stal průkopníkem v pěstování jahod ve velkém a jiných odrůd zemědělských kultur z Čech, například rybízu, malin, burských oříšků atd. V roce 1884 již pojímal školní sad 2 400 dvouročních a 30 455 jednoročních stromků, 10 druhů ovocných a 6 druhů stínových stromů. Do roku 1887 se zvýšil počet ovocných stromků na 6 850; v zahradě byly zasazeny různé druhy: jabloně, hrušně, slivoně, třešně, višně, broskvoně, mišpule, lísky, ořešáky, maliníky, jahodníky a rybíz. Ukázková zahrada státní zemědělské školy v Sadovu vzbuzovala údiv. Stříbrného současníci později uznali, že jeho práce ve škole a mimo ni je „chvályhodný a užitečný čin, že někdo rozšiřuje povědomí národa v této oblasti“.³⁶

Společně se zahájením činnosti v exemplární zahradě v Sadovu začalo rozdávání ovocných stromků pro vedlejší vesnice (viz obrázek č. 5). Rozdávalo se 3 až 4 tisíce stromů ročně.³⁷ Stříbrný spolu se svými žáky chodil po okolních vesnicích a učil sedláky očkovat a roubovat.³⁸

³¹ Turecká lira v této době byla pod zlatým standartem, tudíž 1 turecká lira = 1 zlatý frank. ПАНАЙОТОВ, Георги П. Създаване и развитие на Садовското земеделско училище. In: 75 години Садовско земеделско училище – юбилеен сборник, 1959, с. 9.

³² ТОПУЗОВ, Иван, САРАФОВ, Иван. *Първите стъпки на земеделска просвета в България*. Пловдив, 1971, с. 146.

³³ Viz obrázek č. 13. *Нашето първо изложение*, бр. 38 от 29 август 1892, Пловдив, с. 30.

³⁴ Viz obrázek č. 16. ДИВАРОВ, И. Вацлав Стрибърни (125 години от рождението му). In: *Селскостопанска наука* бр. 3, 1978 г., с. 80.

³⁵ БАЧУРОВ, Г. Първата овощна градина. In: 75 години Садовско земеделско училище – юбилеен сборник, 1959, с. 74.

³⁶ *Нашето първо изложение*, бр. 38 от 29.IV.1892, Пловдив, с. 30–31.

³⁷ БАЧУРОВ, Г. Вацлав Стрибърни – първият учител по овошарство. In: *Учителско дело* бр. 15, 17.04.1973, с. 5.

³⁸ ANONYM. Václav Stříbrný. In: *Чехословашки обзор*, София, 1.VI.1923, с. 106.

Sadovo se na konci 19. století stalo zemědělským centrem nejen Východní Rumélie, ale i celého Bulharska. Právě tady se pak soustředili jedni z nejznámějších zemědělců jako Gavrail Chazimanov, Ilija Ignatov, Anton Bajčev, Čech Ignát Burián a jiní.³⁹

Prvním ředitelem školy byl Ivan Christov Bojadžiev (viz obrázek č. 9), který předtím vystudoval Zemědělskou akademii v pruském městě Proskau. Do 1. května 1882 byl vedoucím oddělení zemědělství na Ředitelství pro obchod a zemědělství ve Východní Rumélii.⁴⁰

Pracovní podmínky v sadovské škole nebyly dobré, krajina byla vlhká a močálovitá, ale Stříbrný pracoval neúnavně. Zpočátku měl nedostatek stromků a semen. Každé semeno, které získal na trzích v Plovdivu, či každý výhonek, který mu dal turecký velkostatkář, byl pro Stříbrného nesmírnou radostí.⁴¹ Sám pak šlechtil stromky z divokých odrůd, kterými doposud disponovali bulharští ovocnáři. Z divoké hrušně a divoké slivoně vypěstoval odrůdy, které posléze dávaly lepší plody. Přetvořil močál v bohatou zeleninovou a ovocnářskou zahradu (viz obrázek č. 14), Bulhary později přirovnávanou k zemskému ráji.⁴²

Ve svém volném čase obcházel jižní Bulharsko a sbíral rostliny pro své herbáře nebo učil sedláky v Sadovu, jak efektivněji pěstovat ovoce a zeleninu. Celý svůj život si cenil více praxe než teorie, a právě proto s takovým ohromným nadšením učil své žáky v praktických hodinách ve školní zahradě. Pomáhal všem žákům pochopit lépe teorii. Podával ji tak, aby byla žákům bližší, srozumitelnější a praktičtější, což je patrné i z učebnic. V nich sám s velkou pozorností maloval různé druhy zeleniny, ovoce, včely a mnoho dalších věcí. Jeho jediným cílem bylo udělat teorii jednoduchou na porozumění a užitečnou pro praxi.⁴³

V roce 1884 odjel Stříbrný nakrátko do Čech, kde se seznámil se svou pozdější ženou, Jozefínou V. Bezděkovou (1861–1945). Jozefína byla vysoce inteligentní žena, která vystudovala speciální domácí školu. Společně se pak vrátili do Bulharska, kde se jim narodilo pět synů: Václav, Karel, Anton, Otokar a Ludvík.⁴⁴ O Jozefíně se v Sadovu díky jejímu dobrému chování a pomoci ostatním sedlákům později mluvilo jako o „Babičce Stříbrné se zlatýma rukama“.

³⁹ ДИВАРОВ, И. Вацлав Стрибърни (125 години от рождението му). In: *Селскостопанска наука* бр. 3, 1978, с. 80.

⁴⁰ ТОПУЗОВ, Иван, САРАФОВ, Иван, *Първите стъпки на земеделска просвета в България*, Пловдив, 1971, с. 143–145.

⁴¹ A.V.Š. Václav Stříbrný. In: *Чехословашки обзор*, София, 15.IV.1923, с. 81.

⁴² КАСЪРОВА, Л., Хр. Вацлав Стрибърни. In: *Чехословашки обзор*, София, 15 април 1923, с. 90

⁴³ БАЧУРОВ, Г. Вацлав Стрибърни (1853–1933) – Първият наш учител по овощарство. In: *75 години Садовско земеделско училище – юбилеен сборник*, 1959, с. 30.

⁴⁴ Тамтѣж, с. 27.

1.4. Sjednocení Bulharska. Vývoj zemědělské školy v Sadovu po sjednocení. Seznámení Václava Stříbrného s Josefem Velenovským a jeho botanická práce.

Rok 1885 se jeví jako důležitý rok pro Východní Rumélii a Bulharské knížectví. Dne 6. září toho roku došlo ke sjednocení obou těchto států bez vnější pomoci. Již 9. září 1885 kníže Alexandr Batemberg přijel do Plovdivu, kde přijal Sjednocení. Dne 2. listopadu 1885 srbský král Milan vyhlásil Bulharsku válku. Boje se Srbskem trvaly do 9. prosince 1885 a mírovou dohodou, podepsanou 19. února 1886 v Bukurešti, se potvrdilo sjednocení Bulharska.⁴⁵

Sjednocení bylo pro školu v Sadovu velkým přínosem. Do Sadova přijelo více vyučujících a studentů. Výsledky zemědělské práce v Sadovu se mohli inspirovat lidé nejen ve východním, ale i v západním Bulharsku. Ve škole se učili už i studenti, kteří posléze ovlivňovali svou činností celé Bulharsko.

Na jaře roku 1885 zřídil Václav Stříbrný u školy první včelín zakoupením tří rojů. Do roku 1887 se včelstvo rozmnožilo na sedm úlů a v roce 1891/1892 už bylo úlů dvacet čtyři. Včely se chovaly v rozdělených úlech typu Dzirdzon.⁴⁶ Z jednoho úlu se průměrně získalo 8 kg medu. Pro potřeby výuky byl postaven speciální úl, s prosklenou zadní stěnou, což umožňovalo pozorování života včel uvnitř. Na konci století se začalo provozovat mobilní včelařství – včely a úly byly stěhovány do oblastí s bohatší květenou. Zde měli žáci čtyři hodiny praxe týdně.⁴⁷

Václav Stříbrný navštěvoval schůzky české menšiny v Plovdivu (viz obrázek číslo 29), kde se zřejmě seznámil s Hermenegildem Škorpilem. Ten se již v předešlých letech zabýval sběrem rostlin pro profesora z Karlovy univerzity v Praze, Josefa Velenovského.⁴⁸

Hermenegild Škorpil (viz obrázek č. 19) napsal v roce 1887 několik botanických článků, vydaných v *Отчет на Пловдивската мъжка гимназия „Александър II“ за*

⁴⁵ САЗДОВ, Д., ПОПОВ, Р., СПАСОВ, Л. *История на България 681–1944*. Том втори, София, 2003, ISBN 954-638-122-5, с. 119–120.

⁴⁶ Johannes Dzierzon (1811 – 1906) byl významný včelař polského původu. Systém včelích úlů, který navrhl, se od dřívějších úlů odlišoval tím, že pro získání medu již nebylo potřeba úl rozbít. Do úlu zavedl rámcový způsob pěstování medu – pro získání medu se vytahovaly pouze rámce s medovými plásty. Strop a dno dřevěného úlu byly nepohyblivé. Tento systém poprvé představil v roce 1838. Viz obrázky č. 33 a 38. In: *Пчеларски вестник* бр. 15, 25.05 – 31.05.2004, с. 7. URL: <http://nbps.press.bg/br15/7.htm> [cit. 2011-2-3].

⁴⁷ БАЧУРОВ, Г. Пчеларство. In: *75 години Садовско земеделско училище – юбилеен сборник*, 1959, с. 98–99.

⁴⁸ СТАНЕВ, Стефан, Йорданов. *Звезди гаснат в планината*. пето издание, София, 2006, ISBN 954-516-633-9, 978-954-516-633-4, с. 57.

учебната 1886/1887 г. под jménem *Върху пловдивската флора (Геологически и фаунически бележки)*.⁴⁹ Zřejmě se zabýval pouze flórou z okolí Plovdivu.

Byl to právě Škorpil, kdo v roce 1886 v Sadovu seznámil Václava Stříbrného s Josefem Velenovským. Pražský profesor botaniky Velenovský byl nadšený ze znalostí Václava Stříbrného a chtěl, aby pro něj dělal výzkum bulharské flóry.⁵⁰

Velenovský (viz obrázek č. 20) byl zaměřen pouze na botaniku, v roce 1879 vystudoval přírodní vědy na Karlově univerzitě v Praze. Potom byl asistentem v botanickém ústavu při Karlově univerzitě, v roce 1884 obhájil doktorát, v roce 1898 se stal profesorem.⁵¹

Velenovský v této době připravoval knižní vydání bulharské flóry, která by byla první knihou komplexně pojímající flóru Bulharska. Proto hledal v Bulharsku krajany, kteří by mu pomohli. Později se ukázalo, že přátelství s Václavem Stříbrným mu bylo velmi přínosné.⁵² Václav neúnavně sbíral různé rostliny, nejdřív poblíž školy v Sadovu a v okolí Plovdivu, potom na exkurzích, které organizovala škola v Rodopech, Sredna Gora a Staré Planině. Během své padesátileté práce se mu při hledání rostlin podařilo navštívit každý kout Bulharska.⁵³

V průběhu čtyř let, do roku 1890, se Václav Stříbrný bez přestávky zabýval sběrem botanického materiálu. Ten posílal prof. J. Velenovskému. Celkem šlo o 3 000 druhů rostlin, z nichž více než 400 botanici považovaly předtím za asijské, 250 druhů nebylo v bulharské botanické literatuře popsáno a 14 z nich bylo novými druhy pro celosvětovou botaniku. Tyto druhy nesly jméno *Stribrni*, jako poděkování prof. Velenovského k letité práci Václava Stříbrného.⁵⁴ Jednalo se o: hvozdík stříbrného (*Diantus Stribrnyi Vel.*), kozinec stříbrného (*Astragalus Stribrnyi Vel.*), mochna stříbrného (*Potentilla Tanic Sch., var. Stribrnyi Vel.*), rozchodník stříbrného (*Sedum Stribrnyi Vel.*), lomikámen stříbrného (*Saxifraga Stribrnyi Vel.*), kozlíček stříbrného (*Valerianella coronata DC, var. Stribrnyi Vel.*), rmen stříbrného (*Anthemis Stribrnyi Vel.*), chrpa stříbrného (*Centaurea Stribrnyi Vel.*), kamejník stříbrného (*Alkanna Stribrnyi Vel.*), řebčík stříbrného (*Fritellaria Stribrnyi Vel.*), divizna stříbrného

⁴⁹ SKRUŽNÝ, Ludvík. Profesori Hermenegild a Karel Škorpilové působící v Bulharsku (1. část). In: *Theatrum Historiae* 3, Pardubice, 2008, ISBN 978-80-7395-139-9, ISSN 1802-2502, s. 239.

⁵⁰ ДИВАРОВ, И. Вацлав Стрибърни (125 години от рождението му). In: *Селскостопанска наука* бр. 3, 1978, с. 81.

⁵¹ СТАНЕВ, Стефан, Йорданов. *Звезди гаснат в планината*. пето издание, София, 2006, ISBN 954-516-633-9, 978-954-516-633-4, с. 43.

⁵² Тамtéž, с. 43.

⁵³ Viz obrázek č. 3. СТРАНСКИ, И. † Вацлав Стрибърни. In: *Зора* бр. 4179, 12.04.1933, с. 6.

⁵⁴ ДИВАРОВ, И. Вацлав Стрибърни (125 години от рождението му). In: *Селскостопанска наука* бр. 3, 1978, с. 81.

(*Verbascum Stribnyi Vel.*), sveřep stříbrného (*Bromus Stribnyi Vel.*), tařice stříbrného (*Alyssum Stribnyi Vel.*), mateřídouška stříbrného (*Thymus Stribnyi Vel.*).⁵⁵

Některé z těchto rostlin nesou dodnes jméno Stribnyi. U některých se ukázalo, že se jedná o druhy, které Velenovský nepoznal a které již byly v tehdejší botanice známé a pojmenované.⁵⁶

V roce 1891 vydal prof. Josef Velenovský v Praze kapitální práci, zaměřenou na bulharskou botaniku – *Flora Bulgarica* (viz obrázek č. 22). Byla to první kniha, která podrobně sepisovala rostliny Bulharska.⁵⁷ Tato práce obsahovala 2 542 rostlinných druhů, velkou část z nich dodal Václav Stříbrný. Po sedmi letech prof. J. Velenovský vydal další obsáhlou práci, věnující se rostlinám v Bulharsku – *Flora Bulgarica Supplementum I*, ve které popisuje dalších 335 druhů.⁵⁸ Celková činnost prof. J. Velenovského, věnovaná bulharské flóře, je obsažena ve třiceti odborných článcích, které vydal v rozmezí let 1884–1922.⁵⁹

V roce 1904 byl za svou dlouholetou práci věnovanou bulharské flóře prof. Josef Velenovský prohlášen čestným členem Bulharského knižního spolku (Българско книжовно дружество, později Bulharské akademie věd- БАН) a v roce 1929 se stal čestným členem bulharského botanického ústavu.⁶⁰

Jako poděkování za spolupráci na této odborné činnosti se prof. J. Velenovský obracel na V. Stříbrného jako na „verba magistri“.⁶¹ Václav byl pro něj milým přítelem, s nímž vždy rád podnikal cesty po Bulharsku.⁶²

Václav Stříbrný spolupracoval nejen s prof. Velenovským, ale i s jinými evropskými vědci. S nimi si vyměňoval botanické vzorky, které sbíral do obsáhlého herbáře. Často si dopisoval s uherským vědcem Arpádem von Degenem.⁶³ Zasílal botanický materiál také

⁵⁵ БАЧУРОВ, Г. Вацлав Стрибърни (1853–1933) – Първият наш учител по овощарство. In: *75 години Садовско земеделско училище – юбилеен сборник*, 1959, с. 28–29.

⁵⁶ ЙОРДАНОВ, Д., СТОЯНОВ, Н. и кол. *Флора на Народна република България*. Том I, София, 1963, с. 11.

⁵⁷ АХТАРОВ, Борис. Дейността на Йосиф Веленовски за изучаване на българската флора. In: *Природа* бр. 3, 1959, с. 90–92.

⁵⁸ ЙОРДАНОВ, Д., СТОЯНОВ, Н. и кол. *Флора на Народна република България*. Том I, София, 1963, с. 11.

⁵⁹ СТАНЕВ, Стефан Йорданов. *Звезди гаснат в планината*. пето издание, София, 2006, ISBN 954-516-633-9, 978-954-516-633-4, с. 43.

⁶⁰ Тамtéž.

⁶¹ ДИВАРОВ, И. Вацлав Стрибърни (125 години от рождението му). In: *Селскостопанска наука* бр. 3, 1978 с. 81.

⁶² VELENOVSKÝ, J. Václav Stříbrný. In: *Československý obzor*, Sofie, 15. května 1923, s. 99.

⁶³ Viz obrázek č. 30. ЙОРДАНОВ, Д., СТОЯНОВ, Н. и кол. *Флора на Народна република България*. Том I, София, 1963, с. 71.

dalším známým evropským botanikům, čímž učinil bulharskou botaniku známou a vyhledávanou ve všech botanických kruzích v Evropě.⁶⁴

1.5. Integrace nových zemědělských odrůd do bulharského zemědělství

V roce 1887 zasadil Václav Stříbrný poprvé maliny v zahradě sadovské zemědělské školy. Tři odrůdy, které začal pěstovat, byly prvními malinovými odrůdami, importovanými do Bulharska. Nesetkaly se však se zájmem bulharských zemědělců a zřejmě se nerozšířily.

V roce 1889 Stříbrný zasadil v zahradě školy deset odrůd jahodníků, které byly pro bulharské zemědělství do této doby neznámé. Jahody se posléze setkaly s přízní bulharských zemědělců a byly volně pěstovány v okolních vesnicích. Nejdříve se ujaly ve vsích Katunica a Češnegirevo, pak se rozšířily do dalších oblastí. Později byly z těchto deseti odrůd vybrány nejlepší a byly masově pěstovány na velkých polích kolem Plovdivu a Sofie.⁶⁵

Dalším novým druhem plodiny pro bulharské zemědělství, zkušebně zasazeným Václavem Stříbrným na polích školy, byl chřest. Kladně ho přijali zejména zemědělci ze vsi Katunica, kde ho pěstovali a rozšiřovali pomalu dál. Až v roce 1937 se pěstování chřestu přesunulo na velká pole v okolí Plovdivu a Sofie.⁶⁶

V roce 1885 byl Václav Stříbrný oceněn za mimořádnou práci a odhodlanost pro výuku jak žáků, tak i obyčejných sedláků řádem *Св. Александър*⁶⁷ pátý stupeň.⁶⁸

1.6. Raná knižní a didaktická tvorba Václava Stříbrného

Václav Stříbrný začal jako první vydávat učebnice zemědělství v Bulharsku, zpočátku malé příručky, věnované nejen žákům, ale i zemědělcům se zájmem o další vědomosti.

⁶⁴ VELENOVSKÝ, J. Václav Stříbrný. In: *Československý obzor*, Sofie, 15. května 1923, s. 99.

⁶⁵ БАЧУРОВ, Г. Вацлав Стрибърни – първият учител по овощарство. In: *Учителско дело* бр. 15, 17.04.1973, с. 5.

⁶⁶ Viz obrázek č. 21. СТРАНСКИ, И. Спомени за Вацлав Стрибърни. In: *75 години Садовско земеделско училище – юбилеен сборник*, 1959, s. 32.

⁶⁷ Řád sv. Alexandra byl udělován lidem, kteří se výrazně zasloužili o prosperitu státu; dále byl udělován za udatnost, a jako znak osobní úcty monarchy k osobě, kterou tímto řádem odměňoval. Řád měl 6 stupňů; první dva se dávaly pouze vládcům a osobám na vysokých stupních společnosti; třetí stupeň byl udělován vysokým státním úředníkům, generálům a plukovníkům; čtvrtý stupeň byl dáván pouze úředníkům, štábním oficírům a vědcům. Pátý stupeň se dával úředníkům, mladým oficírům a duchovním. Řád byl kombinován s mečí nad znakem – za zásluhy v době války; a s mečí za znakem – bojové ocenění. Pátý stupeň, který dostal Václav Stříbrný, byl kavalírský kříž z bílé skloviny, který se nosil vlevo na poprsí. Dle dobových fotografií je patrné, že řád, který V. Stříbrný obdržel, byl bez koruny nad znakem. ПЕТРОВ, Тодор. *Ордени и медали в България*. София, 1998, ISBN 954-509-161-4, с. 62 – 87.

⁶⁸ МИЛУШЕВ, Явор. *Чешки профили в общественото развитие на следосвобожденска България*. София, 2009, ISBN 978-954-322-359-8, с. 57.

Učebnice různého formátu vycházely formou zinkografie, přepisovali je samotní žáci. První z těchto učebnic vyšly v letech 1884 a 1885.⁶⁹

Jedna z učebnic, kterou Stříbrný vydal pomocí zinkografie, je *Пчеларство* (*Včelařství*). Zde je popisován život včel, struktura moderního úlu, systém Dzirdzon. Učebnice byla rukopisná, místy s obrázky pro vyjasnění. Jednalo se o vhodný manuál pro každého včelaře, ve kterém byly popsány tehdy nejmodernější technologie chovu včel. Učebnice byla vydána v roce 1891.⁷⁰

Dalšími učebnicemi vydanými formou zinkografie byly: *Овощарство* (*Ovocnářství*) (1884), *Градинарство* (*Zahradnictví*) (1884) a *Градинарство* (*Земеделие*) (*Zahradnictví* (*Zemědělství*)) (1885).⁷¹

V květnu 1898 začala část učitelů zemědělské školy v Sadovu vydávat zemědělské noviny *Садово* (*Sadovo*) (viz obrázek č. 17). Mezi učiteli, kteří se na vydání těchto periodik podíleli, byl i sám Václav Stříbrný. V rámci těchto novin vydal množství článků o zemědělství a ovocnářství, psal články i do časopisu *Орало* (*Rádllo*) a jiných periodik.⁷²

Byl také spoluautorem knihy *Пояси на растителността в България* (*Rostlinné pásy Bulharska*) spolu s A. Javaševem a G. Toševem.⁷³

1.7. První zemědělsko-průmyslová výstava v Plovdivu a účast zemědělské školy v Sadovu.

V roce 1892 se v Plovdivu konala první zemědělsko-průmyslová výstava v Bulharsku. Účast na výstavě byla mezinárodní. Jedním z důvodů uskutečnění výstavy v Plovdivu byl záměr naučit zdejší pracovníky způsobům moderního evropského zemědělství a průmyslu. Ten se totiž v této době v Bulharsku ještě nemohl srovnávat s průmyslem a zemědělstvím evropských států.⁷⁴

Výstava zemědělské školy v Sadovu na plovdivském veletrhu v roce 1892 vzbudila velký údiv. Veletrh se konal v říjnu, což je pozdě vzhledem k zemědělským plodinám. Stříbrný tak nemohl zaplnit pavilon mnoha odrůdami dozrávajícími dřívě. Přesto dokázal

⁶⁹ БАЧУРОВ, Г. Вацлав Стрибърни (1853–1933) – Първият наш учител по овощарство. In: *75 години Садовско земеделско училище – юбилеен сборник*, 1959, с. 29.

⁷⁰ Viz obrázky 31 – 34. СТРИБЪРНИ, В. *Пчеларство*. Ученическа цинкография, Садово, 1891.

⁷¹ ТОПУЗОВ, Иван, САРАФОВ, Иван. *Първите стъпки на земеделска просвета в България*. Пловдив, 1971, с. 149.

⁷² СТАНЕВ, Стефан. *Малко познати имена от българската ботаника*. София, 2001, ISBN 954-430-756-7, 954-642-111-1, с. 28.

⁷³ КАТЕРОВА, К., ПЕЕВ, Д. Живот, посветен на хората и науката. In: *Природа и знание* бр. 2, 1972, с. 37.

⁷⁴ БАЧУРОВ, Георги. Садовското земеделско училище на първото пловдивско изложение. In: *75 години Садовско земеделско училище – юбилеен сборник*, 1959, с. 142.

všechny návštěvníky výstavy překvapit. Nejdříve je ohromil svou ovocnářskou zahradou uspořádanou pro veletrh. Jednalo se o ovocné stromky předpěstované ze semínek, určené pro pozdější výsadbu na stálá místa. Šlo o dvouleté, tříleté a čtyřleté výpěstky, nízkokmenné a vysokokmenné ovocné stromky.⁷⁵

V ovocnářské zahradě bylo 56 odrůd jablek, 33 odrůd hrušní a několika málo odrůd ostatních druhů ovocných stromků. Zahrada byla umístěna v centru výstaviště, hned vedle balónu, který byl senzací plovdivské výstavy. Zaujímal plochu jednoho dekaru.⁷⁶

Pozornost návštěvníků přitahovaly i další druhy rostlin. Václav Stříbrný zde prezentoval moderní pěstování arašídů, které prováděl na polích zemědělské školy v Sadovu. Předvedl zde i různé druhy lilků, řep a tykví, z nichž největší obdiv vzbuzovala velká tykev, nazvaná Mamut.⁷⁷

Zajímavý byl i plán využití půdy u školy v Sadovu. Ten popisoval rozdělení pozemků na tři pole v letech 1889 až 1892, tzv. třípolní systém. Jedno pole bylo ponecháno ležet ladem, na druhém byla nasázena kukuřice, na třetím jarní ječmen. V tabulce pak byla ukázána průměrná úroda na hektar v rozmezí let 1884 až 1891. Z kukuřičných odrůd bylo v pavilonu vystaveno pět druhů, z luštěnin byly prezentovány fazole a vikev. Nejvíce byly zastoupeny brambory. Ostatní druhy rostlin byly představeny ve formě semínek – na pavilonu školy jich bylo 140 odrůd.⁷⁸

Byla zde i ukázka vinného sklepa zemědělské školy, prezentovány byly odrůdy vína Bordeaux, Mavrud a Pamid. Zároveň bylo vystaveno i velké množství nealkoholických vín, připravených dle různých receptů. Všechna vína byla zároveň označena tabulkami s jejich chemickou analýzou. Ve výstavě nechyběla ani prezentace vinic.⁷⁹

Hedvábnictví bylo představeno dvěma druhy hedvábí a kukel – bílé a žluté.⁸⁰

Své místo mělo na výstavě i včelařství. Ve vitrínách mohli návštěvníci vidět různé včelařské nástroje, jeden úl systému Dzirdzon, plástve na prodej, zavařovací sklenice s medem a medovinou.⁸¹

Stříbrný zde vystavil i jeden ze svých prvních herbářů, který čítal 800 rostlin, rozdělených podle druhů a rodů.

⁷⁵ *Нашето първо изложение*, Брой 38, 29 август 1892, Пловдив, с. 31.

⁷⁶ БАЧУРОВ, Георги. Садовското земеделско училище на първото пловдивско изложение. In: *75 години Садовско земеделско училище – юбилеен сборник*, 1959, с. 143.

⁷⁷ *Нашето първо изложение*, Брой 38, 29 август 1892, Пловдив, с. 31.

⁷⁸ БАЧУРОВ, Георги. Садовското земеделско училище на първото пловдивско изложение. In: *75 години Садовско земеделско училище – юбилеен сборник*, 1959, с. 143.

⁷⁹ Тамtéž, s. 144.

⁸⁰ Тамtéž.

⁸¹ Тамtéž.

Účast školy a samotného Stříbrného byla návštěvníky vysoce hodnocena. Na plovdivském veletrhu získal Václav Stříbrný zlatou medaili za velký přínos v oblasti bulharského zemědělství.⁸²

1.8. Vznik první zkušební stanice v Bulharsku. Kongres ovocnářství v Sofii a referát Václava Stříbrného.

V roce 1902 vznikla při zemědělské škole v Sadovu první zkušební stanice. V ní se zkoušely různé druhy cizích zeleninových a ovocnářských odrůd a druhů, dovážených ze zahraničí. Podle výdržnosti v podmínkách bulharského klimatu byly přijímány k sadbě na ovocnářské a zeleninové pole školy a šířeny dále. Byla to první zkušební stanice v Bulharsku. Tato zkušební stanice byla vybudována na místě dřívějšího zkušebního pole, které bylo zřízeno v době založení školy v roce 1883. Zaujímalo plochu asi 15 dekarů. Zkoušely se na něm také nové druhy kultur, které přinesl Václav Stříbrný s sebou. Zkušební pole bylo udržováno zejména žáky, ti tu trávili povinně několik hodin týdně. Mnoho zemědělců přicházelo za učiteli pro rady k pěstování nových kultur, zavedených přímo zde do bulharského zemědělství.⁸³

Zkoušeny byly například pšenice, len, cukrová řepa, růže, chmel, arašíd, anýz, sója, rýže, vojtěška, fazole, bavlna a jiné zemědělské plodiny.⁸⁴

Nejvíce práce na této zkušební stanici odvedl Konstantin Malkov, učitel na zemědělské škole v Sadovu.⁸⁵

V roce 1906 se Václav Stříbrný spolu se školou zúčastnil včelařské a ovocnářské výstavy v Sofii. To mu později umožnilo pobyt na kongresu ovocnářství, který se konal po dobu výstavy. Zde přednesl obsáhlý referát. Osnovu referátu tvořil jeho vlastní výzkum v pěstování jablek a hrušek. Jako příklad uváděl pěstování ovocných stromků od semínka v zahradě sadovské zemědělské školy. Poukazoval na nevhodné podmínky pro pěstování ovocných stromků, strádajících kvůli působení silných větrů, pozdních jarních mrazíků, velkých teplot a početných nepřátel a nemocí. Přesto stromky rodily ročně 10 000 kg ovoce.⁸⁶

⁸² ДИВАРОВ, И. Вацлав Стрибърни (125 години от рождението му). In: *Селскостопанска наука* бр. 3, 1978, с. 82.

⁸³ СЕРДАРЕВА, Ц., СИРАКОВ, И. Опитно поле. In: *75 години Садовско земеделско училище – юбилеен сборник*, 1959, с. 70.

⁸⁴ ТОПУЗОВ, Иван, САРАФОВ, Иван. *Първите стъпки на земеделска просвета в България*. Пловдив, 1971, с. 147.

⁸⁵ Тамtéž, с. 146.

⁸⁶ ГРЕКОВ, Симеон. *Принос към историята на овоцарството в България*. София, 1956, с. 29–31.

Ve 40 dekarové ovocné zahradě Václav Stříbrný pěstoval 70 druhů jablek a 80 druhů hrušek. Za nejlepší jablka považoval odrůdy *Айвания Станимашка* a *Айвания Новоселска* (*Aivanie Stanimaška* a *Aivanie Novoselská*). Některé z těchto stromů dávaly ročně i 300 kg ovoce. Za velmi dobré pokládal také odrůdy *Кичовка*, *Скринянка*, *Циганка*, *Момица* a *Самораск* (*Kičovka*, *Skrinjanka*, *Cikánka*, *Děvče* a *Samorask*). Uznával i kvalitu místních jablek, která se chuťově nemohla srovnávat s běžnými evropskými odrůdami, ale krásou a trvanlivostí se jim vyrovnala.⁸⁷

V zahradě sadovské zemědělské školy pěstoval Stříbrný také cizí odrůdy jablek jako *Граф Орлов*, *Виенска лятна*, *Цар Александър*, *Чешка момица*, *Пражка ренета* (*Hrabě Orlov*, *Vídeňská letní*, *Car Alexandr*, *Česká dívka*, *Pražská reneta*) a jiné. Zajímavé je, že některé odrůdy jako *Канадска сива* a *Френска сива* (*Kanadská šedivá* a *Francouzská šedivá*) nedosáhly dobrých výsledků, protože měly radši studenější a vlhčí podnebí.⁸⁸

Z odrůd hrušek Stříbrný uznával *д-р Квилот*, *Дребна мискетова*, *Виенска лятна*, *Антонова*, *Чеславка*, *Масловка Регентка*, *Наполеонова масловка* a *Барон Мело* (*dr. Kvilot*, *Drobná miskétová*, *Vídeňská letní*, *Antonová*, *Česlavka*, *Maslovka Regentka*, *Napoleonova máslovka* a *Baron Melo*).

Pro rozvoj bulharského ovocnářství Stříbrný doporučil založení pomologické zahrady, v níž by se pěstovaly jenom čisté odrůdy. Navrhoval také, aby se místní odrůdy pojmenovaly. Zahrada měla sloužit jako příklad, model pro ostatní zahrady. Radil, aby státní školky pěstovaly větší počet odrůd, ale aby rozdávaly lidem jenom ty odrůdy, s nimiž mají dlouhodobé pozitivní zkušenosti.⁸⁹

1.9. Pozdní botanická činnost. Publikační činnost a společenské úkoly Václava Stříbrného.

Stříbrný pokračoval také v botanické činnosti. Cestoval po celém Bulharsku, sbíral různé rostliny a ukládal je do svého velkého herbáře. Na svých cestách sbíral vždy více kusů rostlin stejného druhu, neboť jimi zásoboval různé evropské botanické ústavy, posílal je známým botanikům, s nimiž si vyměňoval botanický materiál, celkově propagoval bulharskou flóru v zahraničí.⁹⁰

⁸⁷ Тамтѣж.

⁸⁸ Тамтѣж.

⁸⁹ Тамтѣж.

⁹⁰ ГОПУЗОВ, И. Архивни документи за Вацлав Стрибърни. In: *Селскостопански техникум Садово, документални извори*, Пловдив, 1980, с. 70–71.

Často publikoval své články v *Herbarium Europaseni* a jiných známých evropských časopisech a periodikách, čímž činil bulharskou flóru zajímavou pro evropské botaniky.⁹¹

Mimo svou vědeckou a pedagogickou činnost pracoval Václav Stříbrný i na některých důležitých veřejných úkolech, byl členem vysoké správní rady u tehdejšího ministerstva Osvěty, pracoval spolu s kolektivem lidí na monografii *Пчеларство (Včelařství)*, byl stálým členem komise ocenění exponátu plovdivské výstavy.⁹²

V roce 1908 ho navštívili dva botanici z Oxfordské univerzity v Anglii. V této době Stříbrného herbář dosáhl úctyhodného počtu víc než 4 000 rostlinných druhů. Angličtí botanici byli ohromeni velikostí a úpravou Stříbrného herbáře a nabídli mu velkou sumu peněz na jeho odkoupení. Stříbrný však odmítl se slovy „*Аз ги назя за своето друго отечество. Те принадлежат само на България!*“.⁹³

Dne 6. prosince 1908 Václav Stříbrný slavil 25 let práce učitele zemědělské školy v Sadovu. Oslava byla organizována školou, a přesto, že celý den přšelo, přišlo jubilantovi blahopřát hodně lidí z okolních vesnic. K blahopřání se připojili i pracovníci ze Zkušební stanice, ze zemědělské školy v Sadovu a jiných ústavů. Zaměstnanci školy darovali Stříbrnému stříbrnou mísu, jeho žáci mu darovali luxusní fotoalbum.⁹⁴

Oslavu zachytil i časopis *Садово* komentářem: „*Така признателното общество се отплаща на ратниците за неговото културно преуспяване*“.⁹⁵

Balkánské války v letech 1912–1913 a posléze 1. světová válka (1914–1918) změnily zcela zemědělskou školu v Sadovu.

1.10. Balkánské války a 1. světová válka na Balkáně

Bulharská národní otázka, která zůstala po Berlínském kongresu, nebyla vyřešená ani sjednocením v roce 1885. Bulharské obyvatelstvo se nacházelo mimo hranice bulharského státu v Jižní Thrákii a Makedonii. Protože diplomacie neuspěla v řešení této otázky, Bulharsko se rozhodlo pro samostatnost a připojení oblastí, obydlených především bulharským obyvatelstvem, pomocí války proti Osmanské říši. Bulharská diplomacie věděla,

⁹¹ ПАВЛОВ, В., М. *Апостоли на българското земеделие*. част първа. София, 1939, с. 31.

⁹² КАТЕРОВА, К., ПЕЕВ, Д. Живот, посветен на хората и науката. In: *Природа и знание* бр. 2, 1972, с. 37.

⁹³ „*Já je chráním pro svou druhou otčinu. Náleží pouze Bulharsku!*“ In: КАТЕРОВА, К., ПЕЕВ, Д. Живот, посветен на хората и науката. In: *Природа и знание* бр. 2, 1972 с. 37.

⁹⁴ БАЧУРОВ, Г. Вацлав Стрибърни (1853–1933) – Първият наш учител по овощарство. In: *75 години Садовско земеделско училище – юбилеен сборник*, 1959, с. 27.

⁹⁵ „*Takhle se národ odvděčuje člověku, který umožnil lidu kulturně prosperovat*“ In: БАЧУРОВ, Г. Вацлав Стрибърни (1853–1933) – Първият наш учител по овощарство. In: *75 години Садовско земеделско училище – юбилеен сборник*, 1959, s. 27–28.

že jediný způsob, jak Osmanskou říši porazit, je zformovat spojení všech balkánských států.⁹⁶

Po roce 1908 znovu poutal Balkán hlavní pozornost sousedních velmocí. Rakousko-Uhersko si právě v roce 1908 anektovalo Bosnu a Hercegovinu, což se odrazilo na zhoršení jeho vztahů s Ruskem. Rusko se postavilo proti habsburské politice na Balkáně. Od konce roku 1910 začaly hovory o spojení mezi Bulharskem a Srbskem zprostředkované Petrohradem.⁹⁷

Možnost zasáhnout proti Osmanské říši dala balkánským státům italsko-turecká válka, která začala v roce 1911. Dne 29. února 1912 po vleklých sporech o rozdělení Makedonie byla podepsána spojenecká smlouva se Srbskem.⁹⁸

První balkánská válka vypukla 5. října 1912. Osmanská říše v ní byla poražena aliancí Bulharska, Řecka, Srbska a Černé Hory. Dne 17. května 1913 byla podepsána mírová dohoda v Londýně. Teritoriální spory mezi spojenci zůstaly nevyřešeny, jednání byla odložena.⁹⁹ Spory se pak staly příčinou druhé balkánské války.

S ujednáním v Londýně nebylo spokojeno Řecko, ani Srbsko. Tyto státy vznesly požadavek na nové rozdělení teritoria v oblasti Makedonie. Svou nespokojenost zdůvodňovaly tím, že zde prolévaly nejvíc krve právě srbské a řecké vojenské oddíly. Řecko a Srbsko uzavřely spojeneckou smlouvu, která byla namířena jednoznačně proti Bulharsku, v Soluni 19. května 1913. Po mnoha provokacích bulharský car Ferdinand vtáhnul Bulharsko do nové války napadením Srbska a Řecka dne 16. června 1913. Tímto aktem si zneprátilil Rusko, usilující o mír na Balkáně. Rusko nutilo bulharskou vládu dělat ústupky Srbům a Řekům, pak se distancovalo od dalšího vměšování se do bulharských záležitostí. Tím dalo volnou ruku Rumunsku.¹⁰⁰

Armády Řecka a Srbska stály před porážkou, když se do války vmísilo Rumunsko a 28. června 1913 zaútočilo na Severní Bulharsko. Osmanská říše napadla Jižní Thrákií. Mezispojenecká válka se tehdy stala druhou balkánskou válkou. Ta, díky intervenci Rumunska a Osmanské říše, nakonec skončila porážkou Bulharska.¹⁰¹

⁹⁶ САЗДОВ, Д., ПОПОВ, Р., СПАСОВ, Л. *История на България 681–1944*. Том втори, София, 2003, ISBN 954-638-122-5, с. 439.

⁹⁷ GLENNY, Misha. *Balkán 1804 – 1999: Nacionalismus, válka a velmoci*. Brno, 2003, ISBN 80-7257-976-2, s. 185 - 186.

⁹⁸ RYCHLÍK, Jan. *Dějiny Bulharska*. Praha, 2002, ISBN 80-7106-497-1, s. 273.

⁹⁹ ЛАЗАРОВ, И., ТЮТЮНДЖИЕВ, И., ПАВЛОВ, П., ПАЛАНГУРСКИ, М. *Кратка история на българския народ*. Велико Търново, 2004, ISBN 954-638-122-5, с. 291–292.

¹⁰⁰ САЗДОВ, Д., ПОПОВ, Р., СПАСОВ, Л. *История на България 681–1944*. Том втори, София, 2003, ISBN 954-638-122-5, с. 475–485.

¹⁰¹ ЛАЗАРОВ, И., ТЮТЮНДЖИЕВ, И., ПАВЛОВ, П., ПАЛАНГУРСКИ, М. *Кратка история на българския народ*. Велико Търново, 2004, ISBN 954-638-122-5, с. 294 – 295.

Mírová konference byla zahájena v Bukurešti 18. července 1913 a 28. července byla Srbskem, Řeckem, Černou Horou a Rumunskem na jedné straně a Bulharskem na straně druhé podepsána mírová dohoda. Bulharsko přišlo o Jižní Dobrudžu, Jižní Thrákii, Makedonii a další teritoria. Zhruba jeden milión Bulharů zůstal za hranicemi Bulharska. Mírová smlouva s Osmanskou říší byla podepsána zvlášť, 16. září 1913 v Cařihradě. Bulharsko ztratilo i Východní Thrákii.¹⁰²

Účast Čechů v balkánských válkách byla orientována zejména na zdravotnictví, o čemž bylo rozhodnuto na všeslovanském sjezdu v Sofii v roce 1910 na základě dohody o vzájemné pomoci. Po vypuknutí první balkánské války začaly některé organizace v Českých zemích sbírat peníze na vytvoření zdravotnických misí. Mezi organizacemi, podporujícími tyto mise, byl český Sokol a Slovanský klub. Z nasbíraných částek bylo seskupeno šest zdravotnických misí, dopravujících s sebou i moderní zdravotnická zařízení. Misí se zúčastnilo dobrovolně asi 200 lékařů. Zároveň je třeba zmínit, že čeští a jiní zahraniční lékaři nepracovali přímo na frontě, ale byli zařazeni do týlu armády či pomáhali s bojem proti různým infekčním nemocem v zázemí balkánských států.¹⁰³

Po druhé balkánské válce se rychle začalo s obnovou bulharského průmyslu. Stát poskytoval úvěry ke splacení válečných škod, průmysl a zemědělství se rychle stabilizoval. V letech 1913–1915 Bulharsko dosáhlo nového průmyslového, zemědělského a obchodního vrcholu. Stavěly se nové továrny, zvyšoval se počet obchodníků a dělnictva, stát postupně doháněl rozvoj Evropy.¹⁰⁴

Vývoj evropských velmocí však šel ke konfliktu. Dohodami mezi Německem, Rakouskem-Uherskem a Itálií vznikl Trojspolek. K seskupení došlo také mezi Francií, Velkou Británií a Ruskem. Čekalo se jenom na záminku k rozpoutání konfliktu. S ohledem na události na Balkáně se předpokládalo, že se tato záminka najde přímo tady.

Dne 28. června 1914 byl vykonán atentát na následníka rakousko-uherského trůnu Františka Ferdinanda d'Este v Sarajevu. Tato událost podnítila Rakousko-Uhersko k akci proti Srbsku, která vedla k zahájení první světové války, vypuknuvší měsíc poté.¹⁰⁵

Když se na konci roku 1914 ukázalo, že ve válce nebude dosaženo rychlého vítězství, začaly obě zneprátelené strany hledat spojence. Toto hledání bylo naléhavé pro Centrální mocnosti, které ztratily Itálii kvůli agresi Rakousko-Uherska na Balkáně.¹⁰⁶

¹⁰² RYCHLÍK, Jan. *Dějiny Bulharska*. Praha, 2002, ISBN 80-7106-497-1, s. 278.

¹⁰³ KUPKA, Jiří S. *Balkánský sud prachu*. Český Těšín, 2003, ISBN 80-86160-76-9, s. 66–70.

¹⁰⁴ САЗДОВ, Д., ПОПОВ, Р., СПАСОВ, Л. *История на България 681–1944*. Том втори, София, 2003, ISBN 954-638-122-5, с. 506–514.

¹⁰⁵ WEITHMANN, Michael W. *Balkán: 2000 let mezi Východem a Západem*. Praha, 1996, ISBN 80-7021-199-7, s. 253–258.

Do Trojspolku vstoupila jako spojenec Osmanská říše. Pro obě strany se tak stalo nelehké získat Bulharsko – jeho pozice na Balkáně by totiž pro Trojspolek znamenala upevnění kontaktů s Osmanskou říší a otevření nové fronty proti Srbsku, které doposud válčilo s úspěchem proti Rakousko-Uhersku. Pro Dohodu by spojenectví s Bulharskem znamenalo upevnění pozice Srbska na Balkáně a odříznutí Osmanské říše od Trojspolku. Proto se o Bulharsko svedl velký diplomatický boj. Dne 6. září 1915 byla podepsána spojenecká smlouva s Německem, Rakousko-Uherskem a Tureckem. Bulharsko se tak přidalo na stranu Trojspolku.¹⁰⁷

Dne 1. října 1915 car Ferdinand I. vydal manifest, kterým vyhlásil válku Srbsku. Několik dní poté Dohoda vyhlásila válku Bulharsku. Do konce roku 1915 bylo Srbsko vyřazeno z války a bulharská vojska stanula na hranici s Řeckem. Dne 17. srpna 1916 se k Dohodě připojilo Rumunsko. Pro státy Dohody bylo nesnadné zajistit jeho bezpečnost, neboť byly zatlačeny na řeckou hranici z jedné strany a v pobaltských státech ze strany druhé. 1. září 1916 Bulharsko vyhlásilo válku Rumunsku. Do konce roku pak dobylo Bukurešť a vytlačilo zbytky zničeného rumunského vojska za řeku Seret.¹⁰⁸

Do konce roku 1916 se podmínky v Bulharsku vyhrotily. Velká města hladověla, průmyslový vývoj ustal, pracovalo pouze 20% předválečných továren. Vyržování armády se stalo velkým problémem, chyběly zásoby a oblečení. Politická krize se vyostřila i v zázemí, začaly se objevovat pochybnosti o vybrané cestě. Ve společnosti se znovu projevovaly rusofilské tendence.¹⁰⁹

V roce 1917 se válka postupně obracela proti Trojspolku. Bulharsko vedlo defenzivní bitvy na řecké frontě proti vylodění dohodových spojenců. Situace se rychle zhoršila po abdikaci krále Konstantina, Řecko se přidalo na stranu Dohody. Pomoc z Německa se do Bulharska nedostala. Morálka vojska upadala, i zde docházelo k pochybnostem o spojenci. V únoru 1917 vypukla revoluce v Rusku. V armádě se začaly objevovat revoluční myšlenky. V listopadu 1917 došlo v Rusku k ozbrojenému převratu, vypukla bolševická revoluce, k moci se dostali komunisté. Lenin podepsal mírovou smlouvu s Německem v Brest-Litevsku

¹⁰⁶ Spojenecká smlouva s Itálií byla totiž pouze defenzivního rázu. Když v roce 1914 Rakousko-Uhersko rozpoutalo konflikt útokem na Srbsko, Itálie se necítila být vázaná smlouvou k Trojspolku a odstoupila z něj. Viz: HLAVAČKA, Milan, PEČENKA, Marek. *Trojspolek: německá, rakousko-uherská a italská zahraniční politika před První světovou válkou*. Praha, 1999, ISBN 80-85983-86-9, s. 98 – 99.

¹⁰⁷ ЛАЗАРОВ, И., ТЮТЮНДЖИЕВ, И., ПАВЛОВ, П., ПАЛАНГУРСКИ, М. *Кратка история на българския народ*. Велико Търново, 2004, ISBN 954-638-122-5, с. 298–299.

¹⁰⁸ САЗДОВ, Д., ПОПОВ, Р., СПАСОВ, Л. *История на България 681–1944*. Том втори, София, 2003, ISBN 954-638-122-5, с. 532–541.

¹⁰⁹ Тамtéž, с. 541–548.

3. března 1918. Trojspolek tak získal možnost zvrátit situaci na západní frontě, vojska z východní fronty byly transportovány na Západ.¹¹⁰

V roce 1918 zuřily v Bulharsku nové nepokoje. Dělníci stávkovali kvůli vysokým cenám, rekvizici majetku, proti válce a hladu. Masové byly demonstrace v Sofii, Plovdivu a jiných městech. Zásobování armády začalo být velmi problémové. Chybělo jídlo, oblečení a boty, což vyústilo na jaře 1918 u mnoha pluků v povstání. Masivní ofenzíva vojsk Dohody se uskutečnila 14. září 1918 s cílem prolomit bulharskou frontu. To se jim podařilo 18. září v části fronty u Dobro pole. Začal rozklad fronty a nespokojení vojáci, stahující se z Dobro pole, se rozhodli pro revoluci dle ruského vzoru a vydali se na pochod do Sofie. Do 2. října bylo povstání potlačeno Ferdinandovými vojsky, znamenalo však průlom fronty u Dobro pole a donutilo politiky hledat příměří s Dohodou.¹¹¹

Příměří bylo podepsáno 29. září 1918 v Soluni. 3. října 1918 car Ferdinand I. abdikoval ve prospěch svého syna Borise.¹¹²

Uzavírání mírových smluv s poraženými státy se táhlo v letech 1919 až 1920. Jako první podepsalo 28. června 1919 versailleský diktát Německo, druhá byla 10. září 1919 v Saint Germainu Rakouská republika, třetí bylo Bulharské království v Neuilly 27. listopadu 1919. Mírové smlouvy byly podepsány i s Maďarským královstvím a Osmanskou říší.¹¹³

Mírová smlouva v Neuilly znamenala pro Bulharsko velké územní ztráty, vysoké reparační platby a omezené zbrojení. Dobrudža, obilnice Bulharska, musela být navrácena Rumunsku, Makedonie připadla Jihoslovanskému království, Západní Thrákie s egejským pobřežím byla postoupena Řecku. Z těchto oblastí bylo vystěhováno 250 000 Bulharů zpátky do Bulharska.¹¹⁴

1.11. Dopad válek na zemědělskou školu v Sadovu. Poválečný vývoj školy. Odchod Václava Stříbrného do důchodu.

Mobilizace, která probíhala v době balkánských válek a za první světové války, se projevovala i na počtu absolventů školy v Sadovu. V roce 1912 jich bylo osm, v roce 1913 již kvůli balkánským válkám žádní absolventi nebyli. V letech 1914 a 1915 absolvovalo čtrnáct

¹¹⁰ RYCHLÍK, Jan. *Dějiny Bulharska*. Praha, 2002, ISBN 80-7106-497-1, s. 283 - 285.

¹¹¹ САЗДОВ, Д., ПОПОВ, Р., СПАСОВ, Л. *История на България 681–1944*. Том втори, София, 2003, ISBN 954-638-122-5, s. 563–569.

¹¹² RYCHLÍK, Jan. *Dějiny Bulharska*. Praha, 2002, ISBN 80-7106-497-1, s. 287.

¹¹³ WEITHMANN, Michael W. *Balkán: 2000 let mezi Východem a Západem*. Praha, 1996, ISBN 80-7021-199-7, s. 268–269.

¹¹⁴ Tamtéž, s. 269–270.

a patnáct žáků, v letech 1916, 1917 a 1918 opět nikdo nevystudoval kvůli první světové válce.¹¹⁵

V roce 1906 byla škola přejmenována na střední, v období od roku 1912 do roku 1915 nesla škola název „Státní zemědělský ústav s technickou školou“. V letech 1915–1928 byla škola opět známa jako „Střední zemědělská škola“. Začalo se přijímat na základě přijímacích zkoušek.¹¹⁶

Na konci první světové války čelil Stříbrný ztrátě mnoha ze svých dobrých přátel z řad vyučujících i žáků.

Na podzim roku 1918 se spolu s příchodem žáků do Střední zemědělské školy v Sadovu šířily zprávy o vítězství komunismu v Rusku. Žáci, kteří se navrátili do školy z fronty, byli nezkrotní a bouřili se kvůli špatné stravě, chybějícímu oblečení a špatným podmínkám v penzionu školy. Vůdci těchto žáků byli Dimitar Popkočev a Stoimen Angelov.¹¹⁷

Mladší kolega Stříbrného, učitel matematiky, Dojčin Petrov, založil stranickou organizaci, se kterou žáci často komunikovali. Oproti němu pokračoval Stříbrný ve své nerevoluční cestě. V roce 1919 byl založen mládežnický komunistický spolek, jehož členy bylo 74 ze 150 žáků zemědělské školy. Popularita komunistických organizací ve světě po vítězství revoluce v Rusku velmi stoupala. V sadovské škole bylo reakcí na tyto změny umístění portrétů Marxe, Engelse, Lenina, Vorošilova a dalších komunistických vůdců ve všech místnostech. Na ředitele, P. Gabrovského, pohlíželi žáci jako na reakcionáře a napětí stoupalo i mezi komunistickými a nekomunistickými žáky. Ze školy bylo vypovězeno mnoho učitelů, žáci protestovali proti způsobu vyučování.¹¹⁸

V této době bylo učiteli Stříbrnému už 67 let. Posledních 37 let strávil vyučováním mladých žáků. Botanický materiál sbíral s ohledy na zákony přírody, podle kterých se řídil i v životě. Politika ho příliš nezajímala, snažil se držet se stranou od politického dění.¹¹⁹

Svět Václava Stříbrného se rázem změnil. Jeho život učitele náhle ovlivnila komunistická revoluce. Žáci protestovali, kolegové byli propuštěni ze školy jen kvůli své

¹¹⁵ Více informací o počtech absolventů v zemědělské škole v Sadovu – viz obrázek č. 63. ПАНАЙОТОВ, Георги П. Създаване и развитие на Садовското земеделско училище. In: *75 години Садовско земеделско училище – юбилеен сборник*, 1959, с. 18.

¹¹⁶ Tamtéž, s. 10.

¹¹⁷ СТОЯНОВ, Г. Страници от борческото минало на земеделското училище. In: *75 години Садовско земеделско училище – юбилеен сборник*, 1959, с. 37–38.

¹¹⁸ Тамtéž, с. 38–39.

¹¹⁹ Viz obrázek č. 24. ДИВАРОВ, И. Вацлав Стрибърни (125 години от рождението му). In: *Селскостопанска наука* бр. 3, 1978, с. 83.

stranické orientaci. Přednášely se referáty o komunismu, které si často přicházeli vyslechnout i lidé z okolních vesnic.¹²⁰

V roce 1920 odešel Stříbrný do důchodu a odjel do Sofie ke svému nejmladšímu synovi Ludvíkovi. Zde žil v ulici „Oborište 31“.¹²¹

1.12. Život Václava Stříbrného po odchodu do důchodu. Pozdní knižní tvorba Václava Stříbrného.

Václav Stříbrný začal pracovat v Centrálním zemědělském zkušebním ústavu, kde pokračoval ve své botanické práci a sbíral další rostliny do svého herbáře. Ještě v roce 1920 začal psát statě do časopisu *Българско овоцарство* (*Bulharské ovocnářství*), který měl za cíl sjednocení specialistů i všech bulharských občanů, zabývajících se ovocnářstvím. Časopis se snažil dát silný impuls k rozvoji ovocnářství a chtěl zavést ovocnářskou praxi ve státě. Časopis byl tak úspěšný, že státní zahrady nakrátko zůstaly bez materiálu k sázení, protože všechny rozdaly.¹²²

Stříbrný v Sofii sepsal také několik titulů do série učebnic *Селско стопанство* (*Zemědělství*), které jsou typické svým malým formátem a jsou zpracovány jako příručky pro každého zemědělce.

Jedna z těchto učebnic nesla název *Засаждане и отглеждане овоцни дръвчета въ двора* (*Sázení a pěstování ovocných stromků ve dvoře*) a byla vytištěna roku 1919 (viz obrázek č. 35). Stříbrný v ní popsal, jak je pro Bulharsko důležité pěstování broskvoní, jabloní, třešní, slivoní a jiných ovocných stromků na dvorech. Každý dvůr vesnického či městského domku měl podle něj mít dostatek místa na pěstování alespoň šesti ovocných stromů. Tyto stromky by neměly překážet při práci ve dvoře a měly by rodině dodávat potřebné množství ovoce. Stříbrný stromy charakterizoval jako okrasné prvky domu, tvrdil, že by každý dům vypadal lépe s hezkými ovocnými stromky. Nedoporučoval pěstování ořešáků či kaštanovníků, protože ty se rozrůstají do obrovských velikostí. S ohledem na rozdílné rysy různorodých druhů uváděl důležité údaje pro správné sázení. Knihu zakončil krátkými doporučeními pro lepší vzhled zahrady, týkajícími se sadby jahodníků, maliníků a rybízu

¹²⁰ СТОЯНОВ, Г. Страници от борческото минало на земеделското училище. In: *75 години Садовско земеделско училище – юбилеен сборник*, 1959, с. 38–39.

¹²¹ Jak je patrné z jeho občanky. Viz obrázku č. 26 a 27. ТОПУЗОВ, И. Архивни документи за Вацлав Стрибърни. In: *Селскостопански техникум Садово, документални извори*. Пловдив, 1980, с. 69–70.

¹²² ГРЕКОВ, Симеон. *Принос към историята на овоцарството в България*. София, 1956, с. 49–50.

u ovocných stromků. Stříbrný v knize uveřejnil také správné recepty pro míchání rybízového vína.¹²³

Protože se učebnice setkala s velkým ohlasem, byla vydána druhá, přepracovaná verze v roce 1921. Místem vydání byla opět Sofie.¹²⁴

Kromě příruček o ovocných stromcích vydal Stříbrný i mnoho dalších. V roce 1921 například *Отглеждане на ягодите и малините* (*Pěstování jahod a malin*) (viz obrázek č. 37), kde radil, jak pěstovat jahody a maliny v zahradách ve větší míře. Uvedl, že dobře pěstované jahodníky a maliníky mohou na každý dekar půdy vyplodit 800 až 1 000 kg ovoce ročně.¹²⁵

Všechny tituly vydalo nakladatelství *Агрария* (*Agraria*) v Sofii jako součást populární zemědělské série *Селско стопанство* (*Zemědělství*).

Dne 7. dubna 1926 se Václav Stříbrný setkal v Kričimu s carem Borisem III., který mu daroval společnou fotografii se slovy: „*На стария и многозаслужилъ ботаникъ съ признателенъ споменъ*“.¹²⁶

V posledních letech svého života pokračoval Václav Stříbrný se sběrem botanického materiálu a začal sestavovat herbář léčivých rostlin.¹²⁷

Na počátku roku 1933 odjel Václav Stříbrný znovu do Československa, kde tehdy probíhaly sociální a politické boje.¹²⁸ Světová hospodářská krize v letech 1929–1934 silně otřásla českou společností. Nástup Hitlera k moci vedl k obavám ze sílící militaristické politiky v sousedním Německu. Malá dohoda byla před rozpadem, v Jugoslávii a Rumunsku se k moci dostaly královské diktatury. V roce 1933 byla založena Henleinova Sudetoněmecká vlastenecká fronta.¹²⁹

Dne 1. května 1933 byl V. Stříbrný zvolen čestným členem Bulharské botanické společnosti a dostal speciální diplom od prof. St. Petkova a prof. D. Jordanova.¹³⁰ Krátce poté mu lékaři diagnostikovali cukrovku. Václav Stříbrný zemřel 8. června 1933 v Sofii ve věku osmdesáti let. Jeho pohřbu se zúčastnili příslušníci ze dvora cara Borise III., církevní

¹²³ СТРИБЪРНИ, В. *Засаждане и отглеждане овоцни дръвчета въ двора*. София, 1919, с. 4–46.

¹²⁴ Viz obrázek č. 36. СТРИБЪРНИ, В. *Засаждане и отглеждане овоцни дръвчета въ двора*. II. поправено издание, София, 1921.

¹²⁵ СТРИБЪРНИ, В. *Отглеждане на ягодите и малините*. София, 1921, с. 1–4.

¹²⁶ Viz obrázek č. 23. „*Starému a velmi zasloužilému botanikovi, jako vzpomínka na tou vděčnost*“.

СТРАНСКИ, И. † Вацлав Стрибърни. In: *Зора* бр. 4179, 12.04.1933, с. 6.

¹²⁷ КАТЕРОВА, К., ПЕЕВ, Д. Живот, посветен на хората и науката. In: *Природа и знание* бр. 2, 1972, с. 37.

¹²⁸ ДИВАРОВ, И. Вацлав Стрибърни (125 години от рождението му). In: *Селскостопанска наука* бр. 3, 1978, с. 83.

¹²⁹ BĚLINA, P., POKORNÝ, J. a kol. *Dějiny země Koruny české II*. Praha, 2003, ISBN 80-7185-606-1, s. 183–185.

¹³⁰ КАТЕРОВА, К., ПЕЕВ, Д. Живот, посветен на хората и науката. In: *Природа и знание* бр. 2, 1972, с. 37.

hodnostáři církve sv. Josifa v Sofii, reprezentanti ministerstva zemědělství, Botanické společnosti a mnoho bývalých žáků a kolegů. Proslov pronesl dr. Bureš a předseda Českého národního domu, pan Čmolík.¹³¹

Dílo Václava Stříbrného zahrnuje velké množství psaných i tištěných příruček a učebnic, vědecké statě o botanice, ovocnářství, zahradnictví, pěstování zeleniny, chovu včel apod., a v neposlední řadě také velký herbář s více než 20 000 druhy rostlin, který koupil Ústav botaniky u Bulharské akademii věd.

Jako učitel vychoval stovky žáků, z nichž se pak někteří stali významnými osobnostmi tehdejší politiky, např. Alexandr Stanbolijskij,¹³² Anton Strašimirov,¹³³ prof. G. Chlebarov, prof. V. Markov a jiní.¹³⁴

Celý svůj život se Václav Stříbrný řídil heslem „Podle svých možností a sil chci přinést užitek, který dlužím jako člověk společnosti, v níž žiji“ a Bulharsku zanechal velmi bohaté dědictví.¹³⁵

V jeho úsilí o modernizaci Bulharska pokračovali dva synové, Václav a Ludvík. Těm je v této práci věnována zvláštní kapitola. Syn Václav Stříbrný přímo pokračoval v díle svého otce, zabýval se zemědělstvím. Ludvík Stříbrný se věnoval modernizaci bulharské medicíny.

¹³¹ Благодарност от семейството на починалия Вацлав Стрибърни. In: *Зора* бр. 4179, 12.04.1933, с. 6.

¹³² Alexandr Stambolijskij (1879–1923), známý bulharský politik, vůdce agrární strany a premiér Bulharska (1919–1923). Protestoval proti změnám v ústavě z roku 1908, které dávaly knížeti větší moc. Byl vůdcem BZLS (Bulharského zemědělského lidového svazu). Bouřil se proti rozhodnutí cara Borise III. o vstoupení Bulharska do první světové války, posléze byl kvůli tomu uvězněn. Po propuštění z vězení v září 1918 byl poslán, aby vyjednával se vzbouřenými vojáky v armádě. Přímou se však chopil vedení vzpoury. Dne 21. května 1919 sestavil vládu BZLS a vládl v Bulharsku až do 9. června 1923, kdy byla jeho vláda svržena státním převratem Vojenského svazu. Dne 14. června 1923 byl zavražděn ve svém domě ve Slavovici důstojníky Vojenského svazu a četníky VMRO. RYCHLÍK, Jan, *Dějiny Bulharska*, Praha, 2002, ISBN 80-7106-497-1, s. 272, 282, 290–299.

¹³³ Anton Strašimirov (1872 – 1937), známý bulharský spisovatel, redaktor novin, člen demokratické strany, učitel. Sdílel ideje národního socializmu. Mezi lety 1885 – 1890 studoval v Sadovu; studium však přerušil a začal svou učitelskou praxi jako učitel ve vesnicích kolem Varny a Burgasu. Mezitím vydával články v novinách, byl redaktorem časopisu „Пар“. Od r. 1899 do r. 1900 byl učitelem pedagogické školy v Kazanlaku. V roce 1900 mu bylo kvůli ostrému sporu se starostou města zakázáno učit. Pod velením Jane Sandanrského se zúčastnil makedonského osvobozeneckého hnutí. Byl redaktorem několika novin. V mezispojenecké a první světové válce byl válečným korespondentem. ШИШКОВА, Магдалена, БЕЛЯЕВА, Сабина, ДАЧЕВ, Мирослав. *Речник по нова българска литература*. София, 1994, ISBN 954-428-061-8, с. 360 – 362.

¹³⁴ КАТЕРОВА, К., ПЕЕВ, Д. Живот, посветен на хората и науката. In: *Природа и знание* бр. 2, 1972, с. 37.

¹³⁵ ПАВЛОВ, В., М. *Апостоли на българското земеделие*. част първа. София, 1939, с. 30.

2. Václav V. Stříbrný (1887 - 1961)

2.1. Raný život a vzdělání

Václav V. Stříbrný se narodil jako první syn Václava Stříbrného a Josefíny V. Bezděkové 20. srpna 1887 ve vsi Sadovo. Václav sbíral jablka a jiné ovoce, pozoroval včely v parcích školy. Otec si všiml těchto synových zájmů, a proto ho začal učit poznávat přírodu. Určil tak jeho budoucí kariéru, kterou si i on sám vybral před více než 30 lety.¹³⁶

Od roku 1894 do roku 1898 studoval základní školu v Sadovu u učitele Michaila Petrova. V Plovdivu pak čtyři roky pokračoval ve studiu. Navázal kontakty s místní českou menšinou, seznámil se s mnoha chlapci a dívkami českého původu. Většinou se jednalo o děti přistěhovalců, kteří přišli do Bulharska na pozvání vlády. Na podzim roku 1902 se vrátil do Sadova, kde studoval zemědělskou školu.¹³⁷

Během studia byl aktivní při organizování různých školních výstav. Otcí pomáhal s opisováním a publikováním učebnic ve školní zinkografické dílně. Získaná zkušenost mu později pomohla při vydávání vlastních učebnic.¹³⁸

V zemědělské škole v Sadovu byl Václavovi vzorem Konstantin Malkov, učitel na tamní škole, zakladatel výzkumné zemědělské stanice. Díky němu Václav toužil po studiu v zahraničí. Malkov totiž vystudoval ovocnářství a zahradnictví na několika německých ústavech.¹³⁹

Hned po úspěšném ukončení školy 29. června 1905 pracoval rok u známého L. Ševalase, ředitele knížecí zahrady blízko Plovdivu. Poté půl roku působil ve Státní ovocnářské školce v Plovdivu.¹⁴⁰

Na jaře 1906 byla jeho práce oceněna ministerstvem zemědělství. To mu zajistilo stipendium na studium vysoké školy zahradnictví a parkové úpravy ve městě Daalem u Berlína.¹⁴¹

Školu absolvoval úspěšně v roce 1909, v té době už byl známý jako zahradní architekt. Do té doby tuto evropskou školu vystudoval pouze jeden Bulhar – Dimo Vladinský.¹⁴²

¹³⁶ ТОПУЗОВ, Иван, ДИВАРОВ, Иван. *Венцеслав Вацлав Стрибърни*. In: Чужденци – просветни дейци в България. София, 1988, с. 242.

¹³⁷ Тамtéž.

¹³⁸ Тамtéž, s. 242 – 243.

¹³⁹ Тамtéž, s. 243.

¹⁴⁰ Тамtéž.

¹⁴¹ Statní archiv v Sofii, Fond 1543K Вацлав Стрибърни, А. J. 11, s. 3.

Po ukončení vysoké školy se Václav V. Stříbrný vrátil do Bulharska, kde musel podstoupit povinný vojenský výcvik, který proběhl ve škole pro záložní důstojníky ve vsi Knjaževo u Sofie.¹⁴³

V letech 1910 až 1911 působil jako učitel ovocnářství a zahradnictví v exemplárním číftliku blízko bulharského města Ruse.¹⁴⁴ V roce 1911 se oženil a spolu se svou ženou odešel do Plevnu, kde ve vinařské a ovocnářské škole pokračoval ve své práci učitele.¹⁴⁵

2.2. Účast Václava V. Stříbrného v balkánských válkách a první světové válce

V letech 1912 – 1913 se zúčastnil balkánské války jako důstojník – rezervista na frontě u Bulair, kde se vedly nevýznamnější bitvy. Jeho vojenská služba byla oceněna Řádem za statečnost.¹⁴⁶

Po skončení balkánských válek se Václav V. Stříbrný vrátil k činnosti učitele, vyučoval na střední vinařské a ovocnářské škole v Plevnu. Pracoval zde jen krátce, v roce 1915 začal učit v Sadovu.¹⁴⁷

V první světové válce se znovu zúčastnil bojů na frontě, tentokrát jako velitel kulometné čety.¹⁴⁸ Aktivně bojoval u Černa, několikrát byl zraněn. Později byl za svou činnost odměněn několika řády za statečnost.¹⁴⁹ Jeho četa byla součástí 21. Střednohorského plovdivského pluku. Václav V. Stříbrný se zúčastnil i dobytí Drinopole, při této operaci si počínal velmi odvážně, byl zraněn.¹⁵⁰

Na začátku roku 1914 se Václav V. Stříbrný přestěhoval spolu se svou ženou do Sadova. Tam krátce vyučoval. Po vstupu Bulharska do první světové války však učit přestal, odešel od své těhotné ženy a zúčastnil se války na jižní frontě.¹⁵¹

¹⁴² Tamtéž.

¹⁴³ ТОПУЗОВ, Иван, ДИВАРОВ, Иван. *Венцеслав Вацлав Стрибърни*. In: Чужденци – просветни дейци в България. София, 1988, с. 244.

¹⁴⁴ Statní archiv v Sofii, Fond 1543K Вацлав Стрибърни, А. J. 11, с. 3.

¹⁴⁵ ТОПУЗОВ, Иван, ДИВАРОВ, Иван. *Венцеслав Вацлав Стрибърни*. In: Чужденци – просветни дейци в България. София, 1988, с. 244.

¹⁴⁶ Тамtéž.

¹⁴⁷ Тамtéž.

¹⁴⁸ Милушев, Явор. *Чешки профили в общественото развитие на следосвобожденска България*. София, 2009, ISBN 978-954-322-359-8, с. 59.

¹⁴⁹ Statní archiv v Sofii, Fond 1543K Вацлав Стрибърни, А. J. 11, с. 3.

¹⁵⁰ Милушев, Явор. *Чешки профили в общественото развитие на следосвобожденска България*. София, 2005, ISBN 978-954-322-359-8, с. 59.

¹⁵¹ ТОПУЗОВ, Иван, ДИВАРОВ, Иван. *Венцеслав Вацлав Стрибърни*. In: Чужденци – просветни дейци в България. София, 1988, с. 244.

2.3. Meziválečná činnost Václava V. Stříbrného

Po skončení války a demobilizaci našel Václav V. Stříbrný znovu útočiště v Plevenu, kde pracoval jako učitel a posléze ředitel školy. Pedagogickou činností se zabýval necelých 30 let – od roku 1919 do roku 1948.¹⁵² V letech 1924 až 1926 souběžně přednášel ve vinařsko-ovocnářském ústavu. Byl jedním z nejlepších bulharských ovocnářů té doby.¹⁵³

Václav V. Stříbrný byl pravým pokračovatelem díla svého otce. Zdědil po něm jeho nejlepší vlastnosti. Byl to talentovaný ovocnář, pracoval neúnavně, byl „šlechtný, spravedlivý, upřímný, vytrvalý, duchaplný a veselý člověk“, jak o něm psal jeho bratr Ludvík. Byl to zkušený učitel a kromě jiného uměl hrát na housle – stejně jako jeho otec.¹⁵⁴

Z jeho aktivit mělo největší prospěch město Pleven, v němž pracoval. V roce 1922 usiloval Václav V. Stříbrný o to, aby se obec Kajlaka stala národním parkem. Za tímto účelem publikoval práci v časopisu *Лювец (Lovec)*. Po nástupu komunismu v Bulharsku se aktivně podílel na uskutečnění plánu. Projekt byl svěřen gen. Vinarovi, realizací parku se zabýval Václav V. Stříbrný. Všechny zahrady, postavené ve městě v této době, byly z části dílem Václava V. Stříbrného, nebo alespoň jeho projektem. Jeho zásluhou bylo v Plevenu postaveno první bulharské lovecké muzeum.¹⁵⁵

2.4. Bulharsko ve druhé světové válce

Dne 1. září 1939 Německo zaútočilo na Polsko. Začala druhá světová válka. 15. září vyhlásilo Bulharsko neutralitu a čekalo, jak se válka vyvine.¹⁵⁶

Problémem v Bulharsku se stalo teritoriální odtržení Jižní Dobrudže od Rumunska. Na nátlak Německa a Itálie dne 21. září 1940 Rumunsko odstoupilo Jižní Dobrudžu.¹⁵⁷

Vyřešením tohoto sporu se Bulharsko přiklonilo na stranu Německa. Dne 1. března 1941 Bulharsko podepsalo protokol o připojení k Ose.¹⁵⁸

V dubnu 1941 zahájila německá armáda bleskovou válku proti Jugoslávii a Řecku. Bulharská armáda se podílela pouze na okupaci území Řecka a Jugoslávie. V Jugoslávii

¹⁵² Statní archiv v Sofii, Fond 1543K Вацлав Стрибърни, А. J. 11, s. 4.

¹⁵³ Вълчев, Руси. *Вацлав Стрибърни на 70 години*. In: *Септемврийска победа*. Плевен, 30. юли 1957.

¹⁵⁴ Statní archiv v Sofii, Fond 1543K Вацлав Стрибърни, А. J. 11, s. 4.

¹⁵⁵ ВЪЛЧЕВ, Руси. *Вацлав Стрибърни на 70 години*. In: *Септемврийска победа*. Плевен, 30. юли 1957.

¹⁵⁶ RYCHLÍK, Jan. *Dějiny Bulharska*. Praha, 2002, ISBN 80-7106-497-1, s. 315 – 316.

¹⁵⁷ САЗДОВ, Димитър, ПОПОВ, Радослав, СПАСОВ, Людмил. *История на България (681 – 1944)*. Том втори, София, 2003, ISBN 954-638-122-5, s. 828 – 831.

¹⁵⁸ RYCHLÍK, Jan. *Dějiny Bulharska*. Praha, 2002, ISBN 80-7106-497-1, s. 317 – 318.

obsadila bulharská armáda území Vardarské Makedonie a část jižního Srbska, v Řecku pak řeckou Makedonii a západní Thrákii.¹⁵⁹

Po přepadení SSSR Německem v červnu 1941 Bulharsko nechtělo být v bojích aktivní. Proto bylo nuceno dělat ústupky v podobě uvolňování železniční infrastruktury, přístavů a letišť pro německou armádu.¹⁶⁰

V roce 1942 Bulharsko již válčilo s Velkou Británií a Spojenými státy. Hitler naléhal na cara Borise III., aby vyhlásil válku i SSSR. Car se obával, že vyhlášením války SSSR způsobí revoluci, protože obyvatelstvo Bulharska bylo většinou rusofilské.¹⁶¹

Komunisté ještě 24. června 1941 zahájili odboj proti vládě, ale krátce potom byla centra jejich odbojů a partyzánských skupin rozbita. Přesto komunisté zůstali největší odbojnickou stranou až do 9. září 1944.¹⁶²

Car Boris III zemřel po krátké nemoci 28. srpna 1943. Přes velký nátlak Německa na zapojení se Bulharska do války proti SSSR oznámil předseda nové vlády I. Bagrjanov ve dnech 25. a 26. srpna 1944, že Bulharsko zůstane neutrální, a začal navazovat kontakty s vládami Velké Británie a USA. Sovětský Svaz však přestal považovat neutralitu Bulharska za dostatečnou a 5. září 1944 vyhlásil Bulharsku válku. Dne 8. září poslalo Bulharsko žádost o uzavření příměří s SSSR a vyhlásilo válku Německu. Tak se paradoxně stát ocitl ve válce se všemi velmocemi. SSSR odmítl žádost o příměří a vojska Třetího ukrajinského frontu vstoupila na bulharské území. V noci z 8. na 9. září došlo ke státnímu převratu a vláda přešla do rukou komunistů.¹⁶³

Do konce září 1944 bylo zformováno vojsko, rozdělené do pěti armád. Bulharská armáda se stala součástí Třetího ukrajinského frontu a 8. října zahájila ofenzívu. Příměří s Velkou Británií a USA podepsalo Bulharsko 28. října. Do konce listopadu 1944 provedla bulharská armáda čtyři velké operace na území Jugoslávie, ve kterých pomohla zlikvidovat část německé armády.¹⁶⁴

2.5. Tragédie rodu Stříbrných v Čechách

Dne 16. března 1939 byl v Praze vydán výnos o zřízení Protektorátu Čechy a Morava. Česká města a vesnice, včetně Lidic, rodné obce Václava Stříbrného, tak byla okupována

¹⁵⁹ TEJCHMAN, Miroslav. *Válka na Balkáně*. Praha, 1986, s. 42 – 43.

¹⁶⁰ Tamtéž, s. 44 – 45.

¹⁶¹ Tamtéž, s. 46.

¹⁶² ЛАЗАРОВ, Иван, ТЮТЮНДЖИЕВ, Иван, ПАВЛОВ, Пламен, ПАЛАНГУРСКИ, Милко. *Кратка история на българския народ*. Велико Търново, 2004, ISBN 954-638-122-5, с. 351.

¹⁶³ Tamtéž, s. 352 – 354.

¹⁶⁴ Tamtéž, s. 357 – 358.

německými vojsky. Větev rodu Stříbrných žila v Lidicích nadále. Krátce po okupaci ji opustil Josef Stříbrný, poručík pěchoty, který v prosinci roku 1941 nastoupil jako navigátor k letectvu a byl přidělen k známé 311. československé bombardovací peruti.¹⁶⁵

Dne 27. září 1941 se stal Reinhard Heydrich zastupujícím říšským protektorem v Protektorátu Čechy a Morava.¹⁶⁶ V říjnu 1941 bylo rozhodnuto o atentátu na Heydricha v okruhu prezidenta Edvarda Beneše. Tento osudný čin měl být vykonán rotmistrem Josefem Gabčíkem a rotmistrem Janem Kubišem, kteří utvořili skupinu s krycím jménem ANTHROPOID. Dne 29. prosince 1941 se uskutečnilo vysazení skupiny ANTHROPOID, která zahájila přípravu na atentát.¹⁶⁷

Dne 27. května 1942 byl uskutečněn atentát na Heydricha. Říšský protektor byl po atentátu těžce zraněn a brzy svému zranění podlehl. Josef Gabčík a Jan Kubiš unikli z místa činu a schovali se do předem připravených úkrytů. Na území celého protektorátu bylo vyhlášeno stanné právo.¹⁶⁸

Přes veškeré úsilí se nacistům nepodařilo atentátníky vypátrat. Dne 3. června 1942 se v továrně „Palaba“ ve Slaném našel dopis s podezřelým obsahem, který byl určený dělnici Anně Marauščákové. Továrník, který dopis obdržel, odevzdal podezřelou listinu bezpečnostním nacistickým složkám, protože dotyčná ten den nebyla v práci. Téhož dne byli Anna Marauščáková i autor dopisu, Václav Říha, zatčeni. Marauščáková při vyslechu vypověděla, že jí Říha požádal, aby vyřídila v Lidicích pozdrav od Josefa Horáka.¹⁶⁹

Gestapo zjistilo, že z Lidic skutečně pocházel jakýsi Josef Horák a Josef Stříbrný, kteří byli od prosince 1939 nezvěstní a pravděpodobně se stali příslušníky zahraniční československé armády. Gestapo se již předtím dozvědělo, že poručík Josef Stříbrný absolvoval parašutistický výcvik, což je přivedlo k domněnce, že jsou atentátníky na stopě. Dne 4. června 1942 provedlo v Lidicích domovní prohlídky a zatklo členy rodin Horákových a Stříbrných.¹⁷⁰

Po pohřbu Heydricha bylo o osudu vsi rozhodnuto. Dne 9. června 1942 byla vesnice uzavřena. Byl zahájen odvoz žen a dětí ze vsi, následně bylo popraveno 173 mužů v zahradě

¹⁶⁵ STEHLÍK, Eduard. *Lidice: příběh české vsi*. Praha, 2004, ISBN 80-86758-13-3, s. 56 – 59.

¹⁶⁶ Tamtéž, s. 61, 66.

¹⁶⁷ MACDONALD, Callum. *Úder z Londýna: Atentát na Obergruppenführera SS Reinharda Heydricha*. Brno, 1997, ISBN 80-86070-26-3, s. 165 – 171.

¹⁶⁸ Tamtéž, s. 198 – 206.

¹⁶⁹ KNOPKA, Vladimír. *Zde stávaly Lidice*. Praha, 1965, s. 28 – 31.

¹⁷⁰ STEHLÍK, Eduard. *Lidice: příběh české vsi*. Praha, 2004, ISBN 80-86758-13-3, s. 70.

Horákova statku. Vesnice byla zapálena, zbytky budov zničeny trhavými, celá ves byla do 1. července 1942 srovnána se zemí.¹⁷¹

Zatčení členové rodiny Stříbrných a Horákových nebyli popraveni v Lidicích, ale na střešnici v Praze Kobylisích 16. června 1942. Z rodu Stříbrných tam našli svou smrt Marie Stříbrná (nar. 1894) a její syn František Stříbrný (nar. 1917), mladší bratr Josefa Stříbrného.¹⁷²

Smrt rodiny Stříbrných v Čechách zasáhla jak Václava V. Stříbrného, tak i jeho bratra Ludvíka. Podle některých údajů bylo v represích po smrti Heydricha zabito víc než 50 členů rodiny Stříbrných v Čechách. Pro oba bratry to byli blízcí lidé.¹⁷³

2.6. Knižní a didaktická tvorba Václava V. Stříbrného

V roce 1920 Václav V. Stříbrný vydal učebnici *Ръководство по овоцарство* (*Rukověť ovocnářství*) (viz obrázek č. 45). Jednalo se o knihu, která měla sloužit jako učebnice pro studenty, jako praktická rukověť, zaměřená především na ovocnářství, na šlechtění zemědělských odrůd a zakládání vinic. Učebnice nebyla psaná pro ovocnářsko-vinařskou školu v Plevenu, neboť zdejší osnovy seznamovaly studenty obecněji se zemědělstvím, vinařstvím a dalšími obory, souvisejícími se zemědělstvím. Původní záměr, sepsání učebnice, se Václavu V. Stříbrnému nepodařilo. Kniha vyšla pouze jako rukověť, zaměřená na ovocnářství. Václav V. Stříbrný zde mimo jiné použil rozdělení ovocnářství podle svého otce. Při tvorbě knihy využíval jeho rad, jakož i různých zahraničních prací, zejména německých a českých ovocnářů. Učebnice byla vydaná bulharskou zemědělskou společností.¹⁷⁴

V roce 1921 vydal další knihu, *Ръководство по пчеларството* (*Rukověť včelařství*) (viz obrázek č. 51). V této době v Bulharsku existovalo mnoho prací, v nichž bylo popisováno chování včel. Práce však neměly podobu praktických příruček, čehož využil Václav V. Stříbrný, a napsal tuto rukověť. Jeho práce čerpala z různých zdrojů ruské, české a německé literatury, obsahovala i praktická poučení, k nimž Václav V. Stříbrný dospěl během své šestileté praxe v oboru. Místo obsáhlého teoretizování napsal praktickou příručku, která měla sloužit k seznámení každého včelaře se základními pojmy, spojenými s včelařstvím. Rukověť byla napsána jako učebnice, neboť v této době chyběly v bulharských zemědělských školách

¹⁷¹ MACDONALD, Callum. *Úder z Londýna: Atentát na Obergruppenführera SS Reinharda Heydricha*. Brno, 1997, ISBN 80-86070-26-3, s. 216 – 217.

¹⁷² STEHLÍK, Eduard. *Lidice: příběh české vsi*. Praha, 2004, ISBN 80-86758-13-3, s. 50, 90.

¹⁷³ ТОПУЗОВ, Иван, ДИВАРОВ, Иван. *Венцеслав Вацлав Стрибърни*. In: *Чужденци – просветни дейци в България*. София, 1988, s. 245.

¹⁷⁴ СТРИБЪРНИ, В. В. *Ръководство по овоцарство*. София : Витоша, 1920, с. 1 – 4.

jakékoli učební texty. Stříbrného kniha byla tedy využívána i jako skripta. Zemědělské školy se tehdy zabývaly včelařstvím jen okrajově, jednu hodinu týdně během půl roku. Podle autora to nebyl dostačující čas k podrobnému seznámení s včelařstvím. Učebnici vydala Bulharská zemědělská společnost.¹⁷⁵

V roce 1924 vydal Václav V. Stříbrný knihu *Рководство за отгледването и използването на най-хубавите градински цветя (Rukověť pro pěstování a použití nejhezčích zahradních květin)* (viz obrázek č. 50). Cílem knihy bylo seznámit studenty a všechny zájemce se základními zásadami pro úspěšné pěstování květin. Práce měla podobu učebnice, nešlo o manuál pro běžný lid. Jednalo se o jednu z knih, která vyšla dle plánu Václava V. Stříbrného, sestavit komplexní příručku zahradnictví. Zahradnická příručka se měla odborně zabývat všemi oblastmi zahradnictví. Dle tohoto plánu se stala *Rukověť pro pěstování a použití nejhezčích zahradních květin* třetí částí komplexní rukověti zahradnictví. Autor se v ní zamýšlel především nad tím, jakou pozici zaujímá pěstování květin v životě zemědělce. Bulharské pěstování květin považoval za amatérské, neboť tehdy ještě neexistovala kniha, která by zahradníky seznamovala se správnými postupy pěstování květin. Při tvorbě knihy se Václav opíral o různé zahraniční práce německých a českých zahradníků, využil jich jako podklady pro svou práci.¹⁷⁶

V roce 1924 vydal pod záštitou Bulharského vědeckého zemědělského ústavu práci *Овощарството в троянско и тетевенско и мерки за неговото подобрене (Ovocnářství v Trojansku a Tetevensku a návrhy pro jeho zlepšení)* (viz obrázek č. 49). Jak je vidět z titulu, Václav V. Stříbrný se ve své práci zabýval ovocnářstvím v okresech Trojanu a Tetevenu (viz obrázek č. 40). Oba okresy se nacházely v blízkosti Plevenu a byly součástí Plevenské oblasti. Práce se zabývala pozemky o rozloze 22 467 dekarů (2 246,7 hektarů). Václav V. Stříbrný popisoval stav ovocnářství v těchto dvou okresech a označoval jej za primitivní, přestože tradice ovocnářství zde sahaly hluboko do minulosti. Zemědělství v těchto oblastech bylo kvůli klimatickým podmínkám chudé, většina pozemků byla osázena ovocnými stromky. Největší zastoupení zde měly *Prunus domestica*, neboli švestky domácí. Kromě slivoní se zde pěstovaly také jabloně a hrušně. Ovocnářské zahrady nebyly zarovnané dle pravidel pro pěstování ovocných stromků. Chyběly poznatky pro výběr sazenic, v jedné zahradě rostly vedle sebe silné, štíhlé i křivé stromky. Sadba stromů byla nesprávná, ale přesto zde byla hojná úroda díky příznivému podnebí. Chybějící odbyt surových plodů přiměl majitele

¹⁷⁵ СТРИБЪРНИ, В. В. *Рководство по пчеларството*. София : Художникъ, 1921, с. 1 – 4.

¹⁷⁶ СТРИБЪРНИ, В. В. *Рководство за отгледването и използването на най-хубавите градински цветя*. София : Мотавчиевъ, 1924, с. 1 – 5.

pozemků zamyslet se nad využitím ovoce: vyráběly se různé marmelády, plody se sušily, či byly využívány pro pálení rakie. Václav V. Stříbrný označoval za primitivní také způsob sklizení ovoce, které pak bylo vhodné takřka vždy jen na pálení rakie, či jako potrava pro domácí zvířata. Přístroje na pálení rakie nazýval také jako primitivní, kritizoval, že se ze 100 litrů slívové kaše vypálí pouhých 15 litrů rakie. Cenil si jedině přístrojů na sušení plodů. Za moderní však označoval pouze ty, které se nacházely v trojanském okrese. Výroba marmelády zde byla popisována pouze domácím způsobem, a tvořila nejmenší podíl výrobků z ovocnářských zahrad. Pro lepší úrodu v těchto ovocnářských zahradách Václav V. Stříbrný doporučoval několik zásad. Apeloval na odebírání silných, dobře vyvinutých a vyzrálých výhonů jenom ze zdravých stromků, které ukázaly dobrou úrodu. Radil založení ovocnářské školky, v níž by byly sazenice zasazené na dva až tři roky. Po zesílení jejich stonků – kmínků pak doporučoval jejich přemístění na stálé místo do ovocnářské zahrady. Dále navrhoval, aby v zahradách pracovalo více specialistů – ovocnářů.¹⁷⁷

V roce 1925 vyšla čtvrtá část *Rukověti ovocnářství*, která se jmenovala *Болести и неприятели по овощните дървета и борбата с тях* (*Nemoci a nepřátelé ovocných stromků a boj s nimi*) (viz obrázek č. 43). V příručce seznamoval veřejnost s různými příčinami nemocí a samotnými nemocemi, kterými ovocné stromky trpí. Příčiny onemocnění stromků rozdělil do čtyř skupin – nežádoucí podmínky klimatické a půdní, nežádoucí atmosférické vlivy, nepřátelé z řad zvířat a různí nepřátelé z řad rostlin. Mezi nežádoucí podmínky klimatické a půdní radil suchou či promočenou půdu, nedostatek kyslíku, nedostatek železa v půdě, silné světlo či jeho nedostatek, horko a sucho. Z nežádoucích atmosférických vlivů zmínil zimní, nebo jarní mrazy, velké horko a krupobití. Za nepřátele z řad zvířat označoval červy, brouky, motýly a mšice, ničitele plodů, stonků i listů ovocných stromů. Z řad rostlinných nepřátel stromků připomněl především různé druhy hub a ničivé následky jejich usazování se na listí, kořenech či stoncích stromů. Dále v knize popisoval různé způsoby boje proti těmto nepříznivým podmínkám. Zároveň doporučoval, aby se každý dobrý ovocnář seznámil s obsahem knihy a aby byl připraven na boj proti těmto nežádoucím vlivům.¹⁷⁸

V roce 1928 vydal Václav Stříbrný další knihu: *Общо практическо ръководство по градинарство, книга I. Овощарство* (*Obecná praktická rukověť zahradnictví, kniha I. – Ovocnářství*) (viz obrázek č. 44). Kniha byla schválena jako učební pomůcka pro zemědělské

¹⁷⁷ СТРИБЪРНИ, В. В. *Овощарството в Троянско и Тетевенско и мърки за неговото подобрене*. София, 1924, с. 1 – 28.

¹⁷⁸ СТРИБЪРНИ, В. В. *Ръководство по овощарство частъ IV. Болести и неприятели по овощнитъ дървета и борбата с тяхъ*. Плевен : К. Т. Мотавчиевъ, 1925, с. 1 – 49.

školy Министерство на земеделието и държавните имоти (Ministerstvem zemědělství a státního vlastnictví) dne 9. ledna 1928. Pomůcka byla součástí plánované série knih, zabývající se každou oblastí v zahradnictví. Měla pojednávat o každé rostlině, která mohla být pěstována na zemědělských pozemcích. Učebnice se skládala ze čtyř částí. První se zabývala ovocnářstvím, druhá zemědělstvím, třetí pěstováním květin a čtvrtá uměleckým zahradnictvím. V knize první objasňoval Václav V. Stříbrný důležitost a užitečnost pěstování ovocných stromků. Za prioritní považoval především prospěch z úrody, zmiňoval se o okrasné funkci sadby stromků, např. ve dvorech vesnických domků, v okolí městských sídlišť, připomínal důležitost kvetení stromů jako zdroj potravy pro včely. Autor oceňoval ovocnářství jako jednu z nejdůležitějších oblastí v zemědělství. Učební pomůcka byla pro studenty velmi užitečná, poskytovala jim jasné informace, týkající se ovocnářství v Bulharsku, způsobu pěstování různých odrůd ovocných stromků a také způsobu sklizení a zpracování těchto plodů. Kniha obsahovala také důležité rady pro boj s nepřáteli ovocných stromků.¹⁷⁹

V roce 1938 Václav V. Stříbrný vydal II. opravené vydání učební pomůcky *Общо практическо ръководство по овощарство (Obecná praktická rukověť ovocnářství)* (viz obrázek č. 46). Učebnice byla zkorigována gramaticky, jazyk byl opraven, aby byl srozumitelnější pro studenty zemědělských škol, došlo k doplnění kapitoly o pěstování a růstu ovocných stromků, byly přidány obrázky, které měly za cíl usnadnit výklad knihy.¹⁸⁰

V roce 1945 vydal *Ръководство по цветарство и паркомтворство (Rukověť pěstování květin a parkové úpravy)* (viz obrázek č. 54). Jednalo se o čtvrté vydání knihy, vydané poprvé v roce 1924¹⁸¹ a zároveň třetí část *Rukověti zahradnictví*. Vydání z roku 1924 se nesetkalo s velkým ohlasem v porovnání s ostatními knihami, a jeho 1000 exemplářů bylo rozprodáno až 5 let po vydání. Proto v roce 1930 Václav V. Stříbrný vydal další, přepracované vydání knihy. Zde se už nezabýval jen pěstováním květin, ale také jejich správným začleněním do okrasných zahrad a parků. Pro toto rozřazení použil jako podklad práce německých květinářů. Třetí vydání vyšlo v roce 1939 a představovalo rozšířené druhé vydání, zaměřené na výuku studentů. Opět zde využil poznatků německých a ruských květinářů. Ve čtvrtém vydání radil, jak poválečnou podobu měst a vesnic osvěžit květinami. Opíral se

¹⁷⁹ СТРИБЪРНИ, В. В. *Общо практическо ръководство по градинарство, книга I., овощарство*. София : Ив. К. Божиновъ, 1928, с. 1 – 130.

¹⁸⁰ СТРИБЪРНИ, В. В., *Общо практическо ръководство по овощарство, II. допълнено и поправено издание*. София : Книпеграфъ, 1938, с. 1 – 5.

¹⁸¹ Viz s. 9, *Rukověť pro pěstování a použití nejhezčích zahradních květin*.

o znamenitou práci Българска Флора (*Flóra Bulharská*) N. Stojanova a B. Stefanova, a také již zmíněnou *Flora Bulgarica* J. Velenovského, na jejíž sestavení se účastnil jeho otec.¹⁸²

Učebnice *Obecná praktická rukověť ovocnářství* měla tak velký úspěch, že bylo vydáno dokonce třetí opravené vydání v roce 1946 (viz obrázek č. 47). Následkem této třetí opravené verze se pak vyprodalo celé druhé vydání, kniha nalezla pozitivní ohlas mezi zemědělci a studenty. Cílem knihy nebylo seznámit zemědělce či studenty s ovocnářstvím do hloubky, měla jen povzbudit zájem, uvést hlavní poznatky o ovocnářství, ukázat správný směr v pěstování ovocných stromků a správné využití jejich plodů. Učebnice byla určena i všem amatérům, kteří se zabývali ovocnářstvím, či se o něm chtěli dozvědět více.¹⁸³

Úspěch třetího vydání byl veliký a kniha byla rozprodána v tomtéž roce. Proto Václav Stříbrný vydal čtvrté přepracované a doplněné vydání *Ръководство по овоцарство (Rukověti ovocnářství)* ještě v roce 1946 (viz obrázek č. 48). Z množství podkladů, které použil při sestavování této knihy, si vybral práce ovocnářů z Německa, ČSSR, Bulharska a Ruska.¹⁸⁴

Rok 1946 byl bohatý na ediční činnost Václava V. Stříbrného. Kromě dvou vydání *Rukověti ovocnářství* vydal komplexní práci, zabývající se zelinářstvím, nazvanou *Зеленчарство практическо ръководство за уреждане на зеленчукови градини и отглеждане на зеленчукови растения (Zelinářství, praktická rukověť pro úpravu zeleninových zahrad a pěstování zeleniny)*, a bylo to její páté vydání (viz obrázek č. 42). Předchozí vydání byla vydána následovně: první v roce 1922, druhé v roce 1926, v následujících letech pak třetí a čtvrté vydání. Zelinářství bylo druhou částí komplexní práce, na které Václav V. Stříbrný pracoval celý život – rukověť zahradnictví. Kniha měla opět sloužit jako pomůcka při vyučování na zemědělských školách, ale také všem zájemcům o zelinářství a zelinářům. Při sestavování příručky využil Václav V. Stříbrný poznatky od bulharských a německých ovocnářů, ale hlavně se opíral o svou letitou praxi v oboru. Kniha byla sponzorovaná studenty prvního ročníku viničně-zahradnické školy v Plevenu. První vydání čítalo 1000 exemplářů a všechny byly vyprodané ještě před rokem 1926. Proto Václav V. Stříbrný sepsal druhé vydání, v němž komentoval, že jeho kniha dosáhla svého cíle, byla

¹⁸² Více o *Flora Bulgarica* – viz kapitola Václav Stříbrný (1853 – 1933), s. 9. СТРИБЪРНИ, В. В. *Ръководство по цветарство и паркотворство*. Плевен : Мотавчиев, 1945, с. 1 – 4.

¹⁸³ СТРИБЪРНИ, В. В. *Общо практическо ръководство по овоцарство, III. допълнено и преработено издание*. Плевен : Мотавчиев, 1946, с. 1 – 4.

¹⁸⁴ СТРИБЪРНИ, В. В. *Ръководство по овоцарство, IV. преработено и допълнено издание*. Плевен : Мотавчиев, 1946, с. 1 – 5.

využívána jako učebnice v mnoha zemědělských školách v Bulharsku. Opravy druhého vydání měly ryze tiskařský charakter.¹⁸⁵

Mimo rozsáhlé práce vydával Václav V. Stříbrný také malé příručky, určené obyčejným lidem, zajímajícím se o pěstování ovocných stromků či zemědělských kultur. Příkladem takové příručky byla *Домашна зеленчукова градина* (*Domácí zeleninová zahrada*) (viz obrázek č. 41), vydaná v roce 1947 jako součást série knih *Селски бит* (*Vesnický životní styl*). Sérii knih vydávalo Ministerstvo zemědělství a státního vlastnictví. Cílem knihy bylo seznámit i nejmenší vlastníky půdy, zabývající se zemědělskou činností, jak správně pěstovat zeleninu, a které odrůdy zeleniny se hodí pro malou domácí zahradu. Autor konstatoval, že koncem války byl nedostatek masa a masných výrobků v jídelníčku obyčejných lidí nahrazován zeleninou, což způsobilo zvýšenou poptávku po zelenině v jakékoliv formě. Následkem byly problémy spojené s omezenými možnostmi výroby zeleniny. Autor připouštěl, že malá domácí zeleninová zahrada nemůže zasytit celou rodinu, ale pomůže jí alespoň částečně uspokojit její potřeby. Proto v knize seznamoval čtenáře s významem zeleniny jako součástí jídla, s výběrem a přípravou terénu pro zeleninovou zahradu, s nezbytnými nástroji a materiály pro pěstování zeleniny, výrobou skleníků, rozdělením zahrady, množením zeleninových rostlin, výsadbou sazenic a jejich pěstováním ve sklenících, dalšími způsoby množení zeleninových rostlin, s nejdůležitějšími pracemi, spojenými s pěstováním rostlin. Krátce seznamoval čtenáře s několika důležitými kulturami a specifiky při jejich pěstování, poukazyval na důležitost správného plánování zeleninové zahrady, dodával i rady, jak správně využít ženskou a dětskou sílu na domácí zahradě. Na třiceti sedmi stránkách malého formátu autor podal nejdůležitější informace pro správné pěstování zeleniny v domácí zahradě.¹⁸⁶

Václav V. Stříbrný vydal v roce 1959 ještě další významnou práci, *Цветята в зеленото строителство* (*Květiny v zeleném stavení*) (viz obrázek č. 56). Knihu vydal společně s V. G. Angelievem. Zabýval se v ní využitím květin jako okrasného prostředku v parcích. Vyjmenovával nejvhodnější květiny pro tento účel, věnoval se přípravě pozemků a rozdělení květin. Kniha byla určena všem lidem, kteří se zabývali se květinami: počínaje květináři a pracovníky v okrasných zahradách, konče lidmi v domácnostech ve vsích i městech. Kniha vyplňovala mezeru v tehdejší literatuře, v níž chyběly praktické příručky pro výběr a způsoby využití květin v parcích. Pojednávala o možnostech využití květin

¹⁸⁵ СТРИБЪРНИ, В. В. *Зеленчарство практическо ръководство за уреждане на зеленчукови градини и отглеждане на зеленчукови растения*. Плевен : Мотавчиев, 1946, с. 1 – 5.

¹⁸⁶ СТРИБЪРНИ, В. В. *Домашна зеленчукова градина*. София : Селски бит, 1947.

v zahradách, při dekoraci domů z vnější i z vnitřní části, a to od velkých skupin květin až po samostatné květiny v květináčích. Kniha poskytovala užitečné rady pro čtenáře, jak nejlépe pěstovat květiny.¹⁸⁷

2.7. Pozdní činnost Václava V. Stříbrného

Ve vinařské škole v Plevenu Václav V. Stříbrný (viz obrázek č. 39) pracoval až do roku 1948, kdy odešel do důchodu. I poté pokračoval ve své knižní a didaktické tvorbě, sbíral nadále rostliny pro své herbáře.¹⁸⁸

V roce 1948 mu bulharská vláda připravila na počest 60. narozenin velkou slavnost. Byl oblíbeným a uznávaným odborníkem. Pozitivní ohlas vzbuzovaly také jeho příležitostné hry na housle, ovlivnily hudební kulturu v Plevenu. V jeho škole studovali jedni z nejlepších ovocnářů, vinařů a zemědělců v dějinách Bulharska.¹⁸⁹

Václav V. Stříbrný zemřel 8. září 1961 ve věku 74 let.¹⁹⁰ V knižní tvorbě překonal i svého otce. Sepsal několik desítek učebnic, čímž Bulharsku zanechal velmi cenné dědictví.

¹⁸⁷ СТРИБЪРНИ, В., В., АНГЕЛИЕВ, В., Г. Цветята в зеленото строителство. София : Земиздат, 1959, с. 1 – 139.

¹⁸⁸ ТОПУЗОВ, Иван, ДИВАРОВ, Иван. *Венцеслав Вацлав Стрибърни*. In: Чужденци – просветни дейци в България. София, 1988, с. 247.

¹⁸⁹ Statní archiv v Sofii, Fond 1543K Вацлав Стрибърни, А. J. 11, s. 4.

¹⁹⁰ ТОПУЗОВ, Иван, ДИВАРОВ, Иван. *Венцеслав Вацлав Стрибърни*. In: Чужденци – просветни дейци в България. София, 1988, с. 24а.

3. Ludvík V. Stříbrný (1893 – 1972)

3.1. Raný život a vzdělání

Ludvík V. Stříbrný se narodil jako pátý syn v rodině Václava a Josefíny Stříbrných dne 22. listopadu 1893.¹⁹¹ Jeho otec si přál děvčátko, ale narodil se mu syn.¹⁹²

Jako malý chlapec si Ludvík hrával se svými bratry ve vesnici Sadovo, koupal se s nimi v blízké řece, a proto byly děti Václava Stříbrného ve vesnici označovány za nejčistší děti. Často jezdil na koni, obcházel spolu s bratry zahrady zemědělské školy a jeho mládí probíhalo bezstarostně.¹⁹³

Nejednou Ludvík vyprovázel svého otce, který se svým zeleným batůžkem často sbíral botanický materiál na horách a na polích. Jeho otec byl mlčenlivý a pracovitý člověk. Hovořil málo, zato měl obrovský pozorovací talent. A když hrál na housle, celá ves se sbíhala před jeho domem, aby ho poslouchala.¹⁹⁴

Ludvík rád vzpomínal na svou matku Josefínu, zručnou kuchařku, pohotovou hostitelku každého návštěvníka domu Stříbrných. A návštěvníků bylo hodně. Každý dostal najíst a navíc získal dobrou radu od starého zemědělce Václava Stříbrného, často také i semena či rostlinu, kterou si pak mohl zasadit na dvoře.¹⁹⁵

Učitelství Václava Stříbrného nedostačovalo na to, aby mohl živit svou velkou rodinu, a proto některé ze svých synů svěřil rodinám jeho českých přátel, které znal ze schůzek české menšiny v Plovdivu. Ludvík byl svěřen učiteli Františkovi Splitkovi,¹⁹⁶ v jehož domě strávil 7 let.¹⁹⁷

V této době studoval na plovdivském mužském gymnáziu *Alexandra I.*, které absolvoval v roce 1911 s výborným prospěchem (viz obrázek č. 57).¹⁹⁸

Jeho rodina neměla dostatek peněz, aby ho podpořila v dalším studiu, a proto se Ludvík stal vesnickým učitelem. V září 1911 působil jako učitel ve vsi Davadžovo nedaleko

¹⁹¹ Státní archiv v Sofii, fond 1558K – Ludvík Stříbrný, archivní jednotka č. 1, s. 1.

¹⁹² Jak uvádí sám Ludvík ve svého životopisu - Státní archiv v Sofii, fond 1558K – Ludvík Stříbrný, archivní jednotka č. 7, s. 7.

¹⁹³ Tamtéž, s. 12.

¹⁹⁴ Tamtéž, s. 7, 10.

¹⁹⁵ Tamtéž, s. 14.

¹⁹⁶ František Splitek (1855 – 1943) byl učitelem geometrie v Plovdivském mužském gymnáziu od r. 1892 do r. 1915. Viz ПЕТРОВ, Петър, ЧЕРВИНКА, Надежда. Франтишек Сплитек. In: *Чужденци – просветни дейци в България*. София, 1988, с. 77 – 81.

¹⁹⁷ Státní archiv v Sofii, fond 1558K – Ludvík Stříbrný, archivní jednotka č. 7, s. 14.

¹⁹⁸ Tamtéž, s. 5.

Plovdivu. Úspěšně učil čtyři třídy. V tomtéž roce absolvoval zdárně soutěž medicíny, a dostal stipendium na studium medicíny na vysoké škole.¹⁹⁹

3.2. Studium v Německu. Balkánské války a první světová válka. Německá sanitární mise.

Na začátku roku 1911 odjel studovat do Německa. Rozhodl se pro studium medicíny na univerzitě v Berlíně, bydlel v ulici Herderstrasse. Seznámil se s profesory Walderem, Hertwigem, Rauberem Kopschem a Rubnerem, u kterých měl hodiny anatomie, embryologie a fyziologie. Zajímavé bylo, že na rozdíl od svých kolegů Němců, kteří měli časté absence, se Ludvík účastnil každé hodiny.²⁰⁰

Na podzim roku 1912 se vrátil do Bulharska kvůli první balkánské válce. Stal se dobrovolníkem v plovdivské evakuační nemocnici, kde se seznámil s doktorem Chejrovským, který si všiml jeho horlivosti a zájmu o medicínu. Ludvík udělal na doktora Chejrovského takový dojem, že ho doktor sám pustil k malým operacím pod vlastním dohledem.²⁰¹

Zde se poprvé setkal i s cholerou, s nemocí, jejíž léčení se stalo posléze jedním z jeho životních cílů. V evakuační nemocnici pracoval až do konce balkánských válek, poté znovu odjel pokračovat ve studiu do Berlína.²⁰²

Podruhé jeho studium přerušila první světová válka. Ludvík Stříbrný odcestoval zpátky do Bulharska a pracoval jako medik v druhé místní nemocnici v Skopje od 1. října 1915 do 30. listopadu 1917.²⁰³

S pomocí vévody Albrechta Meklenburského byla v září 1915 v Německu zorganizována velká sanitární mise. Zúčastnilo se jí 8 lékařů, 59 sester a 103 sanitářů. Jedním sanitárním vlakem, naplněným zdravotnickým materiálem, odjela zdravotnická mise z Berlína do Sofie, kam dorazila až 23. října. Zpočátku organizovala svou činnost v Alexandrovské nemocnici a církevní škole v Sofii. Tady se dlouho nezdržela, později byla odvelena na frontu. Když srbské vojsko opustilo své obranné pozice a dalo se na ústup, ustalo i odvážení raněných vojáků do Sofie, a byly zřízeny nové polní nemocnice blízko fronty.²⁰⁴

Jedna z nemocnic, která tehdy působila na frontě, byla nemocnice ve Skopjí, a proto německá sanitární mise spěchala na pomoc druhé místní vojenské nemocnici ve Skopjí. Raněné vojáky transportovali zejména sem, protože srbské vojsko ničilo při ústupu železniční

¹⁹⁹ Tamtéž, s. 15.

²⁰⁰ Tamtéž, s. 15, 17.

²⁰¹ Tamtéž, s. 21 – 22.

²⁰² Tamtéž, s. 24, 27.

²⁰³ Státní archiv v Sofii, fond 1558K – Ludvík Stříbrný, archivní jednotka č. 1, s. 2.

²⁰⁴ Tamtéž, archivní jednotka č. 8, s. 1.

spojení k Sofii. Na mnoha místech byla zničená železnice Sofie – Niš a Niš – Skopje, takže zůstával jediný možný spoj k Alexandrovské nemocnici, a to podél silnice Skopje – Kumanovo – Stracin – Egri Palanka (dn. Kriva Palanka) – Gjueševo – Kjustendil – Sofie.²⁰⁵

Velké množství raněných proto směřovalo i k druhé místní vojenské nemocnici ve Skopjí. Vrchní velitelství armády vydalo rozkaz, aby se německá mise přesunula do Skopje. Expedici, kterou velel doktor Kaiser, tvořilo 90 osob s medicínským vzděláním. Později se tento početný stav ještě zvýšil. Německá mise vzbuzovala velký zájem u místního zdravotnického personálu především kvůli moderní medicínské výbavě.²⁰⁶

V noci 29. listopadu 1915 se německá sanitární mise začala pohybovat ke Skopjí. Sanitární vlak dojel do Gjueševa ráno 30. listopadu, teplota dosahovala -28 °C. Koleje zde byly zdemolovány, a proto byly pro další přesun mise použity nákladní auta. Do Skopje dorazila mise 2. prosince 1915.²⁰⁷

Německá sanitární mise začala pracovat hned další den a ve Skopjí působila dva a půl roky, přičemž byly v okolí postaveny velké místní nemocnice.²⁰⁸

Druhá místní vojenská nemocnice se nacházela v citadele staré římské pevnosti na skalní vyvýšenině (nazývaná také Skopsko kale). Předtím byla využívána jako vojenská nemocnice Srbů. Nemocnice měla 1000 lůžek, 3 chirurgická oddělení – jedno pro vnější chirurgii, jedno ortopedické a jedno oddělení pro čelistní chirurgii. Byla zde postavena jedna z nejlépe vybavených bakteriologických laboratoří. Všechna oddělení byla špičkově vybavená ze zásob německé sanitární mise. Každému oddělení velel jeden doktor ze sanitární mise a k němu byl přidělen jeden bulharský student – zdravotník.²⁰⁹

Ředitelem sanitární mise byl doktor P. Kaiser, přímo jemu byl přidělen jako pomocník Ludvík Stříbrný. S doktorem Kaiserem Ludvík pracoval v průběhu celého působení mise, dva a půl roku. Jeho skvělá práce u různých případů mu zaručila, že s ním chtěl doktor nadále spolupracovat a nepožádal o jeho přemístění.²¹⁰

Do nemocnice byly přiváženy tisíce raněných vojáků. Těžká zranění byla léčena měsíce, nebo dokonce roky. Nemoci a poranění byla nejrůznější. Postupem času začala nemocnice přijímat i civilisty, čímž se zvýšilo množství nemocí.²¹¹

²⁰⁵ Tamtéž, s. 1 – 2.

²⁰⁶ Tamtéž, s. 2.

²⁰⁷ Tamtéž.

²⁰⁸ Tamtéž.

²⁰⁹ Tamtéž, s. 3 – 4.

²¹⁰ Tamtéž, s. 3.

²¹¹ Tamtéž, s. 3 – 4.

Byly zde léčeny zhoubné i nezhojbné nádory velkých rozměrů, o kterých si Ludvík Stříbrný posléze poznamenal: „*Takové nádory nejsou k vidění v dnešní době v žádné kulturní zemi*“. Objevovaly se zde různé případy tuberkulózy, léčily se zde ledvinové kameny, či kameny v močových cestách.²¹²

Nejrůznější případy nemocí znamenaly výbornou zkušenost ve studiu medicíny. Ludvík Stříbrný si vysoce vážil znalostí, které zde získal. Byla to pro něj výborná praktická škola medicíny.²¹³

Počty vyléčených dokazovaly velký úspěch. Zdravotnická péče byla kvalitní díky modernímu zdravotnickému vybavení německé sanitární mise. Od 3. prosince 1915 do 30. června 1916 bylo přijato 1297 raněných vojáků, z nichž pak na konci tohoto období zůstalo v nemocnici 175. Bylo provedeno 746 operací, zemřelo 31 vojáků, uzdravilo se 665 a evakuováno bylo 504. V dalším období, od 1. dubna 1917 do 15. září 1917 bylo přijato 1212 vojáků a 105 civilistů. Počet vykonaných operací byl 673, 40 lidí zemřelo na následky onemocnění či poranění, uzdravilo se 639, evakuováno bylo 469, zůstalo 173 pacientů (mezi nimi 53 civilistů).²¹⁴

Nenahraditelná zkušenost, kterou tato německá sanitární mise dala Ludvíku Stříbrnému v zdravotnickém aspektu, nebyla to jediné, co Ludvík Stříbrný získal. Seznámil se díky ní s německou zdravotní sestrou z Königsbergu, se kterou se později oženil.²¹⁵

1. prosince 1917 byl Ludvík Stříbrný převelen na frontu u železniční stanice Demir Kapija. Klidná atmosféra v tomto úseku fronty byla patrná z jeho zápisků, v nichž přirovnával tuto frontu k válce bulharského mužstva, které za krátkou dobu snědlo hodně trvanlivého salámu a vypilo hodně rakije a vína.²¹⁶

Pokojné poměry, v nichž Ludvík pracoval jen na lehčích poraněních, se rychle změnil, když byla v září 1918 prolomena fronta u obce Dobro Pole. Tady také začalo postupné stahování vojsk z fronty. Vojáci se zde nezúčastnili vojenského povstání. Organizovaně se stahovali až u Samokova, kam přijeli 1. října 1918 a kde také zůstali. Dne 3. října 1918 se Ludvík dozvěděl o abdikaci cara Alexandra I. a o tom, že válka pro Bulharsko skončila.²¹⁷

²¹² Tamtéž, s. 4.

²¹³ Tamtéž, s. 3.

²¹⁴ Viz obrázky č. 61 a 62. Tamtéž, s. 6 – 10.

²¹⁵ Státní archiv v Sofii, fond 1558K – Ludvík Stříbrný, archivní jednotka č. 1, s. 1.

²¹⁶ Státní archiv v Sofii, fond 1558K – Ludvík Stříbrný, archivní jednotka č. 7, s. 152 – 154.

²¹⁷ Tamtéž, s. 154.

3.3. Konec první světové války. Absolvování medicínské univerzity v Berlíně. Činnost Ludvíka Stříbrného v meziválečných letech.

Konec války však neznamenal pro velké armádní uskupení konec utrpení. Velké skupiny vojsk byly lehce náchylné k nakažlivým nemocem, což se projevilo i u makedonského vojska. Vojáci zde onemocněli malárií, nakažených bylo 60 až 80%. Po zlikvidování této epidemie se Ludvík Stříbrný vrátil do rodného Sadova.²¹⁸

Opět zde nezůstal dlouho, ještě v prosinci 1918 byl znovu povolán k armádě u Kardžali, kde se rozvinula epidemie tyfu. Při léčení nemocných se zde setkal i s malárií.²¹⁹

V Gjumurdžině znovu uzdravoval vojáky, postižené malárií, tentokrát v desáté divizní nemocnici. Léčbě malárie zasvětil velkou část svého života, studoval ji v Berlíně a pro boj s ní později získal specializaci. Na jaře 1920 znovu odjel (už potřetí) do Berlína.²²⁰

Pokračoval ve studiu ve známém prostředí, seznámil se s doktorem Nikolou Valčevem a doktorem Vjamo Makedonským. Jejich přátelství vydrželo až do konce života.²²¹

V roce 1921 úspěšně absolvoval všechny zkoušky a 26. ledna 1922 získal doktorský titul. V tomtéž roce se oženil s německou zdravotní sestrou Annu-Marii Kresnerovou, s níž se potkal poprvé za první světové války při německé sanitární misi. Po svatbě odjel zpátky do Bulharska.²²²

Tam musel Ludvík Stříbrný složit státní zkoušku pro uznání doktorského titulu a pro umožnění provozování lékařské praxe v Bulharsku. Po úspěšném absolvování zkoušky obdržel 20. května 1922 licenci číslo 6035. Poté vstoupil do vojenské služby jako vojenský lékař,²²³ první praxi vykonával v Plovdivu.²²⁴

Od 10. června 1922 začal působit jako vojenský lékař v Karlově u 21. Sredniční divize. Byl podřízen mnoha velitelům – plukovníku Manovi a Krumu Kolevovi ze Sofie, podplukovníku Bojanu Stefanovi z Plovdivu a dalším. Léčil zde nejenom vojáky, ale i civilisty. Doma ho často navštěvoval starosta města Ivan Zlatev, malíř Petr Kantimarov a lékárník Lazar Bogorov. Jeho práce si velmi vážili nejen vojáci v divizi, ale i obyvatelstvo Karlova.²²⁵

²¹⁸ Tamtéž, s. 158 – 160.

²¹⁹ Tamtéž, s. 160.

²²⁰ Tamtéž, s. 168.

²²¹ Státní archiv v Sofii, fond 1558K – Ludvík Stříbrný, archivní jednotka č. 1, s. 2.

²²² Tamtéž, archivní jednotka č. 7, s. 169.

²²³ Tamtéž, archivní jednotka č. 1, s. 2.

²²⁴ Tamtéž, s. 171.

²²⁵ Tamtéž, s. 3.

Začal zde provozovat soukromou lékařskou praxi, jíž si velmi cenil díky novým zkušenostem. Později se o tomto životním období zmiňuje jako o nejtvořivější části svého života. Ve všech svých počinech byl velmi úspěšný, byl oblíbený mezi obyvatelstvem Karlova i vojáky z divize.²²⁶ Vedle lékařské praxe působil i jako vyučující pracovní hygieny v místní střední elektromechanické škole.²²⁷

V roce 1925 odjel do zahraničí spolu se svou ženou na krátký odpočinek do Výmaru, Naumburgu, Mnichova a bavorských Alp. Přímo v Naumburgu, odkud pocházela jeho žena, se setkal s její rodinou.²²⁸

Dne 30. dubna 1934 ukončil svou praxi v Karlovu, protože se pluk přemístil do Smoljanu. Ludvík Stříbrný se přestěhoval do Sofie, kde se stal lékařem 6. pluku. Na svém novém pracovišti nebyl spokojený, protože v důstojnickém sboru docházelo ke konfliktům mezi důstojníky – republikány a důstojníky – monarchisty.²²⁹

V roce 1935 odjel do Vídně, kde se konala oslava 150. výročí založení Allgemeines Krankenhaus. Zde se zúčastnil kurzu a kongresu medicíny.²³⁰

Od 1. května 1936 začal působit jako lékař vojenské školy v Sofii.²³¹ Zajímal se zde o vývoj studentů, jejich nemoci, léčil také civilisty z města, vojáky a důstojníky.²³²

Od 11. do 15. září 1936 se zúčastnil všeslovanského lékařského sboru pod předsednictvím dr. D. Kirova v Sofii.²³³

3.4. Práce Ludvíka Stříbrného za Druhé Světové války

Na jaře 1939 byl Ludvík Stříbrný povolán jako divizní lékař k 10. pěší Rodopské divizi. Štáb divize se nacházel ve vesnici Ljubimec blízko tureckých hranic. Zde setrval celý rok 1940. Práce v 10. pěší rodopské divizi byla klidná, neboť se jednalo o lokalitu, nacházející se daleko od bojišť druhé světové války.²³⁴

V roce 1941 odjel k 1. sofijské divizi jako divizní lékař. Tato divize se také nacházela na turecké hranici, její štáb byl umístěn ve vsi Orjachovo.²³⁵

²²⁶ Státní archiv v Sofii, fond 1558K – Ludvík Stříbrný, archivní jednotka č. 7, s. 171 – 174.

²²⁷ Tamtéž, s. 5.

²²⁸ Tamtéž, s. 186.

²²⁹ Státní archiv v Sofii, fond 1558K – Ludvík Stříbrný, archivní jednotka č. 1, s. 3., arch. jed. 7, s. 202.

²³⁰ Tamtéž.

²³¹ Tamtéž, s. 3.

²³² Státní archiv v Sofii, fond 1558K – Ludvík Stříbrný, archivní jednotka č. 7, s. 207.

²³³ Tamtéž, s. 201.

²³⁴ Tamtéž, s. 223.

²³⁵ Tamtéž.

V tomtéž roce nakrátko odešel z fronty a začal studovat maláří u prof. dr. Mühlense, ředitele Hamburského ústavu tropických nemocí. Spolu s profesorem Mühlensem obcházel Gjumurdžinu.²³⁶

Po návratu na frontu se zúčastnil podzimních bojových manévřů v okolí Jambola a Elchova, poté se spolu s divizí přemístil do Sofie.²³⁷

V únoru 1942 odjel na rozkaz vojenské sanitární služby spolu s dr. Gančo Muchatovem do Hamburku. Velké a krásné město Hamburk spolu s ústavem tropických nemocí silně zapůsobilo na tehdy 48letého Ludvíka Stříbrného. Zde se znovu setkal s dr. Mühlensem, stali se blízkými přáteli, často si vzájemně psali.²³⁸

V létě roku 1942 se vrátil do Sofie, aby pak spolu s biologem prof. Konsulovem cestoval po Makedonii, Trakii a Jižním Bulharsku. Společně pátrali po epidemiologických nemocech, zvláště po malárii.²³⁹

Vypálení Lidic v Čechách a následné vyvraždění příslušníků rodiny Stříbrných mělo těžký dopad na Ludvíka Stříbrného. Na popravišti skončili lidé, které znal a které často navštěvoval, když jel do zahraničí. V roce 1962 napsal krátký článek a báseň, které věnoval 20. výročí vypálení Lidic. Článek a báseň se nepodařilo dohledat.²⁴⁰

V roce 1943 byl poslán na školení jako doktor IV. armády. Školení na armádního lékaře absolvoval potřetí v životě.²⁴¹

Celý rok 1944 působil jako armádní lékař v Sofii. Když 10. ledna 1944 začaly spojenecké britské a americké bombardéry bombardování Sofii, Ludvík se pustil do usilovné práce, aby zabezpečil zdravotní péči pro postižené. Všude kolem panoval strach ze smrti a všeobecná psychóza obyvatelstva, což se ho velmi dotklo. Nemocnice, ve které působil, byla evakuována, spolu s obyvateli hlavního města se všichni ukryli před bombardéry do blízkých vesnic.²⁴²

29. a 30. března došlo k dalším dvěma bombardováním Sofie spojeneckými bombardéry, následkem čehož město hořelo. Dne 30. března se Ludvík Stříbrný ujal vedení nejvyššího vojenského medicínského ústavu, obecné vojenské nemocnice. Ve svém životopise popisoval, jak se v noci schovával s manželkou a matkou, a ve dne řídil nemocnici. Bombardéry bohužel neminuly ani obecnou vojenskou nemocnici, a proto musel Ludvík

²³⁶ Tamtéž, s. 224.

²³⁷ Tamtéž, s. 226.

²³⁸ Tamtéž, s. 226.

²³⁹ Tamtéž, s. 234.

²⁴⁰ Článek a báseň se nachází ve Státním archivu v Sofii, fond 1558K – Ludvík Stříbrný, archivní jednotka č. 22, jednotlivé archivní jednotky nebylo možné získat kvůli dlouhé čekací době na vypůjčení.

²⁴¹ Státní archiv v Sofii, fond 1558K – Ludvík Stříbrný, archivní jednotka č. 7, s. 271.

²⁴² Tamtéž, s. 271.

Stříbrný řídit výstavbu nové, dočasné budovy, která by sloužila jako nemocnice. Počet raněných a mrtvých byl velký. Každé lůžko bylo potřebné. Ludvík Stříbrný sdružoval dobrovolníky, doktory a sestry a zadával jim práci ve snaze dosáhnout co největší efektivity při záchraně životů.²⁴³

Když se situace v hlavním městě uklidnila, odjel jako lékař IV. armády 12. září 1944 na frontu do nemocnice v Dupnici. Jednalo se o malou nemocnici, čítající pouze 250 lůžek. Nemocnice přijímala raněné vojáky z fronty ještě před příjezdem Ludvíka Stříbrného. Jakmile ten do Dupnice dorazil, začal apelovat na nemocnice z okolních vsí, snažil se získat lůžka pro nové raněné z fronty.²⁴⁴

9. října 1944 byl poprvé přítomen boji s nepřítelem. Pozoroval dobytí vysočiny nad vsí Pesčevo. V prvních dnech útoku německé vojsko donutilo bulharskou pěchotu odstoupit. Ludvík Stříbrný si poznamenal, že bulharská pěchota byla ještě před vlastním bojem vystrašená ze slávy německé armády. Do 16 hodin odpoledne se podařilo vysočinu obsadit. 10. října přešla německá armáda do protiútoků a kontrolu nad vysočinou získala zpět. Raněných a mrtvých bulharských vojáků bylo mnoho.²⁴⁵

Ludvík Stříbrný obcházel celou frontu. Přisun raněných do nemocnic byl velký. Dne 4. listopadu 1944 došlo ke zlepšení situace. Němci byli poraženi v bitvě u Kosova pole.²⁴⁶

3.5. Činnost Ludvíka Stříbrného po Druhé Světové válce

Po skončení války odešel Ludvík Stříbrný do důchodu. 19. srpna 1948 byl ještě povolán k lékařské práci na nádraží v Plovdivu, kde setrval až do 1. října 1950. Zabýval se kontrolou hygieny a léčbou pracovních úrazů zaměstnanců Bulharských státních drah. Oblast, ve které Ludvík Stříbrný působil, byla rozsáhlá, práci zde zastávali pouze tři lékaři – okresní železniční lékař, dr. Atanas Ignatov, a dva obecní železniční lékaři – dr. Dragomir Kodžejkov a dr. Ludvík Stříbrný.²⁴⁷

Práce byla rozdělená. Mezi 7. hodinou ranní a 13. hodinou odpoledne obcházel lékaři pacienty po domech, odpoledne prováděli sanitární kontrolu osobních vlaků, železničních nádraží a zastávek. Pochůzky prováděli až do půlnoci, neboť v noci bývaly nehody častější, než během dne.²⁴⁸

²⁴³ Tamtéž, s. 271 – 277.

²⁴⁴ Tamtéž, s. 279 – 281.

²⁴⁵ Tamtéž, s. 286 – 288.

²⁴⁶ Tamtéž, s. 290 – 299.

²⁴⁷ Státní archiv v Sofii, fond 1558K – Ludvík Stříbrný, archivní jednotka č. 13, s. 2.

²⁴⁸ Tamtéž.

Zaměstnání bylo vyčerpávající, odpočinku bylo málo, pouze dvě neděle v měsíci. Ludvík Stříbrný působil spolu s dr. Kodžejkovem na tratích: Plovdiv – Marica – Rakovski, Plovdiv – Pazardžik – Septemvri, Plovdiv – Filipovo – Čirpan, Plovdiv – Filipovo – Karlovo – Klisura, Plovdiv – Filipovo – Dolna Machala – Chisaria, Plovdiv – Filipovo – Strelča – Panagjurište, Plovdiv – Asenovgrad, Plovdiv – Kričim – Bracigovo – Peštera.²⁴⁹

Za tuto náročnou práci, kterou Ludvík Stříbrný vykonával svědomitě, byl 8. července 1950 oceněn vyznamenáním lékařského oddělení hlavního ředitelství železnic a přístavů.²⁵⁰

V období od 1. října 1950 do 31. ledna 1952 působil jako obecní železniční lékař dopravní technické školy v Sofii pod ředitelem Geogri Ivanovem.²⁵¹

Od 1. února 1952 do 10. února 1953 byl převelen na místo lékaře u nádraží Podujane (Sofie), kde pracoval spolu s hlavním lékařem Iv. Pavlovem a okresním lékařem Dr. Gergovem.²⁵²

11. února 1953 pracoval jako lékař učebních železničních kurzů na ul. Šeinovo 7.²⁵³

Za svou odbornou lékařskou práci byl několikrát vyznamenán:

27. listopadu 1923 získal od cara Borise III. *Народен орден за граждански заслуги* (Národní řád pro občanské zásluhy).²⁵⁴

7. března 1936 byl vyznamenán bulharským „Červeným křížem“, dostal *Почетен дружествен знак* (Čestný odznak společnosti).²⁵⁵

6. května 1936 obdržel od cara Borise III. *Народен орден за военни заслуги* (Národní řád pro vojenské zásluhy).²⁵⁶

1. června 1937 byl carem Borisem III. za účast ve válce 1912 – 1919 jako vojín v Plovdivské evakuační nemocnici oceněn vyznamenáním *Зелена лента* (Zelený pás).²⁵⁷

1. června 1937 byl ministerstvem války za účast ve válce 1915 – 1918 jako sanitární podporučík 11. slivenského pluku oceněn vyznamenáním *Червена лента* (Červený pás).²⁵⁸

6. května 1941 dostal od cara Borise III. vyznamenání *Кавалерски кръст* (Kavalérský kříž), a přesně o dva roky později získal od cara Borise III. vyznamenání *Офицерски кръст* (Oficérský kříž).²⁵⁹

²⁴⁹ Tamtéž, s. 3.

²⁵⁰ Tamtéž, s. 2.

²⁵¹ Státní archiv v Sofii, fond 1558K – Ludvík Stříbrný, archivní jednotka č. 1, s. 5.

²⁵² Tamtéž.

²⁵³ Tamtéž.

²⁵⁴ Tamtéž, s. 1.

²⁵⁵ Tamtéž, s. 2.

²⁵⁶ Tamtéž, s. 3.

²⁵⁷ Tamtéž, s. 4.

²⁵⁸ Tamtéž, s. 5.

²⁵⁹ Tamtéž, s. 6 - 7.

3.6. Knižní a didaktická tvorba Ludvíka Stříbrného

V roce 1928 Ludvík Stříbrný vydal knihu *Учебник по хигиена за средните технически училища* (*Učebnice hygieny pro středních technických škol*) (viz obrázek č. 59). Podnětem k vydání této učebnice bylo jeho působení jako přednášejícího ve státní mechano-elektrotechnické škole ve městě Karlovo. Jednalo se o příručku pro studenty středních technických škol, neboť písemnosti tohoto typu chyběly, což mu vadilo u přednášek. Při sestavování učebnice použil bulharskou a německou literaturu. Dalším důležitým momentem pro tvorbu této práce byla také skutečnost, že učebnice pak bude sloužit studentům jako návod pro udržování jejich zdraví. Kniha byla rozdělená do čtyř částí. První se věnovala osobní hygieně. Student zde mohl najít praktické rady, jak čelit nemocem. Druhá se zabývala školní hygienou a zdravím studentů, třetí část se týkala udržování zdraví v různých povoláních a možnými úrazy, hrozícími v dané profesi. Čtvrtá se věnovala nemocem, jejich příčinám a způsobům jejich léčení.²⁶⁰

V létě roku 1942 vydal Ludvík Stříbrný učebnici *Военна хигиена* (*Vojenská hygiena*) (viz obrázek č. 60). Podklady pro sestavení této knihy čerpal z praktických i teoretických poznatků, které získal během svého života – v době vydání učebnice mu bylo už 48 let. Využil i prameny bulharských autorů; z těch zahraničních čerpal nejvíce z práce prof. dr. P. Mühlense, svého přítele z Hamburku. K vydání učebnice ho přiměl ředitel vojensko-sanitární služby, sanitární plukovník dr. Bosnev. Poukazoval na chybějící písemnost pro vzdělávání studentů ve vojenské škole v Sofii. *Vojenská hygiena* byla první obsáhlou medicínskou příručkou, určenou pro studenty – zdravotníky a mladé vojenské lékaře. Hlavním cílem učebnice bylo seznámit studenty s tím, jak si mohou vojáci chránit své zdraví. V obsáhlém manuálu popisuje Ludvík Stříbrný každou nemoc, kterou vojáci trpí, vysvětluje, jak jí čelit, předkládá způsoby prevence. Učebnice je bohatá na grafy a obrázky, které znázorňují a vysvětlují vývoj nemocí a poranění. Obsahuje rozsáhlou kapitolu o zkušenostech, které vojenští lékaři získali během minulých válek, od krymské po búrskou (1854 – 1904). Jako jednu z nejhroznějších nemocí, kterou vojáci trpí, popsal tyfus. Ostatní epidemiologické nemoci, o nichž se zmiňoval, byly vši, malárie, mor, weilova nemoc a jiné. Zabýval se také gangrénou a jinými onemocněními, které byly následkem poranění v těchto válkách. Učebnice vyšla ve 2000 výtiscích.²⁶¹

²⁶⁰ СТРИБЪРНИ, Лудвиг. *Учебникъ по хигиена за среднитѣ технически училища*. София, 1928.

²⁶¹ СТРИБЪРНИ, Лудвиг. *Военна Хигиена*. София, 1942.

V roce 1946 vydal knihu *Епидемиологични и биологични проучвания на маларията в Беломорието и Македония и принос към организацията на противомаларичната борба в нашата войска* (*Epidemiologické a biologické průzkumy malárie v Belomorii a Makedonii a organizace boje proti malárii v naší armádě*) (viz obrázek č. 58). Cílem dokumentu bylo vymezení symptomů malárie, způsobů prevence a léčby malárie v armádě. V této době to byla jediná práce, která se soustředila pouze na malárii, a která se jí zabývala komplexně. Jednalo se o zajímavou příručku pro každého vojenského či civilního doktora a studenta medicíny, který s její pomocí mohl úspěšně čelit malárii. Kniha byla sepsaná na základě pozorování a léčení malárie, které praktikoval Ludvík Stříbrný v armádě od roku 1941 do roku 1942. Popsal malárii jako nemoc v Bulharsku silně rozšířenou díky vhodným podmínkám pro její vývoj. Zmínil některé z těchto podmínek – podnebí, bláto, neregulované řeky, rýžová pole, chybějící kanalizace v některých městech a vesnicích. V knize uvedl i výsledky boje proti malárii v bulharské armádě – během roku 1941 se jednalo o 9,4% nemocných, neboli 21 263 vojáků, a v roce 1942 bylo 12% nemocných, čili 25 299 vojáků. Během těchto dvou let zemřelo na malárii pouze 110 vojáků. Stříbrný v knize ocenil připravenost armády na boj s malárií jako velmi dobrou, což mělo za následek tuto malou úmrtnost. Kniha vyšla v 1000 exemplářích.²⁶²

Ludvík V. Stříbrný zemřel v roce 1972 ve věku 79 let. V této době žil v Sofii v ulici *Vasil Drumev* číslo 14.²⁶³

Ludvík Stříbrný svou prací lékaře značně zmírnil válečné útrapy bulharského vojska, jeho práce vyučujícího pomohla při vzdělávání nových zdravotníků, kterých bylo v Bulharsku v době jeho působení málo. Jeho učebnice byly jedny z prvních učebnic v Bulharsku, které se věnovaly zdravotnické péči. Jeho přínos uznávali spoluobčané, kolegové i car Boris III. Jeho činnost pokračovala i po nástupu komunismu v Bulharsku stejně úspěšně jako předtím. Každý, kdo znal doktora Stříbrného, ho hluboce respektoval. Pro další generace zanechal Ludvík Stříbrný bohatý fond učebnic, které nebyly sice tak početné jako učebnice jeho bratra Václava, ale byly to jedny z prvních učebnic, věnující se zdravotnictví v Bulharsku. Jeho práce o malárii přinesla nový, lepší způsob boje proti ní – jak v armádě, tak i v regionu, kde byla tato nemoc rozšířená.

²⁶² СТРИБЪРНИ, Лудвиг. *Епидемиологични и биологични проучвания на маларията в Беломорието и Македония и принос към организацията на противомаларичната борба в нашата войска*. София, 1946.

²⁶³ Státní archiv v Sofii, fond 1558K – Ludvík Stříbrný, archivní jednotka č. 5, s. 1.

Závěr

Cílem práce bylo vytvořit komplexní pohled na dějiny rodu Stříbrných v Bulharsku, od Václava Stříbrného až po jeho nejmladšího syna Ludvíka. Práce pojednává také o nejdůležitějších meznících bulharských dějin v době působení příslušníků rodiny Stříbrných v Bulharsku, jako náčrt doby, v níž rodina žila.

Václav Stříbrný patřil mezi první české přistěhovalce do Východní Rumélie. Byl to nadaný zemědělec, který přijel na žádost vlády Východní Rumélie s cílem vychovat bulharské zemědělce a vytvořit nové bulharské zemědělství, schopné konkurovat tehdejšímu modernímu evropskému zemědělství. Pro agrární stát, jakým bylo a je Bulharsko, mělo zemědělství důležitý vliv na všeobecné dějiny státu. Revoluce v zemědělství, kterou Václav Stříbrný podnikl, posílila znovu utvořený bulharský stát. Díky lidem, jako byl Václav Stříbrný a jeho nejstarší syn Václav V. Stříbrný, se bulharské zemědělství a ovocnářství ocitlo na vysoké úrovni, kterou si zachovalo až do druhé světové války. Zlepšením zemědělství se zvýšila migrace obyvatelstva z vesnic do měst, která se posléze stala kulturními středisky Bulharska. Žáci Václava Stříbrného a jeho syna Václava také přímo či nepřímo ovlivňovali rozvoj Bulharska. Jejich práce byla často oceněna vyznamenáními, která jim udělovaly různé společnosti či samotný panovník Bulharska.

Nejmladší syn Václava Stříbrného pracoval jako lékař, zachraňoval životy bulharských vojáků a civilistů. Zúčastnil se dvou světových válek, v první pouze jako student, ve druhé již jako lékař. Jeho práce v oblasti epidemiologie přispěla velkou mírou k překonání různých epidemií, které se ve válce vyskytovaly velmi často. Zásahy proti epidemiím citelně omezily počet nakažených a počet úmrtí. Díky moderní technologii, kterou při své práci používal, dokázaly vojenské nemocnice zachránit více lidských životů. Pro další generace lékařů a studentů medicíny sepsal velmi užitečné učebnice, ve kterých čerpal z vlastní praxe. Ludvík Stříbrný byl za svou práci oceněn různými vyznamenáními, která dokazovala, jak užitečný byl pro Bulharsko tento původem český lékař. Na rozdíl od jeho otce, či nejstaršího bratra, Ludvík Stříbrný nebyl dosud prezentován v žádné publikaci, nedochovaly se o něm ani informace v dobovém periodickém tisku.

Význam těchto lidí byl pro rozvoj bulharského zemědělství a zdravotnictví velký. Zároveň se však jednalo o osobnosti veřejnosti téměř neznámé. Ludvík získal během svého působení na válečných frontách několik uznání a odznaků za rozvoj v oblasti medicíny přímo od cara Borise III. a od významných společností. Činnost Václava V. Stříbrného byla důležitá

pro obecný růst vzdělanosti v ovocnářství, které bylo a je v Bulharsku velmi důležité. Rod Stříbrných je také důkazem velmi plodné česko-bulharské spolupráce, známé a popisované v mnoha naučných publikacích.

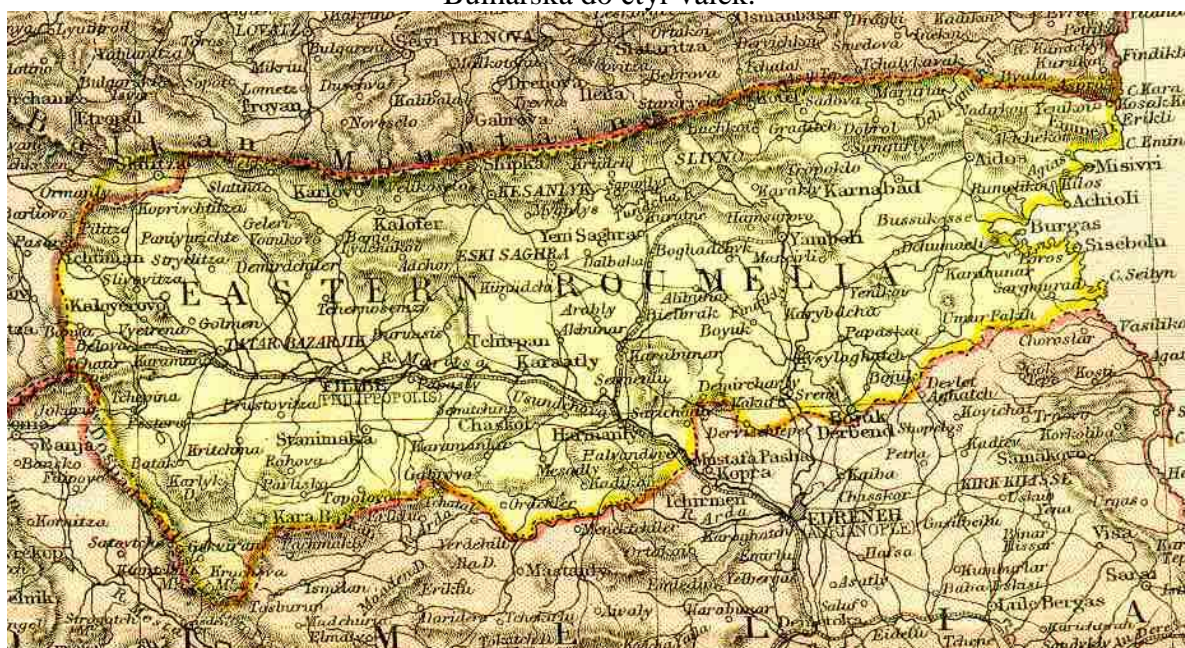
Jako průkopníci bulharského zemědělství a ovocnářství měli Václav Stříbrný a jeho nejstarší syn Václav nemalé zásluhy na dnešní kvalitě bulharského ovoce a zeleniny. Další zajímavostí je, že tato první vlna českých učitelů v Bulharsku, byla postupem času vystřídána vlnou bulharských učitelů zemědělství v ČSR. Mnoho z těchto učitelů pravděpodobně čerpalo při vyučování z poznatků přímo od Václava Stříbrného či Václava V. Stříbrného.

Tato práce nechává volný prostor pro další výzkum dějin rodu Stříbrných nejen v Bulharsku, ale i v Čechách, protože v průběhu jeho vzniku se ukázala řada neméně významných informací o rodu Stříbrných v Čechách. Práce také zároveň zanechává volné pole pro výzkum česko-bulharských kontaktů v zemědělství, příchod českých zemědělců do Bulharska, a naopak i příchod bulharských zemědělců do České republiky.

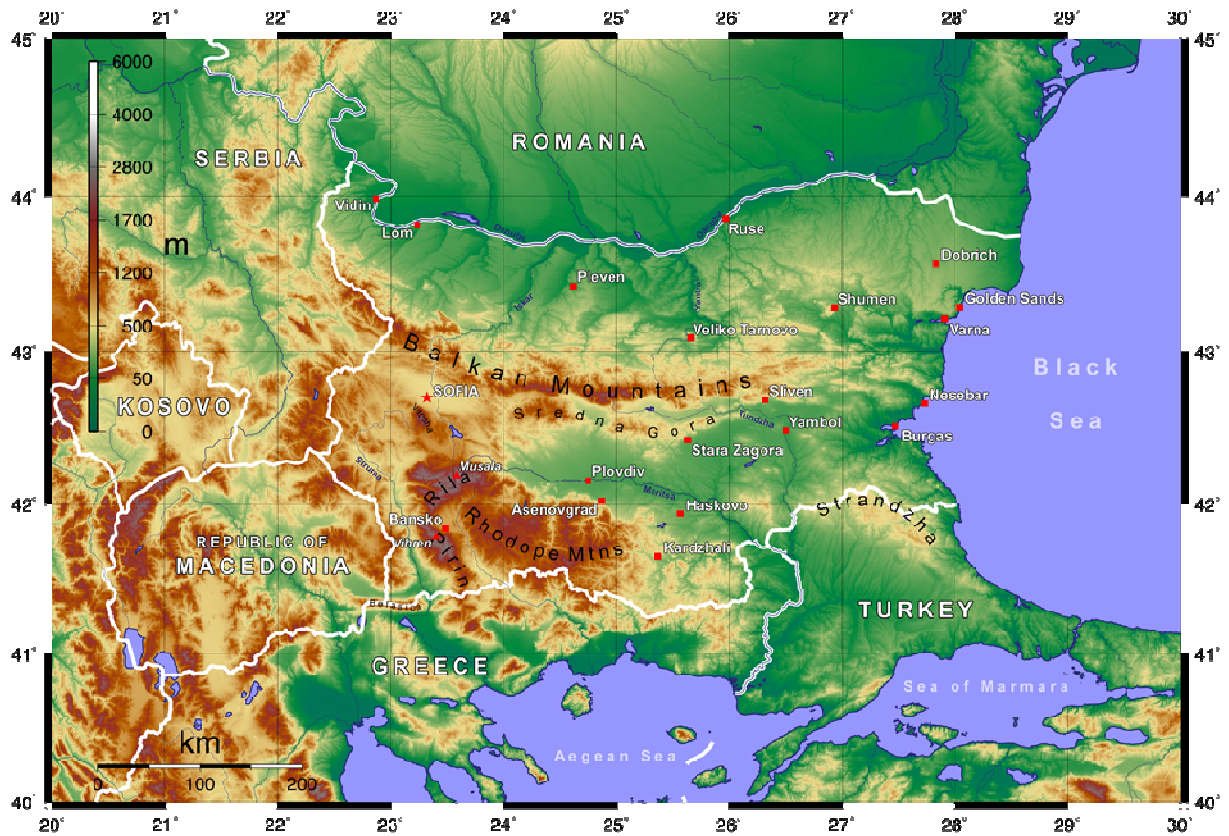
Obrazová příloha

Obr. č. 1 Hranice Bulharska dle Sanstefanského míru a hranice po Berlínském kongresu. Východní Rumélie je zobrazena růžovou barvou. Ztráta Makedonie způsobila zapojení Bulharska do čtyř válek.

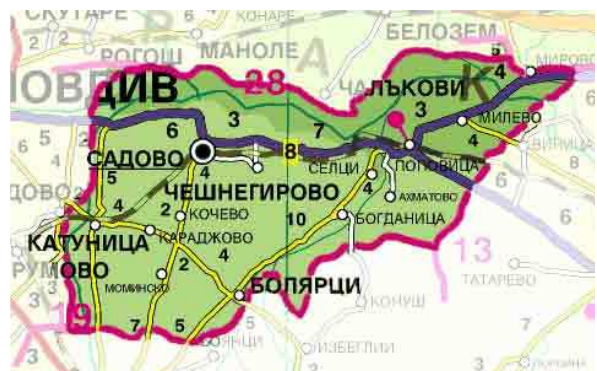
Obr. č. 2 Východní Rumélie.

Obr. č. 3 Dnešní podoba Bulharska a východního Balkánu.

Obr. č. 4 Plovdivský region.

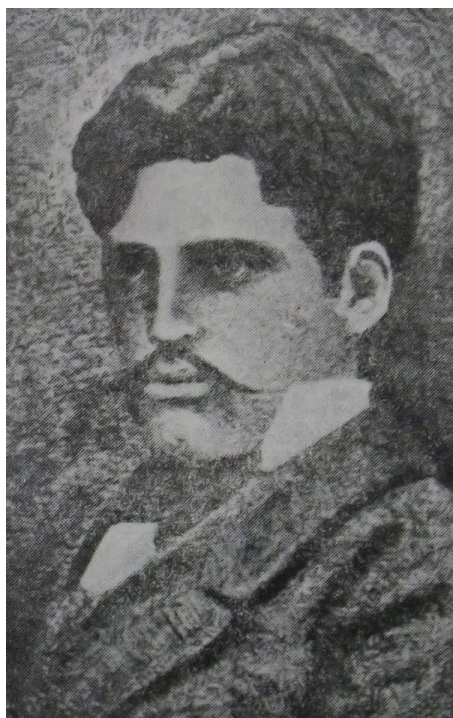
Obr. č. 5 Obec Sadovo.

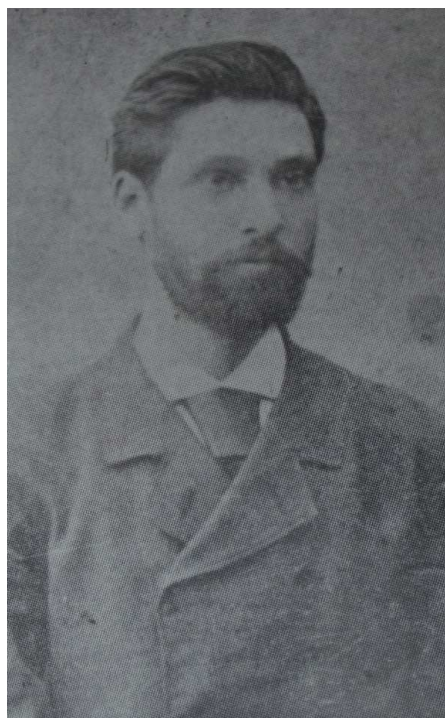
Obr. č. 6 Stará zemědělská škola v Sadovu.

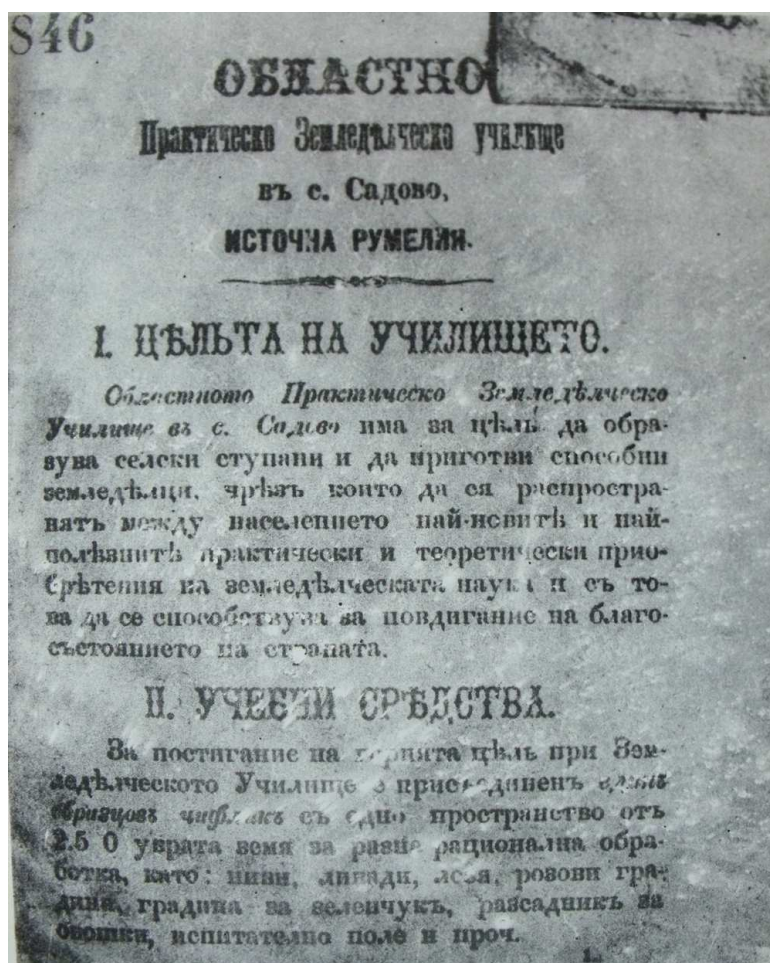
Obr. č. 7 Stará zemědělská škola v Sadovu.

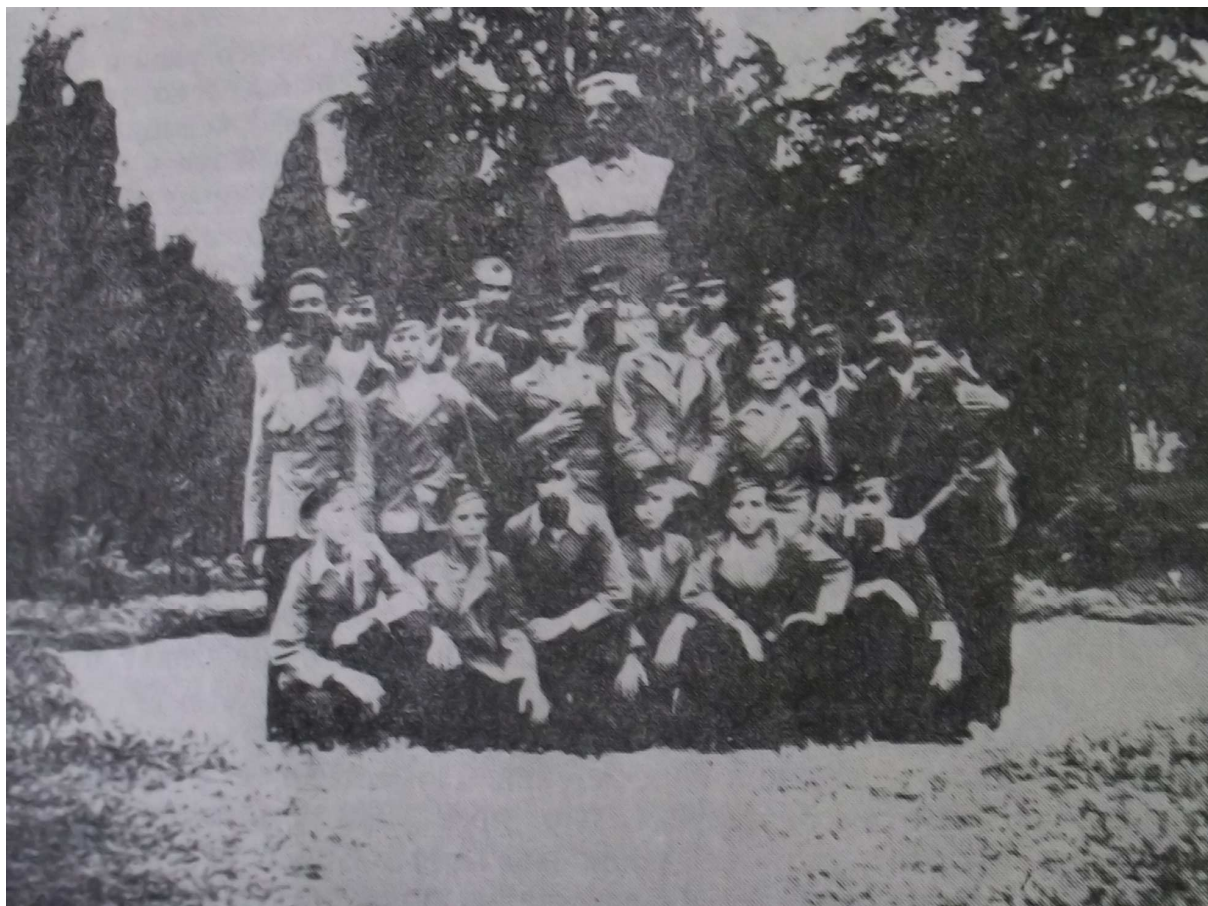
Obr. č. 8 Dimitar Naumov.

Obr. č. 9 Ivan Ch. Bojadžiev

Obr. č. 10 Řád zemědělské školy v Sadovu

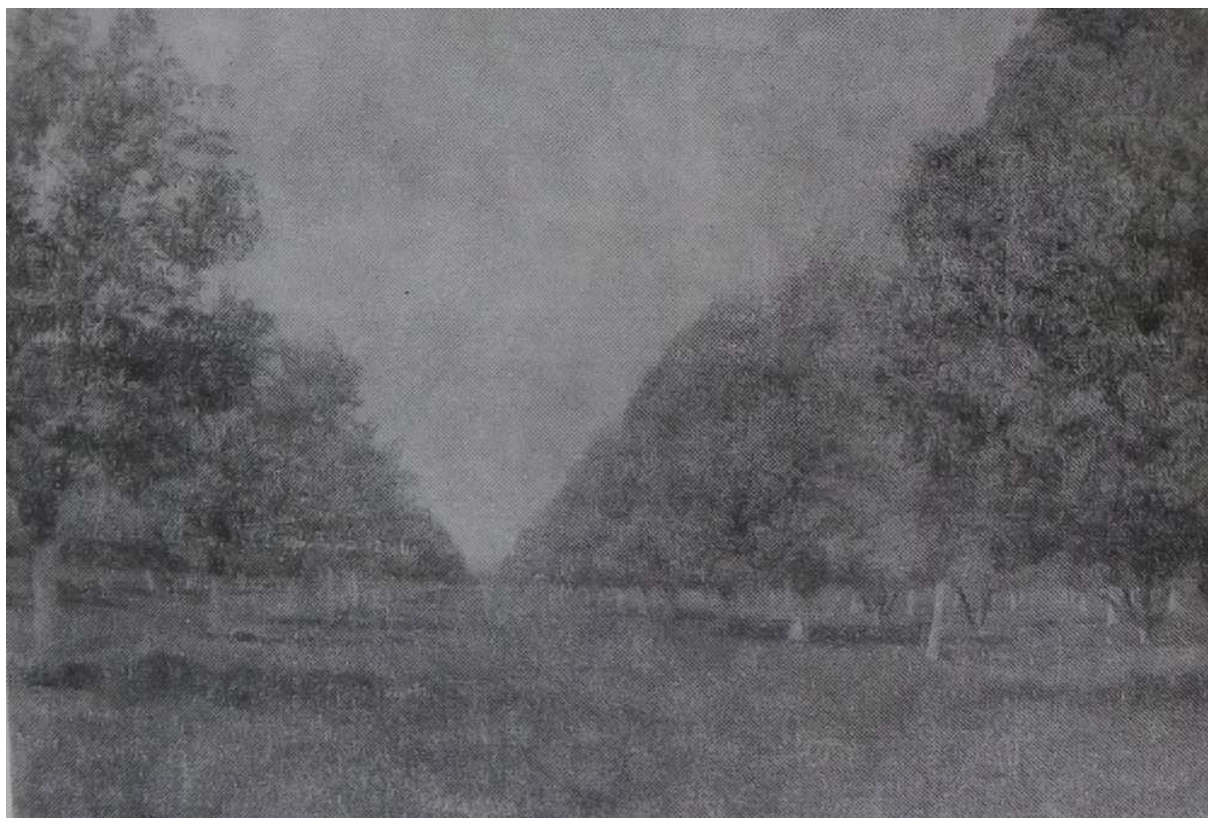
Obr. č. 11 Žáci školy před bystou D. Naumova.

Obr. č. 12 Praxe žáků v tzv. češnegirovské vinici

Obr. č. 13 Praxe v ovocnářské zahradě v zemědělské škole v Sadovu.

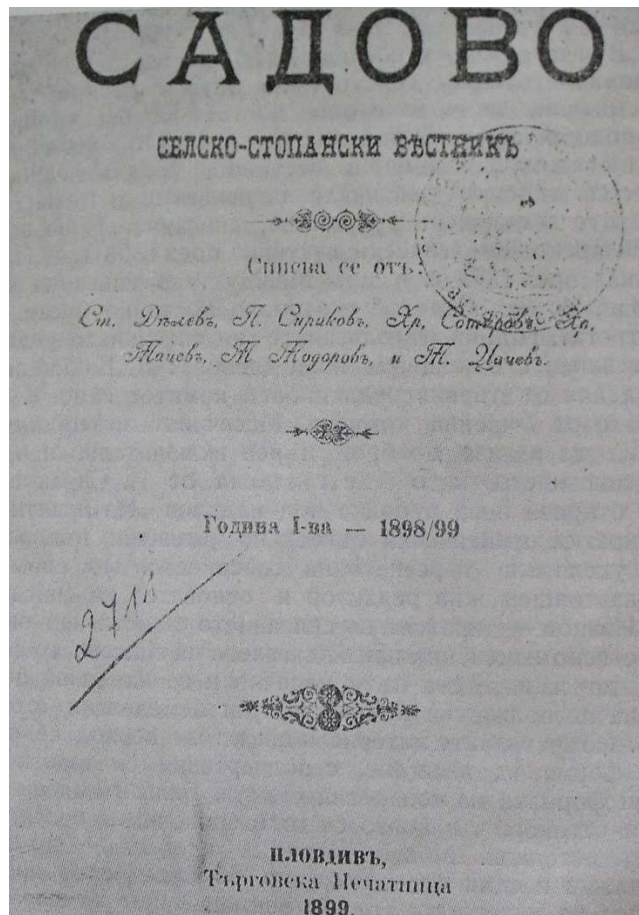
Obr. č. 14 Ovocnářská zahrada zemědělské školy v Sadovu.

Obr. č. 15 Václav Stříbrný (třetí zleva v první řadě) spolu s kolegy a žáky ze zemědělské školy v Sadovu.

Obr. č. 16 Václav Stříbrný (uprostřed) spolu s žáky druhého ročníku ze zemědělské školy v Sadovu.

Obr. č. 17 Záhlavní strana novin *Sadovo* z r. 1899.

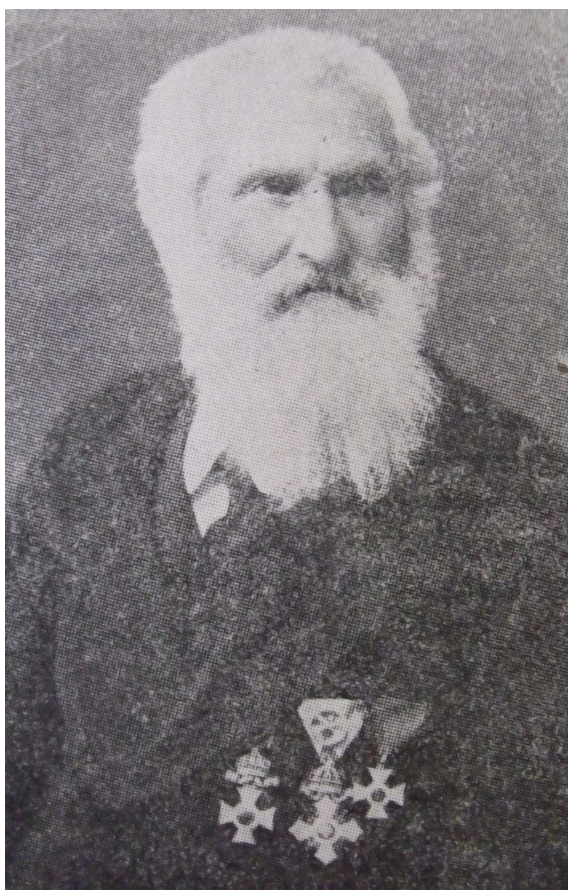
Obr. č. 18 Václav Stříbrný (čtvrtý zprava v druhé řadě) spolu s Karlem Albertim Vakarem a jeho synů před jeho pracovištěm.

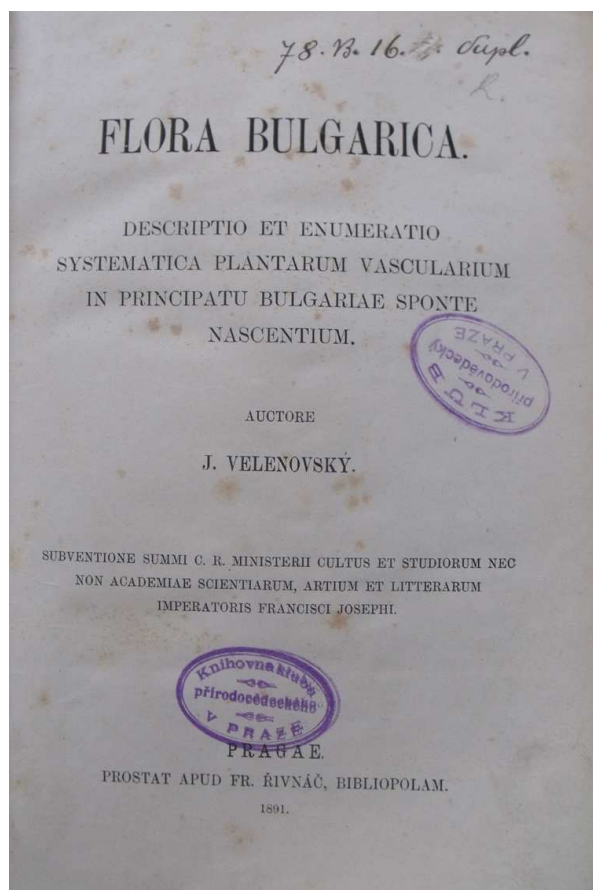
Obr. č. 19 Hermenegild Škorpil.

Obr. č. 20 Josef Velenovský.

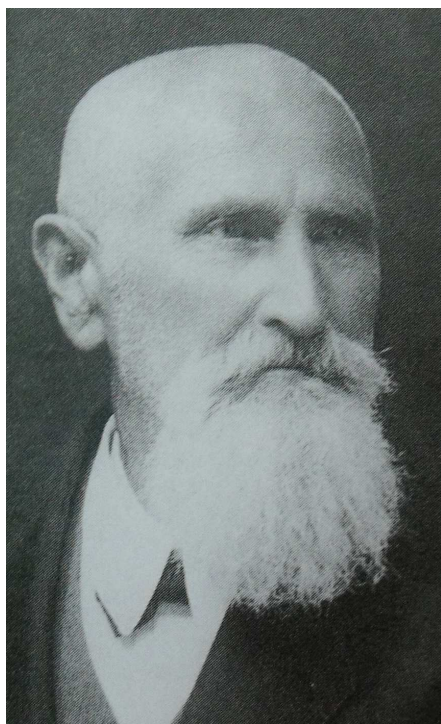
Obr. č. 21 Václav Stříbrný.

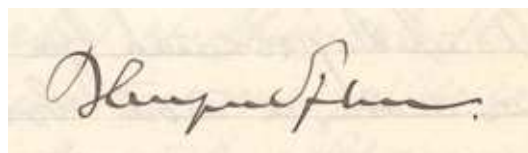
Obr. č. 22 Flora Bulgarica.

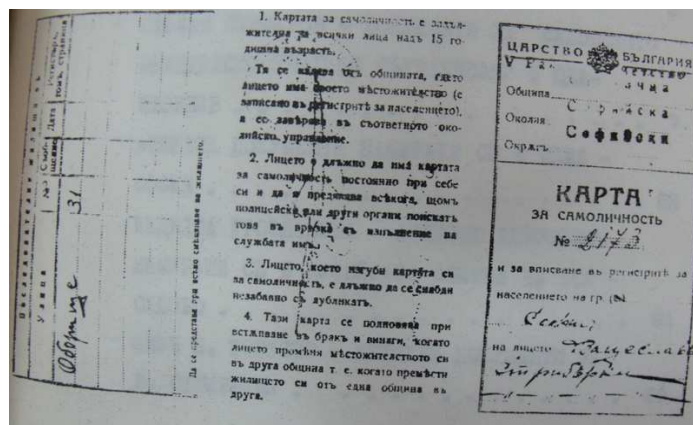
Obr. č. 23 Václav Stříbrný a bulharský car Boris III.

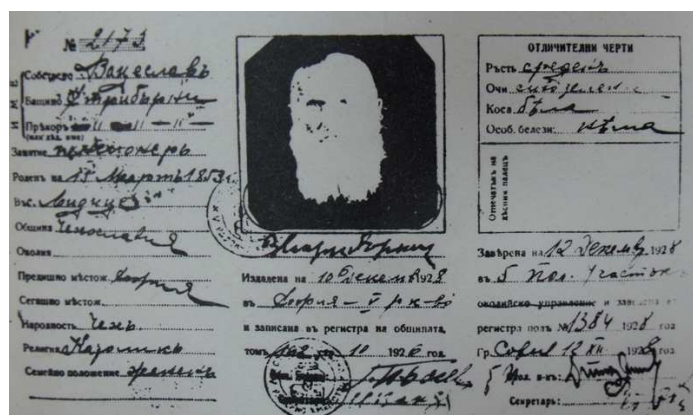
Obr. č. 24 Václav Stříbrný ve starším věku.

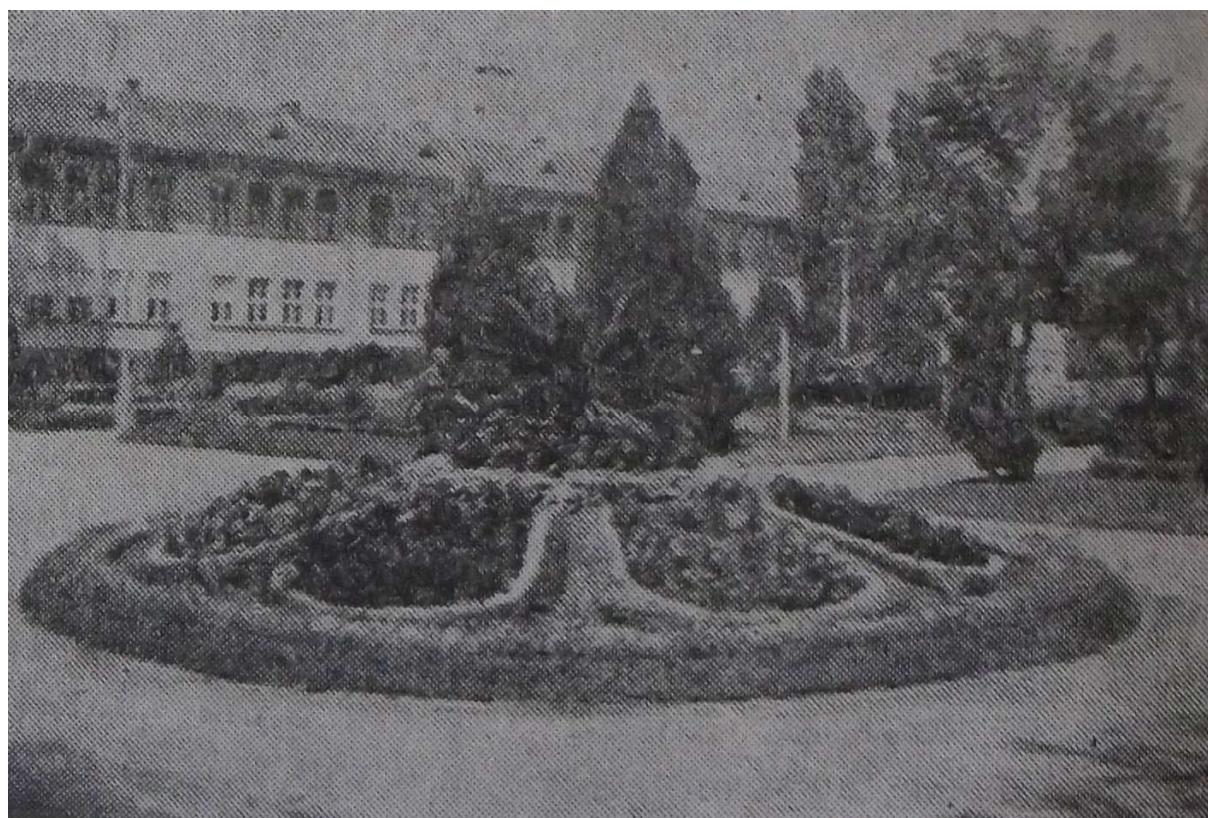
Obr. č. 25 Podpis Václava Stříbrného.

Obr. č. 26 Vnější strana občanky Václava Stříbrného.

Obr. č. 27 Vnitřní strana občanky Václava Stříbrného.

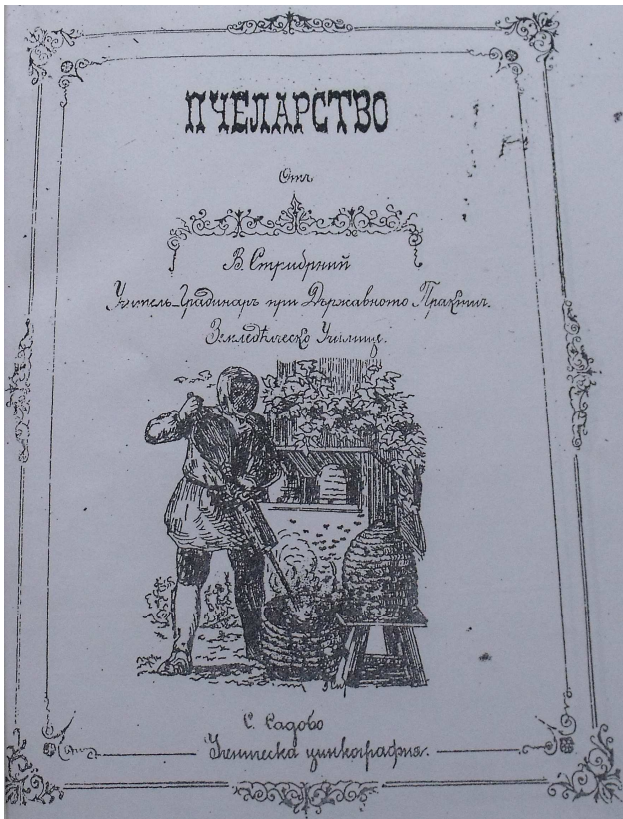
Obr. č. 28 Zahrada zemědělské školy v Sadovu.

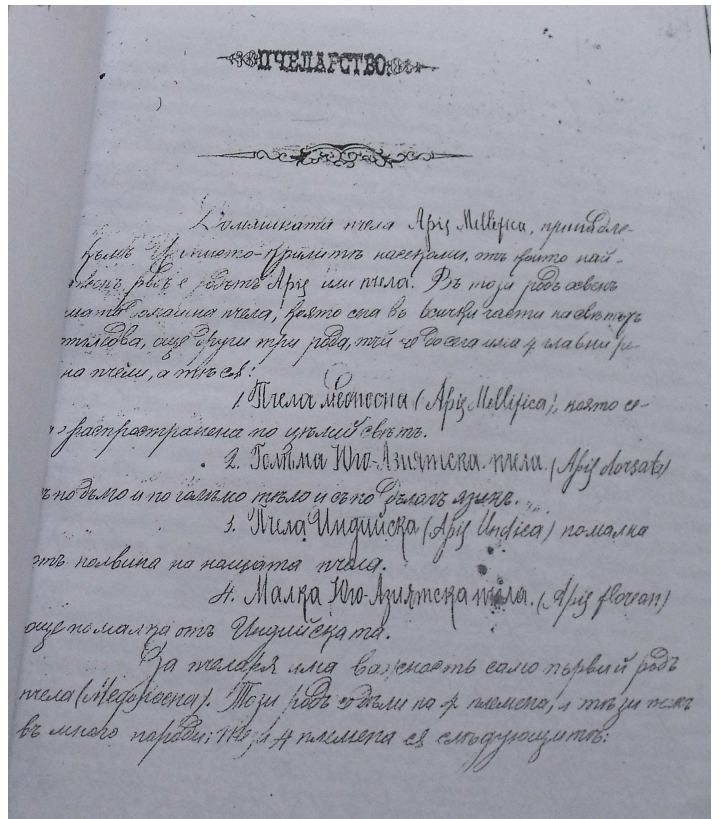
Obr. č. 29 Představitelé české menšiny v Plovdivu. Václav Stříbrný (stojící, první zleva) mezi svými krajany.

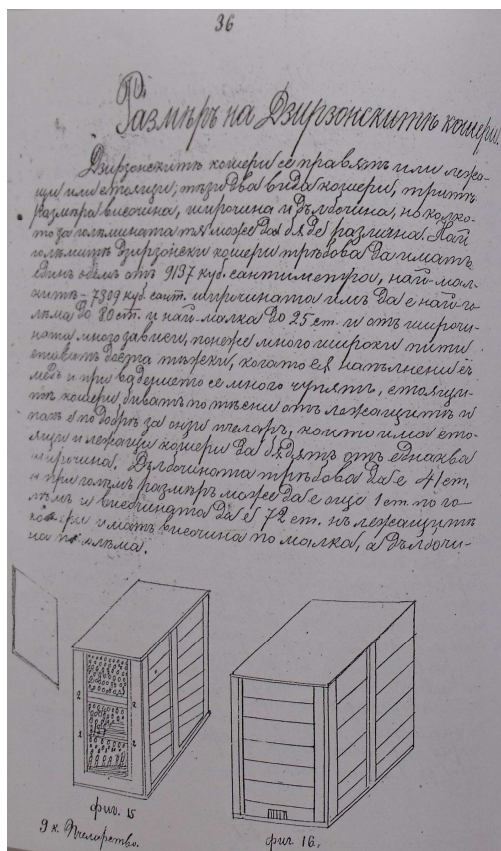
Obr. č. 30 Uherský botanik Arpád von Degen.

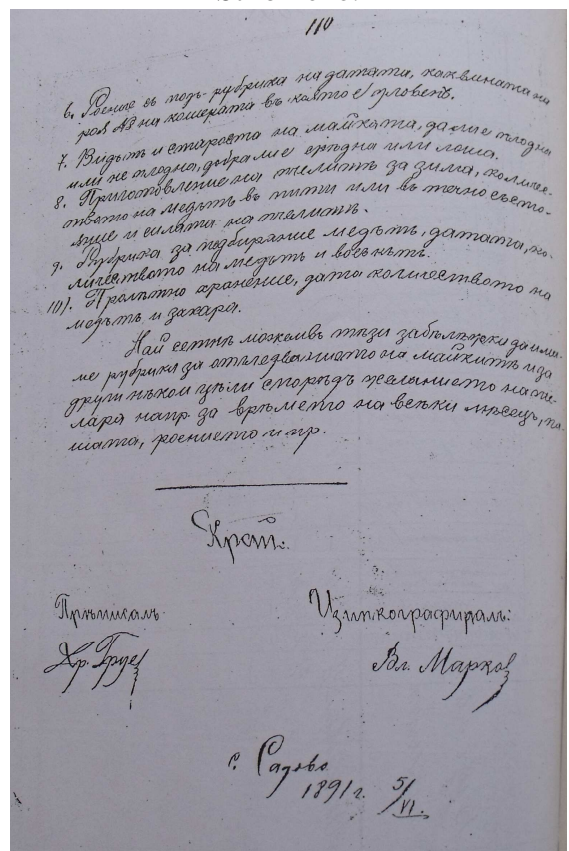
Obr. č. 31 Včelařství od Václava Stříbrného.

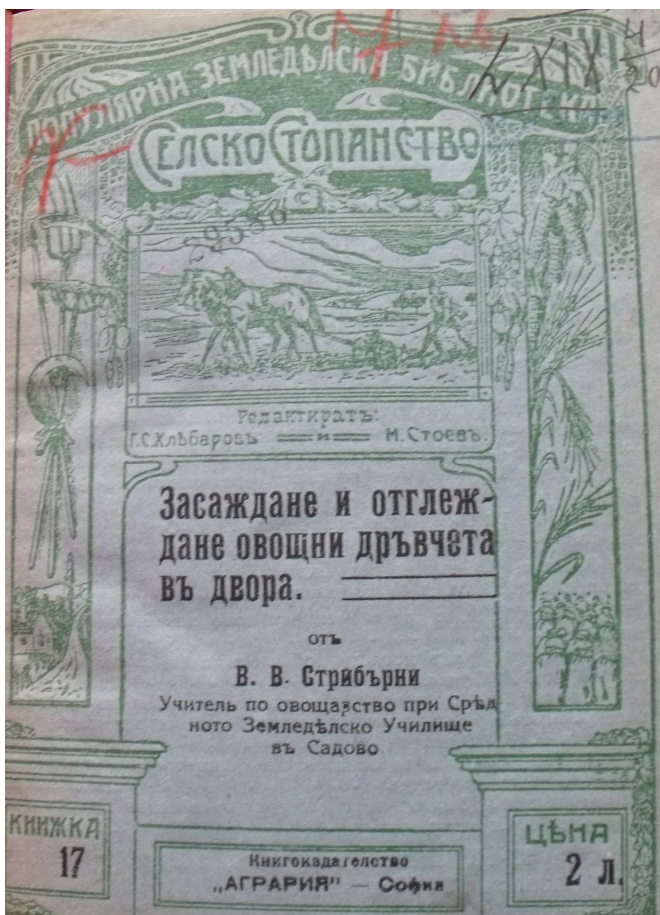
Obr. č. 32 První strana knihy Včelařství od Václava Stříbrného.

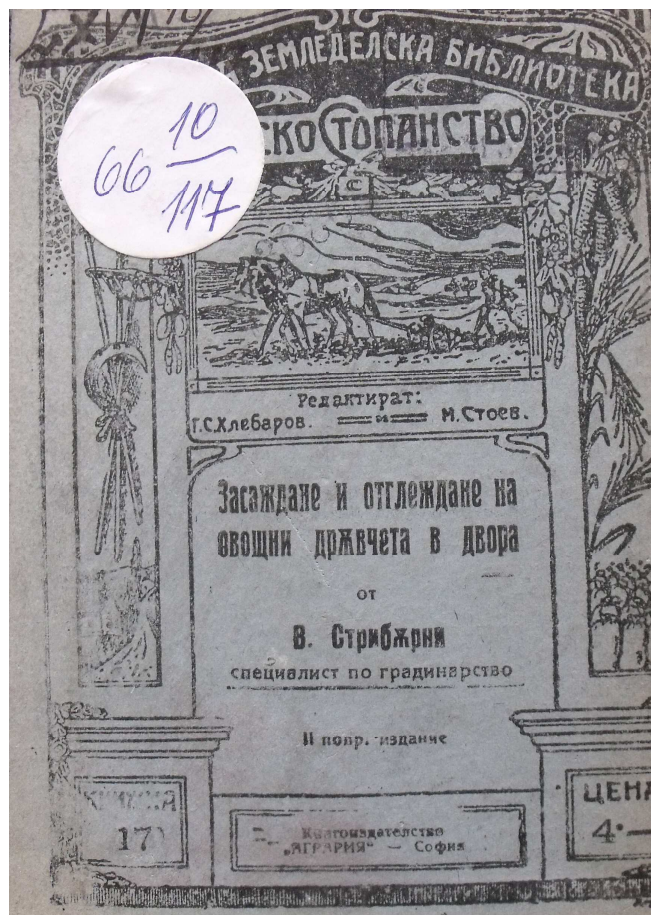
Obr. č. 33 Strana 36 z Včelařství Václava Stříbrného o úlu typu Dzirdzon s nákresem.

Obr. č. 34 Poslední strana knihy Včelařství s údajem o přepisovateli (Chr. Gruevovi) a zinkografovi (Vl. Markovovi) a roku vydání 1891.

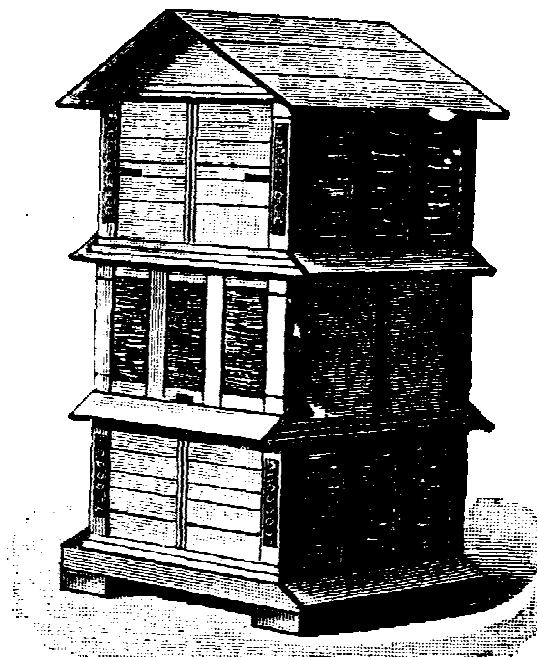
Obr. č. 35 Kniha Václava Stříbrného *Sázení a pěstování ovocných stromků ve dvoře.*

Obr. č. 36 Druhé vydání knihy Václava Stříbrného *Sázení a pěstování ovocných stromků ve dvoře.*

Obr. č. 37 Kniha Václava Stříbrného *Pěstování jahod a malin.*

Obr. č. 38 Úl typu Dzirdzon.

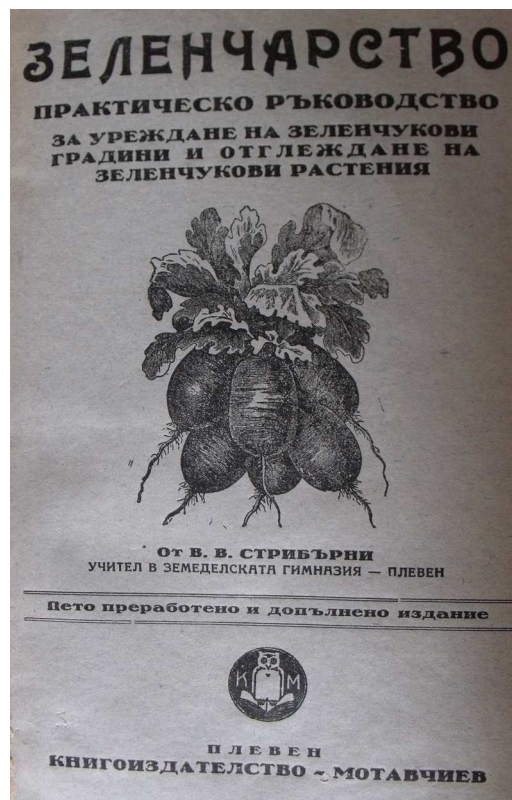
Obr. č. 39 Václav V. Stříbrný.

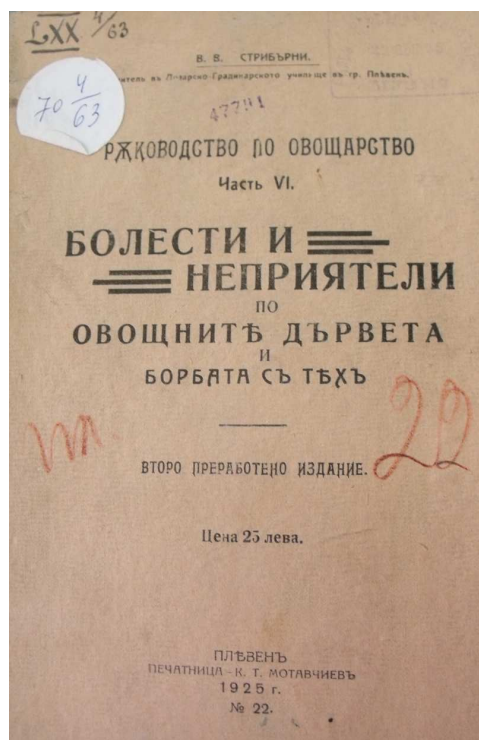
Obr. č. 40 Václav V. Stříbrný (uprostřed) v Trojanských a Tetevenských ovocnářských zahradách.

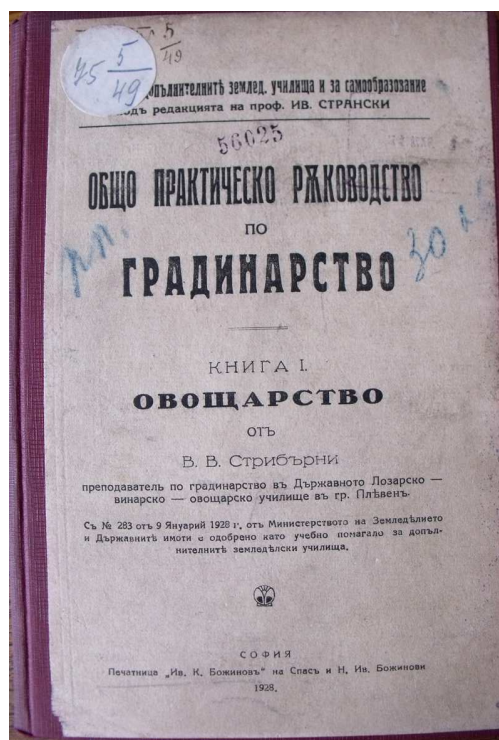
Obr. č. 41 Domáci zeleninová zahrada
Václava V. Stříbrného.

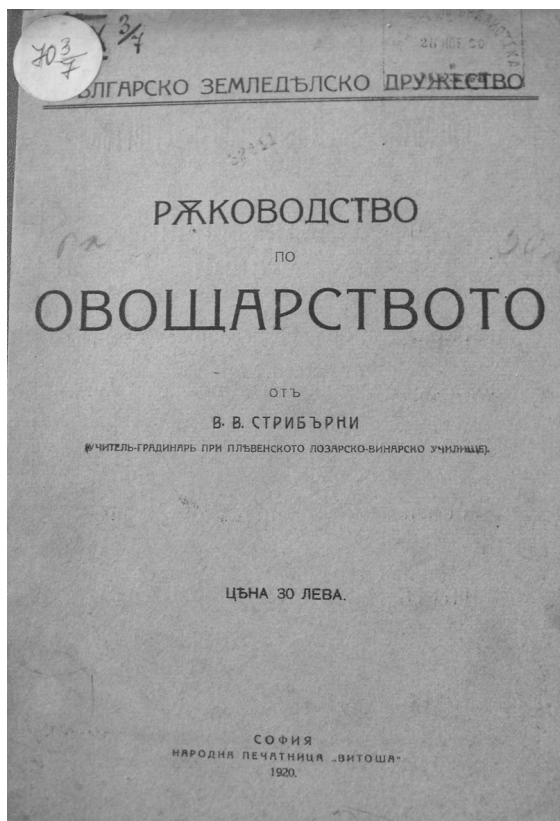
Obr. č. 42 Páté vydání Zeleninářství,
praktické rukověti pro úpravu zeleninových
zahrad a pěstování zeleniny Václava V.
Stříbrného.

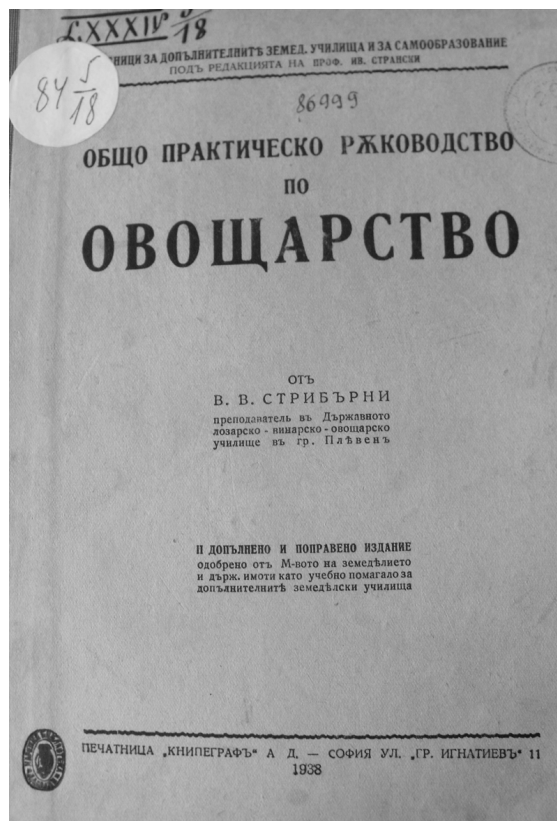
Obr. č. 43 Druhé vydání knihy Nemoc a nepřátelé ovocných stromků a boj s nimi
Václava V. Stříbrného.

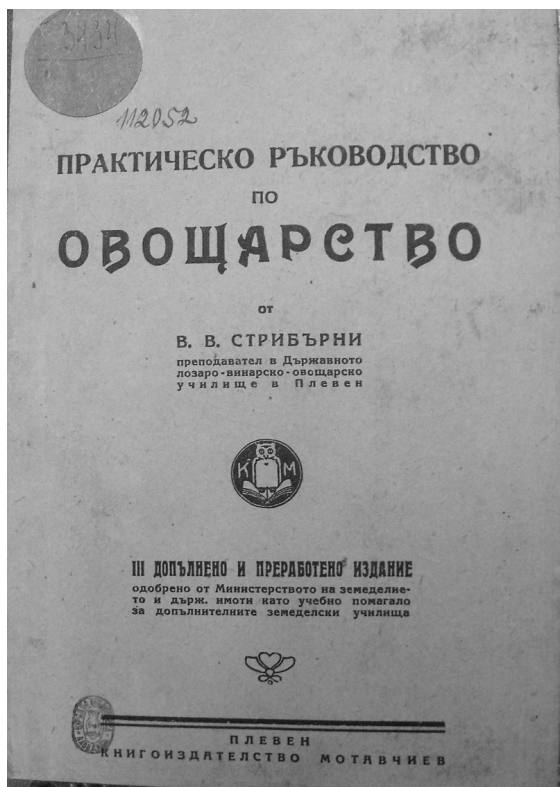
Obr. č. 44 Obecná praktická rukověť
zahradnictví, kniha I. – Ovocnářství Václava
V. Stříbrného.

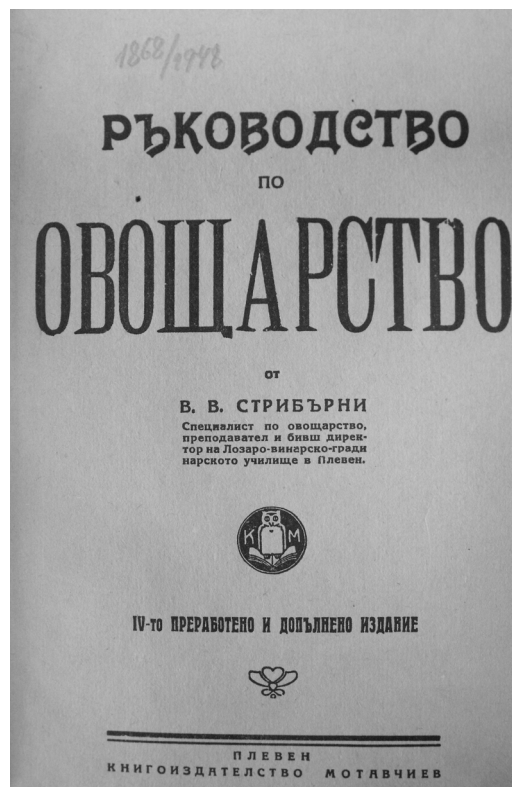
Obr. č. 45 První vydání *Rukověti ovocnářství* Václava V. Stříbrného.

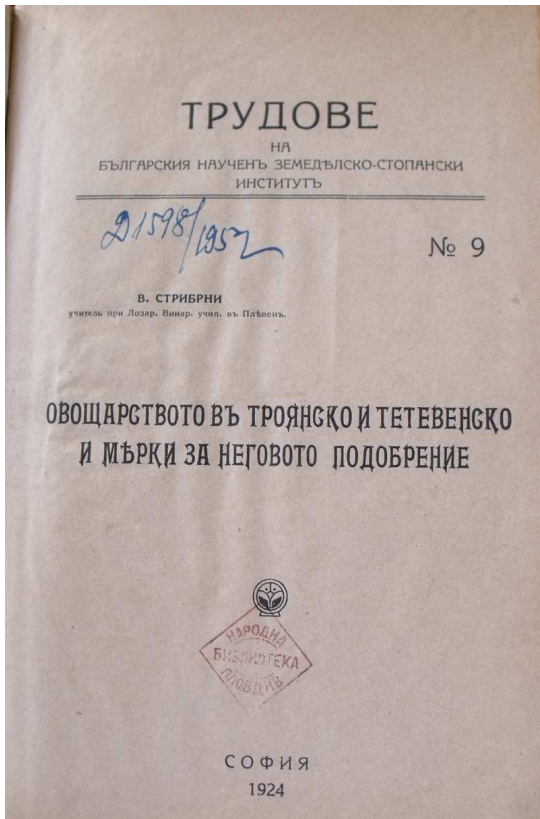
Obr. č. 46 Druhé vydání *Obecné praktické rukověti ovocnářství* Václava V. Stříbrného.

Obr. č. 47 Třetí vydání *Praktické rukověti ovocnářství* Václava V. Stříbrného.

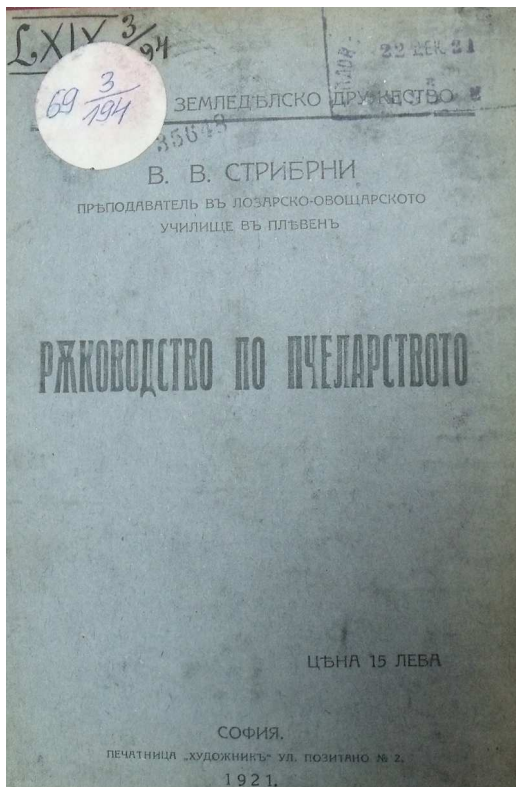
Obr. č. 48 Čtvrté vydání *Rukověti ovocnářství* Václava V. Stříbrného.

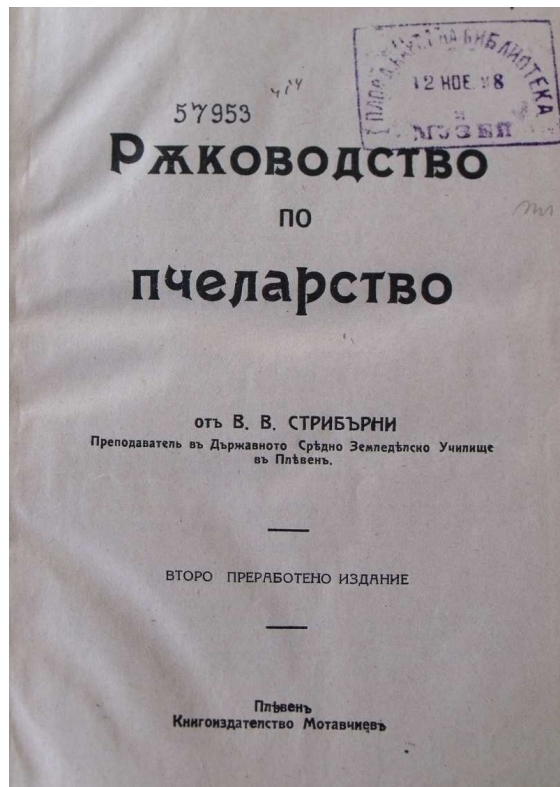
Obr. č. 49 *Ovocnárství v Trojansku a Tetevensku a návrhy pro jeho zlepšení* Václava V. Stříbrného.

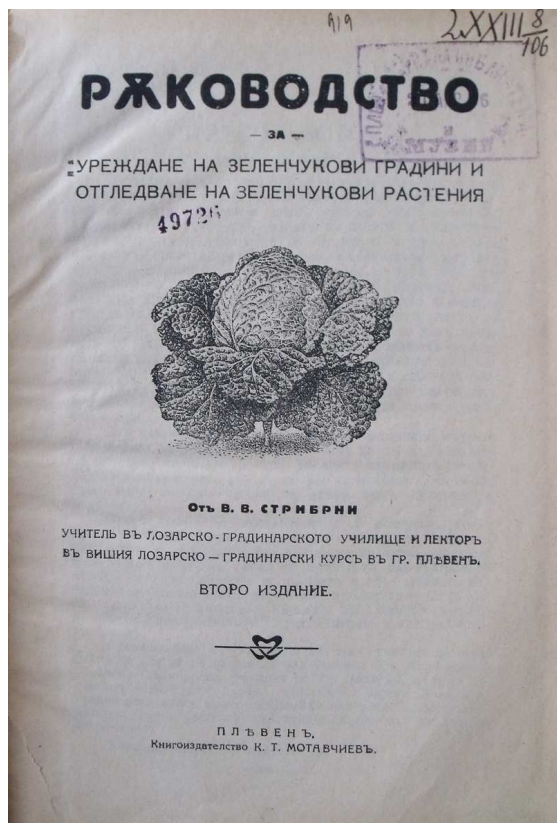
Obr. č. 50 *Rukověť pro pěstování a použití nejhezčích zahradních květů* Václava V. Stříbrného.

Obr. č. 51 *První vydání Rukověty včelařství* Václava V. Stříbrného.

Obr. č. 52 *Druhé vydání Rukověty včelařství* Václava V. Stříbrného.

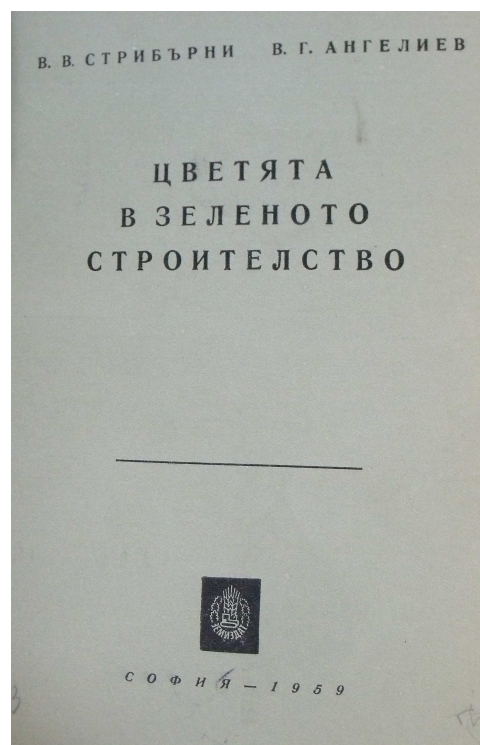
Obr. č. 53 Druhé vydání *Rukověty pro úpravu zeleninových zahrad a pěstování zeleniny* Václava V. Stříbrného.

Obr. č. 54 Čtvrté vydání *Rukověty pěstování květin a parkové úpravy* Václava V. Stříbrného.

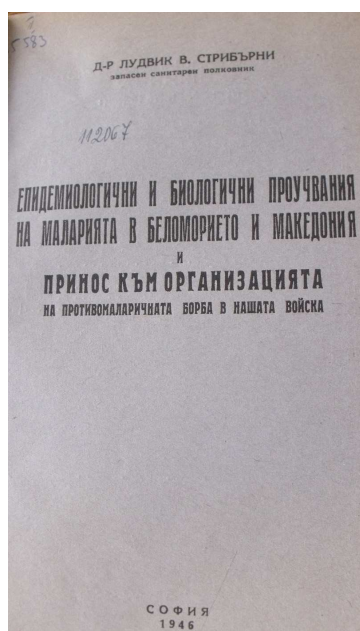
Obr. č. 55 Druhé vydání *Rukověti květinářství a úpravy ozdobných zahrad* Václava V. Stříbrného.

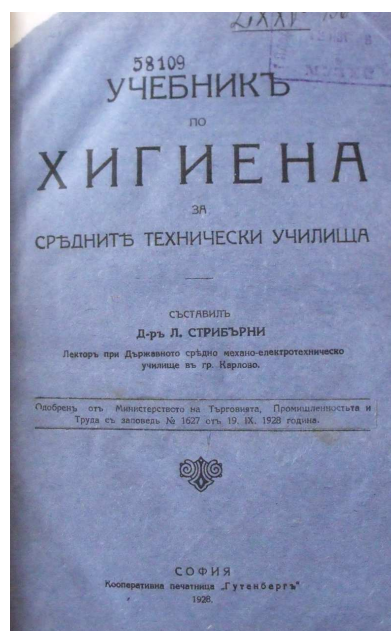
Obr. č. 56 *Květiny v zeleném stavení* Václava V. Stříbrného a V.G. Angelieva.

Obr. č. 57 Ludvík Stříbrný (vlevo stojící) spolu se svým učitelem Eliezerem Koenem (v první řadě uprostřed) a ostatními absolventy Státního mužského gymnázia v Plovdivu.

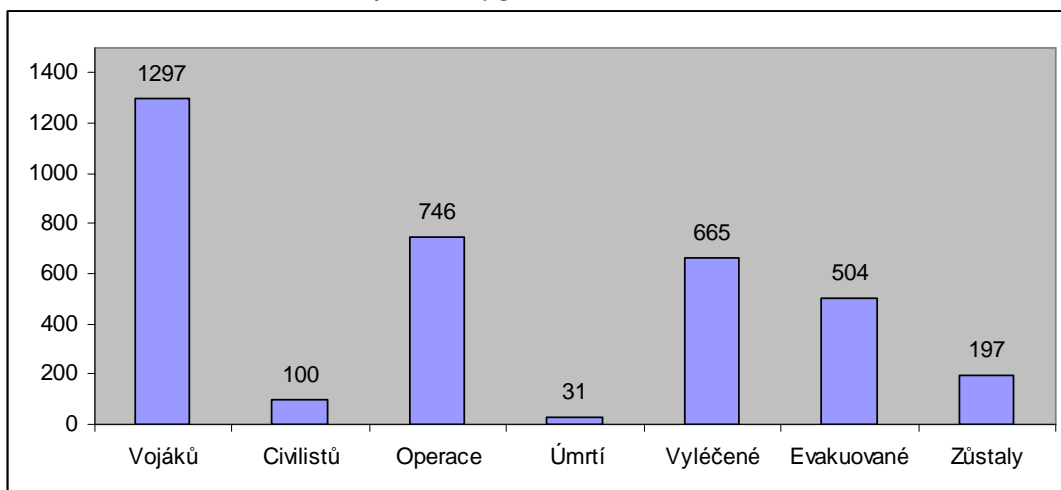
Obr. č. 58 *Epidemiologické a biologické průzkumy malárie v Belomorii a Makedonii a organizace boje proti malárii v naší armádě* Ludvíka V. Stříbrného.

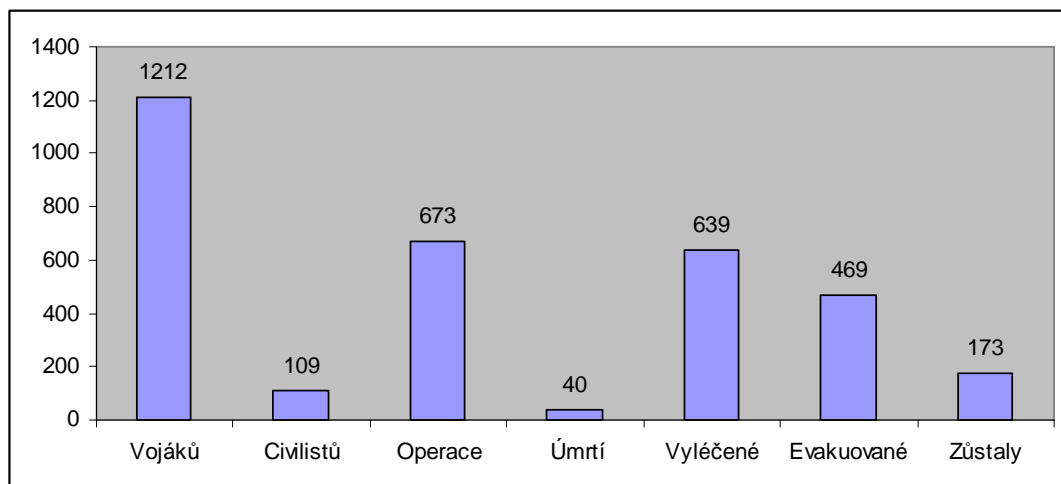
Obr. č. 59 *Učebnice hygieny pro střední technické školy* Ludvíka V. Stříbrného.

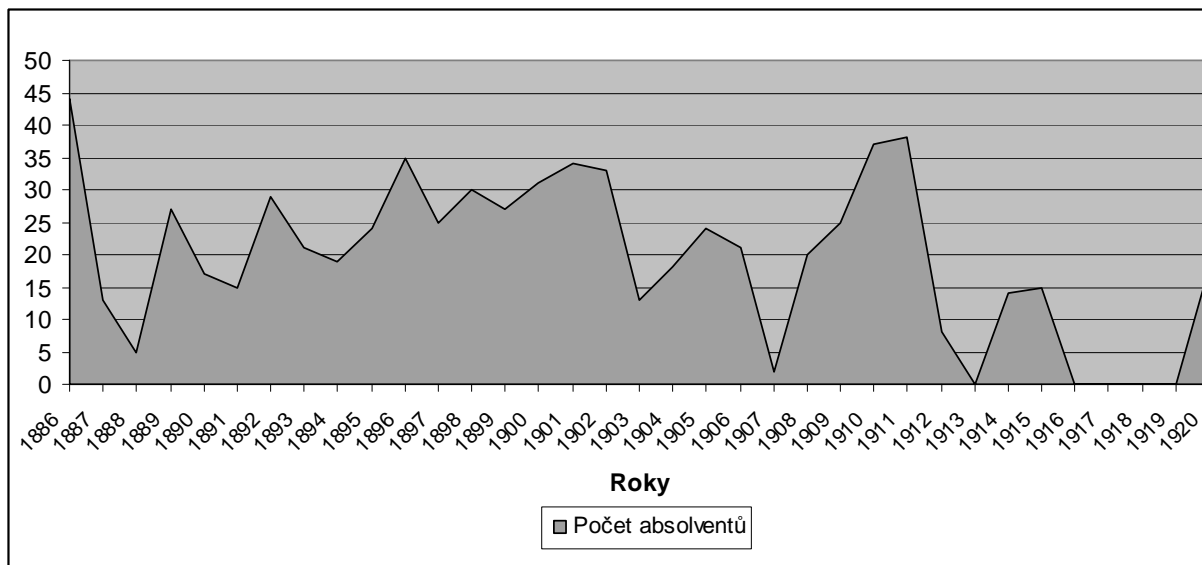
Obr. č. 60 *Военна хигиена* Ludvíka V. Stříbrného.

Obr. č. 61 Výsledky práce německé sanitární mise v Skopji v období 3. XII. 1915 – 30. VI. 1916.

Obr. č. 62 Výsledky práce německé sanitární mise v Skopji v období 1. IV. 1917 – 15. IX. 1917.

Obr. č. 63 Počet absolventů zemědělské školy v Sadovu mezi lety 1886 - 1920.

Zdroje obrazových příloh:

- Obr. č. 1 Zdroj: URL: http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/3/33/Bulgaria-SanStefano_%281878%29-byTodorBozhinov.png [cit. 2011-3-3].
- Obr. č. 2 Zdroj: URL: <http://www.plovdivcityguide.com/images/maps/Bulgaria-Roumelia.jpg> [cit. 2011-3-3].
- Obr. č. 3 Zdroj: URL: http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/f/fd/Topographic_Map_of_Bulgaria_English.png [cit. 2011-3-3].
- Obr. č. 4 Zdroj: URL: http://www.journey.bg/images/bulgaria/ob_plovdiv.jpg [cit. 2011-3-3].
- Obr. č. 5 Zdroj: URL: <http://www.pd.government.bg/uploads/images/obshtini/sadovo.jpg> [cit. 2011-3-3].
- Obr. č. 6 Zdroj: *75 години Садовско земеделско училище - юбилеен сборник*. 1959, с. 6.
- Obr. č. 7 Zdroj: Státní archív v Plovdivu, fotografický fond, číslo obrázku 20 038.
- Obr. č. 8 Zdroj: *75 години Садовско земеделско училище - юбилеен сборник*. 1959, с. 21.
- Obr. č. 9 Zdroj: ТОПУЗОВ, Иван, САРАФОВ, Иван. *Първите стъпки на земеделска просвета в България*. Пловдив, 1971, с. 144.
- Obr. č. 10 Zdroj: *Селскостопански техникум Садово, документални извори*. Пловдив, 1980.
- Obr. č. 11 Zdroj: *75 години Садовско земеделско училище - юбилеен сборник*. 1959, с. 24.
- Obr. č. 12 Zdroj: *75 години Садовско земеделско училище - юбилеен сборник*. 1959, с. 93.
- Obr. č. 13 Zdroj: *75 години Садовско земеделско училище - юбилеен сборник*. 1959, с. 77.
- Obr. č. 14 Zdroj: *75 години Садовско земеделско училище - юбилеен сборник*. 1959, с. 82.
- Obr. č. 15 Zdroj: Státní archív v Plovdivu, fotografický fond.
- Obr. č. 16 Zdroj: Státní archív v Plovdivu, fotografický fond, číslo obrázku 20 070.
- Obr. č. 17 Zdroj: *75 години Садовско земеделско училище - юбилеен сборник*. 1959.
- Obr. č. 18 Zdroj: Státní archív v Plovdivu, fotografický fond, číslo obrázku 20 015.
- Obr. č. 19 Zdroj: СТАНЕВ, Стефан Йорданов. *Звезди гаснат в планината*. пето издание, София, 2006, с. 57.
- Obr. č. 20 Zdroj: СТАНЕВ, Стефан Йорданов. *Звезди гаснат в планината*. пето издание, София, 2006, с. 43.
- Obr. č. 21 Zdroj: *75 години Садовско земеделско училище - юбилеен сборник*. 1959, с. 26.
- Obr. č. 22 Zdroj: VELENOVSKY, J. *Flora Bulgarica*. Praha, 1891.
- Obr. č. 23 Zdroj: СТРАНСКИ, И., † Вацлав Стрибърни, В: *Зора* бр. 4179, 12.04.1933, с. 6.
- Obr. č. 24 Zdroj: МИЛУШЕВ, Явор. *Чешки профили в общественото развитие на следосвобожденска България*. София, 2009, с. 337.
- Obr. č. 25 Zdroj: Státní archív v Plovdivu, Fond 164K – 1, archivní jednotka 63 – 50.
- Obr. č. 26 Zdroj: *Селскостопански техникум Садово, документални извори*. Пловдив, 1980.
- Obr. č. 27 Zdroj: *Селскостопански техникум Садово, документални извори*. Пловдив, 1980.
- Obr. č. 28 Zdroj: *75 години Садовско земеделско училище - юбилеен сборник*. 1959, с. 136.
- Obr. č. 29 Zdroj: МИЛУШЕВ, Явор. *Чешки профили в общественото развитие на следосвобожденска България*. София, 2009, с. 341.

Obr. č. 30 Zdroj: URL:

http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/c/cc/Degen_%C3%81rp%C3%A1d_mellk%C3%A9pe.jpg [cit. 2011-3-3].

Obr. č. 31 Zdroj: СТРИБЪРНИ, В. *Пчеларство*. Ученическа цинкография, Садово, 1891.

Obr. č. 32 Zdroj: СТРИБЪРНИ, В. *Пчеларство*. Ученическа цинкография, Садово, 1891, с. 1.

Obr. č. 33 Zdroj: СТРИБЪРНИ, В. *Пчеларство*. Ученическа цинкография, Садово, 1891, с. 36.

Obr. č. 34 Zdroj: СТРИБЪРНИ, В. *Пчеларство*. Ученическа цинкография, Садово, 1891, с. 110.

Obr. č. 35 Zdroj: СТРИБЪРНИ, В. *Засаждане и отглеждане овощни дръвчета във двора*. София, 1919.

Obr. č. 36 Zdroj: СТРИБЪРНИ, В. *Засаждане и отглеждане овощни дръвчета във двора*. II. поправено издание, София, 1921.

Obr. č. 37 Zdroj: СТРИБЪРНИ, В. *Отгледване на ягодите и малините*. София, 1921.

Obr. č. 38 Zdroj: URL:

http://en.wikipedia.org/wiki/File:Bisk%C3%B6tsel,_Stapel_af_Dzierzons_tvillingkupor,_Nordisk_familjebok.png [cit. 2011-3-3].

Obr. č. 39 Zdroj: ВЪЛЧЕВ, Руси. Вацлав Стрибърни на 70 години. In: *Септемврийска победа*. Плевен, 30. юли 1957, с. 3.

Obr. č. 40 Zdroj: СТРИБЪРНИ, В. В. *Овощарството в Троянско и Тетевенско и мърки за неговото подобрене*. София, 1924, с. 19.

Obr. č. 41 Zdroj: СТРИБЪРНИ, В. В. *Домашна зеленчукова градина*. София : Селски бит, 1947.

Obr. č. 42 Zdroj: СТРИБЪРНИ, В. В. *Зеленчарство практическо ръководство за уреждане на зеленчукови градини и отглеждане на зеленчукови растения*. Плевен : Мотавчиев, 1946.

Obr. č. 43 Zdroj: СТРИБЪРНИ, В. В. *Ръководство по овощарство част IV. Болести и неприятели по овощните дървета и борбата с тях*. Плевен : К. Т. Мотавчиев, 1925.

Obr. č. 44 Zdroj: СТРИБЪРНИ, В. В. *Общо практическо ръководство по градинарство. Книга I. Овощарство*. София, 1928.

Obr. č. 45 Zdroj: СТРИБЪРНИ, В. В. *Ръководство по овощарство*. София : Витоша, 1920.

Obr. č. 46 Zdroj: СТРИБЪРНИ, В. В., *Общо практическо ръководство по овощарство, II. допълнено и поправено издание*. София : Книпеграф, 1938.

Obr. č. 47 Zdroj: СТРИБЪРНИ, В. В. *Общо практическо ръководство по овощарство, III. допълнено и преработено издание*. Плевен : Мотавчиев, 1946.

Obr. č. 48 Zdroj: СТРИБЪРНИ, В. В. *Ръководство по овощарство, IV. преработено и допълнено издание*. Плевен : Мотавчиев, 1946.

Obr. č. 49 Zdroj: СТРИБЪРНИ, В. В. *Овощарството в Троянско и Тетевенско и мърки за неговото подобрене*. София, 1924.

Obr. č. 50 Zdroj: СТРИБЪРНИ, В. В. *Ръководство за отгледването и използването на най-хубавите градински цветя*. София : Мотавчиев, 1924.

Obr. č. 51 Zdroj: СТРИБЪРНИ, В. В. *Ръководство по пчеларството*. София : Художник, 1921.

Obr. č. 52 Zdroj: СТРИБЪРНИ, В. В. *Ръководство по пчеларството. Второ преработено издание*. Плевен, 1928.

- Obr. č. 53 Zdroj: СТРИБЪРНИ, В. В. *Ръководство за уреждане на зеленчукови градини и отгледване на зеленчукови растения. Второ издание.* Плевен, 1926.
- Obr. č. 54 Zdroj: СТРИБЪРНИ, В. В. *Ръководство по цветарство и паркотворство. Четвърто допълнено и преработено издание.* Плевен, 1945.
- Obr. č. 55 Zdroj: СТРИБЪРНИ, В. В. *Ръководство по цветарство и уредба на окрасни градини. Второ допълнено издание.* Плевен, 1929.
- Obr. č. 56 Zdroj: СТРИБЪРНИ, В. В., АНГЕЛИЕВ, В. Г. *Цветята в зеленото строителство,* София, 1959.
- Obr. č. 57 Zdroj: Státní archiv v Plovdivu, fotografický fond, číslo obrázku 20 004.
- Obr. č. 58 Zdroj: СТРИБЪРНИ, Лудвиг. *Епидемиологични и биологични проучвания на маларията в Беломорието и Македония и принос към организацията на противомаларичната борба в нашата войска.* София, 1946.
- Obr. č. 59 Zdroj: СТРИБЪРНИ, Лудвиг. *Учебникъ по хигиена за среднитѣ технически училища.* София, 1928.
- Obr. č. 60 Zdroj: СТРИБЪРНИ, Лудвиг. *Военна Хигиена.* София, 1942.
- Obr. č. 61 Zdroj: Státní archiv v Sofii, fond 1558K – Ludvík Stříbrný, archivní jednotka č. 8, s. 6 - 8.
- Obr. č. 62 Zdroj: Státní archiv v Sofii, fond 1558K – Ludvík Stříbrný, archivní jednotka č. 8, s. 8 - 10.
- Obr. č. 63 Zdroj: ПАНАЙОТОВ, Георги П. *Създаване и развитие на Садовското земеделско училище.* In *75 години Садовско земеделско училище – юбилеен сборник,* 1959, с. 18.

Seznam použité literatury a pramenů:

- A.V.Š. Václav Stříbrný. In: *Чехословашки обзор*, София, 15.IV.1923, s. 81.
- ANONYM. Václav Stříbrný. In: *Чехословашки обзор*, София, 1.VI.1923, s. 106 – 107.
- BĚLINA, P., POKORNÝ, J. a kol. *Dějiny zemí Koruny české II*. Praha, 2003, ISBN 80-7185-606-1.
- GLENNY, Misha. *Balkán 1804 – 1999: Nacionalismus, válka a velmoci*. Brno, 2003, ISBN 80-7257-976-2.
- HLAVAČKA, Milan, PEČENKA, Marek. *Trojspolek: německá, rakousko-uherská a italská zahraniční politika před První světovou válkou*. Praha, 1999, ISBN 80-85983-86-9.
- KNOPKA, Vladimír. *Zde stávaly Lidice*. Praha, 1965.
- KUPKA, Jiří S. *Balkanský sud prachu*. Český Těšín, 2003, ISBN 80-86160-76-9.
- MACDONALD, Callum. *Úder z Londýna: Atentát na Obergruppenführera SS Reinharda Heydricha*. Brno, 1997, ISBN 80-86070-26-3.
- MOMMSEN, Wilhelm. *Bismarck*. Olomouc, 1995, ISBN 80-7198-057-9.
- RYCHLÍK, Jan. *Dějiny Bulharska*. Praha, 2002, ISBN 80-7106-497-1.
- SKRUŽNÝ, Ludvík. Profesoři Hermenegild a Karel Škorpilové působící v Bulharsku (1. část). In *Theatrum Historiae* 3, Pardubice, 2008, ISBN 978-80-7395-139-9, ISSN 1802-2502, s. 235 – 261.
- STEHLÍK, Eduard. *Lidice: příběh české vsi*. Praha, 2004, ISBN 80-86758-13-3.
- TEJCHMAN, Miroslav. *Válka na Bakláně*. Praha, 1986.
- VELENOVSKÝ, J. Václav Stříbrný. In: *Československý obzor*, Sofie, 15. května 1923, s. 99.
- VOLKOV, V. K. *Mnichov a balkánské státy*. Praha, 1989, ISBN 80-200-0162-X.
- WEITHMANN, Michael W. *Balkán: 2000 let mezi Východem a Západem*. Praha, 1996, ISBN 80-7021-199-7.
- АХТАРОВ, Борис. Дейността на Йосиф Веленовски за изучаване на българската флора. In: *Природа* бр. 3, 1959, с. 90 – 92.
- БАЧУРОВ, Георги. Димитър Наумов – основател на садовското земеделско училище. In: *75 години Садовско земеделско училище – юбилеен сборник*, 1959, с. 21 – 25.
- БАЧУРОВ, Г. Вацлав Стрибърни – първият учител по овощарство. In: *Учителско дело* бр. 15, 17.04.1973, с. 5.

- БАЧУРОВ, Георги. Садовското земеделско училище на първото пловдивско изложение. In: *75 години Садовско земеделско училище – юбилеен сборник*, 1959, с. 142 – 144.
- БАЧУРОВ, Г. Първата овощна градина. In: *75 години Садовско земеделско училище – юбилеен сборник*, 1959, с. 74 – 78.
- БАЧУРОВ, Г. Пчеларство. In: *75 години Садовско земеделско училище – юбилеен сборник*, 1959, с. 98 – 99.
- ВЪЛЧЕВ, Руси, Вацлав Стрибърни на 70 години, In: *Септемврийска победа*, Плевен, 30. юли 1957, с. 3.
- ГРЕКОВ, Симеон. *Принос към историята на овощарството в България*. София, 1956.
- ДИВАРОВ, И. Вацлав Стрибърни (125 години от рождението му). In: *Селскостопанска наука* бр. 3, 1978, с. 78 – 83.
- ЙОРДАНОВ, Д., СТОЯНОВ, Н. и кол. *Флора на Народна република България*. Том I, София, 1963.
- КАСЪРОВА, Л., Хр. Вацлав Стрибърни. In: *Чехословашки обзор*, София, 15. IV. 1923, с. 90 – 91.
- КАТЕРОВА, К., ПЕЕВ, Д. Живот, посветен на хората и науката. In: *Природа и знание* бр. 2, 1972, с. 35 – 37.
- ЛАЗАРОВ, И., ТЮТЮНДЖИЕВ, И., ПАВЛОВ, П., ПАЛАНГУРСКИ, М. *Кратка история на българския народ*. Велико Търново, 2004, ISBN 954-638-122-5.
- МИЛУШЕВ, Явор. *Чешки профили в общественото развитие на следосвободенска България*. София, 2009, ISBN 978-954-322-359-8.
- Нашето първо изложение*, бр. 38, 29 август 1892, Пловдив.
- ПАВЛОВ, В., М. *Апостоли на българското земеделие, част първа*. София, 1939.
- ПАНАЙОТОВ, Георги П. Създаване и развитие на Садовското земеделско училище. In: *75 години Садовско земеделско училище – юбилеен сборник*, 1959, с. 5 – 20.
- ПЕТРОВ, Тодор. *Ордени и медали в България*. София, 1998, ISBN 954-509-161-4.
- ПЕТРОВ, Петър, ЧЕРВИНКА, Надежда. Франтишек Сплитек. In: *Чужденци – просветни дейци в България*. София, 1988, с. 77 – 81.
- ПЕТКОВ, С. † Вацлав Стрибърни. In: *Мир* бр. 9842, 2.05.1933, с. 2.
- Пчеларски вестник* бр. 15, 25.V – 31.V.2004, с. 7. URL: <http://nbps.press.bg/br15/7.htm> [cit. 2010-10-12]
- САЗДОВ, Д., ПОПОВ, Р., СПАСОВ, Л. *История на България 681–1944*. Том втори, София, 2003, ISBN 954-638-122-5.

СЕРДАРЕВА, Ц., СИРАКОВ, И. Опитно поле. In: *75 години Садовско земеделско училище – юбилеен сборник*, 1959, с. 69 – 71.

СТАНЕВ, Стефан. *Малко познати имена от българската ботаника*. София, 2001, ISBN 954-430-756-7, 954-642-111-1.

СТАНЕВ, Стефан, Йорданов. *Звезди гаснат в планината*. пето издание, София, 2006, ISBN 954-516-633-9, 978-954-516-633-4.

СТОЯНОВ, Г. Страници от борческото минало на земеделското училище. In: *75 години Садовско земеделско училище – юбилеен сборник*, 1959, с. 37 – 50.

СТРАНСКИ, И. Спомени за Вацлав Стрибърни. In: *75 години Садовско земеделско училище – юбилеен сборник*, 1959, с. 31 – 32.

СТРАНСКИ, И. † Вацлав Стрибърни. In: *Зора* бр. 4179, 12.IV.1933, с. 6.

СТРИБЪРНИ, В. *Засаждане и отглеждане овощни дръвчета въ двора*. София, 1919.

СТРИБЪРНИ, В. *Засаждане и отглеждане овощни дръвчета въ двора*. II. поправено издание, София, 1921.

СТРИБЪРНИ, В. *Отгледване на ягодите и малините*. София, 1921.

СТРИБЪРНИ, В. *Пчеларство*. Ученическа цинкография, Садово, 1891.

СТРИБЪРНИ, В. В. *Ръководство за отгледването и използването на най-хубавитѣ градински цвѣтя*. София : Мотавчиевъ, 1924.

СТРИБЪРНИ, В. В. *Домашна зеленчукова градина*. София : Селски бит, 1947.

СТРИБЪРНИ, В. В. *Зеленчарство практическо ръководство за уреждане на зеленчукови градини и отглеждане на зеленчукови растения*. Плевен : Мотавчиев, 1946.

СТРИБЪРНИ, В. В. *Общо практическо ръководство по овощарство, III. допълнено и преработено издание*. Плевен : Мотавчиев, 1946.

СТРИБЪРНИ, В. В. *Общо практическо ръководство по градинарство, книга I., овощарство*. София : Ив. К. Божиновъ, 1928.

СТРИБЪРНИ, В. В. *Общо практическо ръководство по овощарство, II. допълнено и поправено издание*. София : Книпеграфъ, 1938.

СТРИБЪРНИ, В. В. *Овощарството в Троянско и Тетевенско и мѣрки за неговото подобрене*. София, 1924.

СТРИБЪРНИ, В. В. *Ръководство по овощарство, IV. преработено и допълнено издание*. Плевен : Мотавчиев, 1946.

СТРИБЪРНИ, В. В. *Ръководство по цветарство и паркотворство*. Плевен : Мотавчиев, 1945.

- СТРИБЪРНИ, В. В. *Ръководство по овощарство частъ IV. Болести и неприятели по овощнитѣ дървета и борбата с тѣхъ*. Плевен : К. Т. Мотавчиевъ, 1925.
- СТРИБЪРНИ, В. В. *Ръководство по пчеларството*. София : Художникъ, 1921.
- СТРИБЪРНИ, В., В., АНГЕЛИЕВ, В., Г. *Цветята в зеленото строителство*. София : Земиздат, 1959.
- СТРИБЪРНИ, В. В. *Ръководство по овощарство*. София : Витоша, 1920.
- СТРИБЪРНИ, Лудвиг. *Учебникъ по хигиена за среднитѣ технически училища*. София, 1928.
- СТРИБЪРНИ, Лудвиг. *Епидемиологични и биологични проучвания на маларията в Беломорието и Македония и принос към организацията на противомаларичната борба в нашата войска*. София, 1946.
- СТРИБЪРНИ, Лудвиг. *Военна Хигиена*. София, 1942.
- ТОПУЗОВ, Иван, САРАФОВ, Иван. *Първите стъпки на земеделска просвета в България*. Пловдив, 1971.
- ТОПУЗОВ, И. Архивни документи за Вацлав Стрибърни. In: *Селскостопански техникум Садово, документални извори*, Пловдив, 1980.
- ТОПУЗОВ, Иван, ДИВАРОВ, Иван. Венцеслав Вацлав Стрибърни. In: *Чужденци – просветни дейци в България*. София, 1988, с. 132 – 143.
- ШИШКОВА, Магдалена, БЕЛЯЕВА, Сабина, ДАЧЕВ, Мирослав. *Речник по нова българска литература*. София, 1994, ISBN 954-428-061-8.

Archivní prameny

Státní Archiv v Sofii

Fondy:

1558K – Лудвиг Стрибърни

Archivní jednotky:

1 – Автобиография на д-р. Лудвиг Стрибърни.

4 – Свидетелства и грамоти за награждаване на д-р. Лудвиг Стрибърни с ордени и медали за граждански и военни заслуги.

7 – Спомени на д-р. Лудвиг Стрибърни за детството му, за следването му в Германия, за дейността му като лекар през мирновременните периоди в Кърджали, Пашмакли

(Смолян), Гюмюрджина (Гърция), Карлово и за участието му в Балканската, Междусъюзническата, Първата и Втората Световни войни.

8 – Спомени на д-р. Лудвиг Стрибърни за дейността на Германската санитарна мисия в Скопие и Втората военна болница в Скопие през 1915 – 1918 г.

13 – Спомени на д-р. Лудвиг Стрибърни за дейността му като пенсионер и мобилизиран от БДЖ от 19 юли 1948 г. до 9 декември 1954 г.

1543К – Вацлав Стрибърни

Archivní jednotky:

11 – Статия от Руси Вълчев за Вацлав Стрибърни – син по повод 70-годишният му юбилей. Публикувана със съкращения във вестник „Септемврийска победа” Плевен, 30 юли 1957.²⁶⁴

Státní Archiv v Plovdivu

Fotografický fond

20 004. Учителят Елиезер Коен (в средата на първия ред) с неговите възпитаници от Държавната мъжка гимназия в Пловдив: Хр. Маринов, Гунев, Соломон Коен, Пенко Винаров. На втори ред – Людвиг Стрибърни, Ив. Пандов, Жак Давидов, (?), Грую Салчев, Георги Тодоров. Дата: 1910 – 1911 г. Фотограф: Хенрих Хершкович – Пловдив. Формат: 30 x 40 см. Оригинал. Произход – от фонд 1495, оп. 1, а.е. 25.

20 015. Карло Алберти Вакаро (в средата) със синовете си (в левия и десния край на реда), Сплитек (вдясно от Вакаро) и останалите служители пред кантората на Вакаро, без посочена година, преди 1910 г.. Без посочен фотограф. Формат: 30 x 40 см. Оригинал.

20 070. Втори курс при Държавното средно земеделско училище в Садово с преподавателя си В. Стрибърни. Фотограф: Андрей Андреев – Пловдив, учебна 1907 – 1908 г.

²⁶⁴ U pojmenování archivní jednotky jde zřejmě o omyl. Pod textem je podepsaný Др. Стрибърни, tudíž Ludvík Stříbrný, a uvedené datum je 19. IX. 1957 - doba po publikování článku od Ruseho Válčeva v novinách *Септемврийска победа* 30. července 1957. Viz: Státní archiv v Sofii, Fond 1543K, archivní jednotka 11, s. 5.

Resumé

This bachelor's thesis is dedicated to the life of Vaclav Stribny and two of his sons in Bulgaria. Václav Stříbrný arrived in Bulgaria in 1883, following the invitation of the government of Eastern Rumelia. In the time of his arrival Bulgarian agriculture was not developed since the liberation of Bulgaria from Ottoman reign in 1876. Václav Stříbrný was one of the first people who begin to develop the agriculture of the country by teaching in the very first agriculture school in Bulgaria located in the village of Sadovo, which was located in Eastern Rumelia.

The orientation of this bachelor's thesis is different than the orientation of other works written about Václav Stříbrný in the way that it compiles his lifework and it doesn't place any aspect of his work over another. This bachelor's thesis is trying to make a full view of his lifework without taking any sides.

During the writing of this bachelor's thesis the importance of the two sons of Stříbrný emerged, as for them was written little or no materials at all. For their work, mainly the work of Ludvik Stribny was not recognized in his time, so I think it is important to write about it. His work was not less important than the work of his father or his elder brother.

The eldest son of Stříbrný, named after him, Václav, continued in the work of his father by teaching about agriculture in the agriculture school of Pleven. His work for developing the horticultural farms in the area around Pleven was the main reason of the modernization of the horticulture in that area. After three wars, two Balkan wars and World War I. the importance of agriculture as the only source of food in Bulgaria was enormous. There is seen the importance of its development – after the supplies of meat were scarce and they have to be replaced by alternative food source.

For an agricultural state like Bulgaria the development of agriculture is very important to the development of the whole state. No lesser is the importance of the people who developed it in the hard years between so many wars.

The youngest son of Václav Stříbrný, Ludvík, was oriented to developing the Bulgarian healthcare into modern healthcare, mainly in the army, as he was an army doctor. As such he anticipated in four wars, two Balkan and in both World wars. He was oriented to fight various infectious diseases, and after experienced them in first hand, he taught about them in various schools. His importance was directly at keeping the lives of the soldiers of the Bulgarian army, and healing their wounds.

This theme remains opened for any future development, as the family of Stříbrný represents how one family can be important to the life of the people in a whole country.